

Institucionální péče o děti do tří let z pohledu rodičů

Bc. Martina Bartošková

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martina Bartošková**
Osobní číslo: **H140196**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Institucionální péče o děti do tří let z pohledu rodičů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti edukace a socializace dítěte v rodině a předškolních institucích.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAŠKOVÁ, Hana. Vlastní cestou?: životní dráhy v pozdně moderní společnosti. Praha: Slon, 2014. ISBN 978-80-7419-178-7.

HAŠKOVÁ, Hana, Steven SAXONBERG a Jiří MUDRÁK. Péče o nejmenší: boření mýtů. Praha: Slon, 2012. ISBN 978-80-7419-114-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

SYŠLOVÁ, Zora, Irena BORKOVCOVÁ a Jan PRŮCHA. Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-354-8.

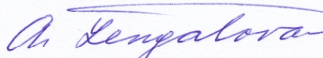
TOBIN, Joseph Jay, Yeh HSUEH a Mayumi KARASAWA. Preschool in three cultures revisited: China, Japan, and the United States. Chicago: The University Of Chicago Press, 2009. ISBN 978-0-226-80504-7.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....14.4.2016.....

.....Marek Štáhl.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce vymezuje institucionální péči o děti do tří let z pohledu rodičů, mapuje postavení mužů a žen na trhu práce a možnosti jejich rychlejšího návratu do zaměstnání. Monitoruje institucionální péči o děti do tří let v České republice, evropské unii i ve světě. Popisuje socializaci dítěte doma i v instituci. Cílem diplomové práce je zmapovat názor rodičů na institucionální péči o děti do tří let z hlediska jejich dosaženého vzdělání, a to prostřednictvím kvantitativně orientovaného výzkumu. Výzkum však neprokázal vliv vzdělání na postoje rodičů k institucionální péči o děti do tří let.

Klíčová slova: péče o dítě, institucionální péče, péče o děti do tří let, jesle, mateřské školy, socializace, rodičovská dovolená, mateřská dovolená, zákony, předškolní instituce

ABSTRACT

The thesis defines institutional care for children up to three years from the perspective of parents and it deals with status of men and women in the labor market and the possibility of their faster return to work. It monitors institutional care for children up to three years in the Czech Republic, the European Union and in other countries of the world. It describes the socialization of children at home and in the institution. The aim of the thesis is to find information that would help us map the opinion of parents on institutional care for children up to three years in terms of educational achievement by quantitatively oriented research. However, results of the research have not shown the effect of education on parental attitudes to institutional care for children up to three years of age. Research questions were created on the basis of findings shown in the theoretical part. Results of the questionnaire can be found at the end of the thesis.

Keywords: child care, institutional care, care for children up to three years of age, nurseries, mother centers, kindergartens, socialization, parental leave, maternity leave, laws, preschool institutions

Zdvořile děkuji paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD za vstřícný přístup a cenné rady při vedení méjí diplomové práce.

Za všestrannou pomoc během celého mého studia chci z celého srdce poděkovat méjí mamince Mgr. Naděždě Bartoškové, mému partnerovi a dětem.

Motto:

Stáváš se vždy zodpovědným za to, co jsi k sobě připoutal.

Antonie de Saint Exupéry

OBSAH

1	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET.....	13
1.1	HISTORIE INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE	14
	VZNIK INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET	15
1.2	MOŽNOSTI INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET	16
	MATEŘSKÉ ŠKOLY V REŽIMU ŽIVNOSTENSKÉHO ÚŘADU	17
	JESLE 17	
	FIREMNÍ ŠKOLKA	18
	NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE SE ZAMĚŘENÍM NA RANOU PÉČI.....	18
	RODIČ V DOMÁCNOSTI	18
	CHŮVA 18	
	DĚTSKÁ SKUPINA.....	19
1.3	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
1.3.1	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE.....	20
	OBRÁZEK Č. 1 SCHÉMA VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY V ČR	21
1.3.2	STRUKTURA PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU O DĚTI DO TŘÍ LET	21
1.3.3	KVALITA A PROBLÉMY INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET	22
1.4	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE VE SVĚTĚ A V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE	24
1.4.1	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET NA SLOVENSKU	25
1.4.2	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V ANGLII	26
1.4.3	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V NĚMECKU.....	27
1.4.4	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V NORSKU	28
1.4.5	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET VE ŠVÉDSKU	30
1.4.6	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V NOVÉM ZÉLANDU	31
1.4.7	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V JAPONSKU	32
1.4.8	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V USA.....	33
1.4.9	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V ČÍNĚ.....	33
2	SOCIALIZAČNÍ VÝVOJ DÍTĚTE DO TŘÍ LET	35
2.1	OBLAST SOCIALIZAČNÍHO VÝVOJE DĚTÍ DO TŘÍ LET	36
2.1.1	SOCIALIZACE DÍTĚTE DO TŘÍ LET V RODINĚ.....	37
2.1.2	SOCIALIZACE DÍTĚTE DO TŘÍ LET V INSTITUCÍCH	38
2.2	KOGNITIVNÍ VÝVOJ	39
2.3	EMOČNÍ VÝVOJ	40
3	UKOTVENÍ PROBLEMATIKY INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V ZÁKONĚ	43
3.1	MATEŘSKÉ ŠKOLY ZAPSANÉ VE ŠKOLSKÉM REJSTRÍKU	44
3.2	MATEŘSKÉ ŠKOLY SOUKROMÉ A JINÉ SOUKROMÉ INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE PÉČÍ O DĚTI DO TŘÍ LET	46
3.3	DĚTSKÉ SKUPINY	48
3.4	OSTATNÍ MOŽNOSTI ZŘÍZENÍ INSTITUCÍ, TÝKAJÍCÍ SE PÉČE A	

VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ DO TŘÍ LET	49
3.5 MATEŘSKÁ A RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ Z POHLEDU ZÁKONA.....	50
4 GENDEROVÉ ROLE Z POHLEDU SPOLEČNOSTI A RODINY	52
4.1 MATKY A OTCOVÉ NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ.....	53
4.2 TRH PRÁCE A RODIČ NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ.....	54
4.2.1 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN NA TRHU PRÁCE.....	54
4.2.2 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V RODINĚ.....	55
4.3 ZAPOJENÍ RODINY DO RANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	56
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	59
5.1 CÍL VÝZKUMU.....	59
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	59
5.3 FORMULACE HYPOTÉZ.....	60
5.4 VÝZKUMNÝ VZOREK A ZPŮSOB VÝBĚRU DAT	60
5.5 PŘEDVÝZKUM.....	61
5.6 VÝZKUMNÁ METODA	61
6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKU ŠETŘENÍ	62
6.1 SOCIODEMOGRAFICKÉ DATA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	62
6.2 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	67
6.3. VERIFIKACE HYPOTÉZ	82
7 ZÁVĚRY VÝZKUMU.....	86
8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	91
9 ZÁVĚR	92

ÚVOD

Problematika institucionální péče o děti do tří let se poslední dobou stává stále žhavějším tématem i pro politiky. Z důvodu snižujícího se stavu dětí přijímají některé mateřské školy do péče děti již od dvou let. Není to ale případ všech mateřských škol. Také vzniká stále více soukromých jeslí, mateřských škol a podobných zařízení, které přijímají děti mladší tří let. Poptávka po institucích, které by přijaly dítě do péče před dovršením tří let, stále stoupá. Částečně je to způsobeno ekonomickým postavením rodin, neboť umístění dítěte do institucionální péče umožňuje pracovat oběma rodičům. I pro mnohé ženy je důležitý návrat do zaměstnání před třetím rokem dítěte – a to z hlediska osobní spokojenosti. Zvláště ženy ve vyšších funkcích a podnikatelky nechtějí přerušit svou kariéru na delší dobu z důvodu ztráty vědomostí, dovedností v oboru nebo ztráty klientů v případě podnikání. Důvodem k rychlému návratu do zaměstnání může být také návrat do společenského života.

Rychlý návrat rodičů do zaměstnání také podporuje stát vytvořením příznivých podmínek ošetřených legislativně. Dle novely zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře si může rodič zvolit dobu čerpání rodičovského příspěvku. Tato novela také umožňuje rodičům čerpat rodičovský příspěvek, i když jejich dvouleté dítě navštěvuje předškolní zařízení. Rodičovský příspěvek je možno čerpat až do částky 220 000 Kč. Tímto zákonem stát sice řeší finanční zajištění rodičů a umožňuje jim rychlejší návrat do zaměstnání, přesto ale stále chybí systémové řešení péče o děti do tří let. Tuto oblast je potřeba řešit v součinnosti s Ministerstvem práce a sociálních věcí a nejen v gesci MŠMT.

Rodiče, kteří se rozhodnou dát své dítě do některé z institucí zajišťující péči o děti do tří let, se potýkají hlavně s nedostatkem míst v těchto institucích. Druhotným problémem, který pak rodiče řeší, je vhodnost umístění dítěte do tří let do některé z těchto institucí. V poslední době se o vzdělávání dětí do tří let projevuje stále větší zájem. Ve vzdělávání těchto dětí se klade stále větší důraz na sociální, fyzický i emoční vývoj.

V této práci se zaměříme na institucionální péči o děti do tří let z pohledu rodičů. Tato problematika nabývá stále větší aktuálnosti, a přesto není podrobněji zmapovaná.

Tato práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je strukturována do čtyř kapitol. V teoretické části nejdříve popíšeme historii institucionální péče a pak se zaměříme na současné české vzdělávání a péči o děti do tří let prostřednictvím komparace s některými zeměmi Evropské unie a světa. Cílem je

zmapování problematiky institucionální péče o děti do tří let po současnost a zjištění možností institucionální péče poskytované v ČR i jinde v zahraničí.

Dalším cílem teoretické části je přiblížit charakteristiku a socializaci dítěte do tří let, definice rodiny z hlediska genderových rolí a v neposlední řadě přiblížit problematiku zákonů, kterými se institucionální péče řídí.

V praktické části této práce se budeme zabývat výzkumem předškolního vzdělávání dětí do tří let z pohledu rodičů. Hlavním cílem praktické části této práce je zjistit, jaký názor mají rodiče na předškolní vzdělávání dětí do tří let z hlediska místa, kde rodiče žijí (vesnice, město, velkoměsto), dosaženého vzdělání rodičů, věku rodičů a z pohledu mužů a žen. K tomuto účelu byl vypracován anonymní dotazník pro rodiče dětí do tří let. Výzkum by měl zodpovědět otázky ochoty rodičů dát své dítě mladší tří let k předškolnímu vzdělávání, jaký je zájem rodičů o vzdělávání dětí do tří let a také jestli je z jejich pohledu dostatek míst v zařízeních pro děti do tří let.

Cílem této práce je poukázat na problémy spojené s institucionální péčí o děti do tří let a jejich zmapování. Přestože se povědomí o důležitosti preprimárního vzdělávání dětí do tří let stále zvyšuje, je mezi rodiči rozšířena stále spousta mýtů. Na základě psychologických a sociologických studií se tyto mýty rozhodli zbořit autoři Saxonberg, Hašková a Mudrák vydáním publikace s názvem Péče o nejmenší – Boření mýtů, kterou vydali v roce 2012. Naše práce si tedy klade za cíl zmapovat tuto problematiku především z pohledu rodičů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET

Instituce zajišťující péči o děti do tří let by měly být v kompetenci Ministerstva školství nebo Ministerstva práce a sociálních věcí. Koncepce péče v těchto institucích by měla být pojata jako výchovná a vzdělávací příprava předcházející vzdělávání a výchově v mateřských a základních školách. Dále by v těchto institucích měla být zajištěna kontrola kvality péče, snaha o její zvyšování a dozor nad výší finančních nákladů pro rodiče. Není to ale pravidlo. Existují instituce, které podléhají živnostenskému oprávnění, a zde už je jen na rodičích a instituci, jak se spolu dohodnou.

„Dostupnost služeb rané péče a vzdělávání a jeho kvalita je jedním z klíčových faktorů sociální spravedlnosti a inkluze. Dlouhodobé účinky se projevují v nadprůměrných školních výsledcích ve vyšších ročnících (pokud jde o čtení a matematiku), v úspěšněji ukončené školní docházce, nižším počtu žáků, kteří školní docházku nedokončí, nižší míře závislosti na sociální podpoře, vyšší ekonomické nezávislosti, menší míře výskytu psychosociálních problémů, nižší míře kriminality mladistvých, nižší míře kouření a nižší míře těhotenství u dospívajících.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014, s. 14)

Služby zajišťující péči o děti do tří let jsou považovány za ekonomické opatření umožňující oběma rodičům pracovat nebo se věnovat studiu. S potřebou institucionální péče o děti do tří let však stoupá i její potřeba definování. „Rodiče, učitelé a ředitelé škol, pedagogové vzdělávající učitele, ale i tvůrci vzdělávací politiky si začínají stále více uvědomovat benefity, které vzdělávání v tomto období dítěte přináší. Rostoucí objem výzkumných poznatků dokazuje, že ECEC (Early Childhood Education and Care – dále ECEC) prokazuje široké spektrum prospěšnosti, jako sociální a ekonomické aspekty, lepší pocit pohody dítěte, jeho učební výsledky, základy celoživotního učení, vyrovnání spravedlnosti, snížení chudoby a zvýšení mezigenerační sociální mobility. Tento přínos má přímý vztah ke kvalitě ECEC.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014, s. 15). V dnešní době už tedy není na tyto služby nahlíženo pouze jako na pečovatelské, ale je jim připisována stále více vzdělávací a socializační funkce.

Pro účely této práce se institucionální péčí rozumí nejen péče v institucionálních ústavech, ale i péče každé osoby, která dokáže kvalifikovaně pečovat o dítě a rozvíjet jeho osobnost podle vrozených dispozic. Z důvodu, že institucionální péče je především služba, by měl být nejdůležitější osobou ve výchově dítěte rodič.

V současnosti se institucionální péče o děti do tří let stává stále diskutovanějším tématem. S poptávkou o tyto služby také přichází potřeba její definice a zákonů, které by splnily současné trendy ve výchově a naplnily požadavky rodičů. Vzdělávání a péče o děti do tří let se stává zajímavým tématem i pro některé politiky. V teoretické části této práce se tedy nejdříve zaměříme na mapování historie institucionální péče jako takové. Poté se zaměříme na možnosti institucionální péče o děti do tří let v České republice a pro srovnání zde bude popsána institucionální péče o děti do tří let v některých zemích Evropy a ve světě. Další oblastí, kterou se budeme zabývat v teoretické části, je socializace dítěte do tří let, jeho emoční a kognitivní vývoj a funkce rodiny i instituce. Je zde také potřeba zmínit zákony, které se týkají institucionální péče o děti do tří let a přiblížení institucionální péče o děti do tří let z pohledu genderových rolí.

1.1 Historie institucionální péče

Historie institucionální péče sahá do sedmnáctého století, kdy Jan Amos Komenský (1592 Morava - 1670 Amsterdam) vydal svou knihu *Informatorium školy mateřské*. V této práci se Komenský zabýval otázkou, do jaké hloubky a šíře učit děti v předškolním věku. Je zde kladen důraz na utváření člověka jako harmonického celku a ne jen na direktivní pojetí výchovy jako souhrnu vědomostí a dovedností. Toto dílo je z hlediska moderní pedagogiky odborníky považováno za první předškolní kurikulum a bylo na svou dobu velmi převratné. Komenský už v tomto díle dospěl k názoru, že pro správný rozvoj osobnosti je velmi důležitá výchova v období od 0 do 3 let. I dnešní moderní pedagogové zastávají názor, že pro dítě je nejdůležitější výchova od 0 do 3 let, kdy mu vštěpujeme základní životní postoje a principy, ze kterých pak čerpá po celou dobu svého života. Podle Zdeňka Matějčka je ve zdravém vývoji každého dítěte nejdůležitější období do šesti let věku. Zastává názor, že do tří let urazí dítě polovinu své vývojové dráhy a čtvrtinu pak do šesti let věku. Na vzdělávání a výchovu od první třídy až po vysokou školu pak už zbývá jen poslední čtvrtina. (Matějček, 2007). Z toho vyplývá, že období od 0 do 3 let je pro dítě velmi důležité.

V období 19. století je velmi významná průkopnická činnost J. V. Svobody autora tzv. „školky“, ve které vypracoval systém počátečního vzdělávání dětí. Působil jako učitel v první české opatrovně Na Hrádku.

Vzdělávání a výchovou dětí od dvou let se také zabývají představitelé veřejného života 19. století např. Božena Němcová nebo K. H. Borovský.

V roce 1869 byl vydán školský zákon, který povoloval vznik škol pro děti předškolního věku. Opravilová, Gebhartová (2003) uvádí, že díky Marii Riegrové – Palacké, byla otevřena v Praze vůbec první Mateřská škola.

Dalo by se říci, že od této chvíle se začala psát samostatná historie institucionální péče o děti od dvou let. Jak tedy institucionální péče o děti vznikla, se budeme dále zabývat v samostatné podkapitole.

Vznik institucionální péče o děti do tří let

Školský zákon z roku 1869 je považován za vznik mateřské školy jako instituce veřejné předškolní výchovy. Následně byl roku 1872 vydán ministerský výnos o mateřských školách a ústavech jim příbuzných, který rozlišuje tři instituce: mateřskou školu, opatrovnu a jesličky. (MŠMT, 2000).

Mateřské školy byly určeny dětem od 3 do 6 let a měly za úkol doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a připravovat děti na zahájení školní docházky.

Opatrovny byly také určeny dětem od 3 let. Zde se ale děti nepřipravovaly na zahájení školní docházky.

Jesle byly určeny dětem do 3 let a řídily se zdravotními pravidly.

Návrh osnovy na fungování Jeslí předložila Marie Riegrová – Palacká v roce 1883 a první jesle v Praze byly otevřeny v březnu roku 1884 (Bahenská, 2005, s. 32). Školský zákon z roku 1960 pak zařadil jesle do jednotné školské soustavy společně s mateřskou školou, společným zařízením jeslí a mateřských škol a dětskými útulky. V roce 1991 nastala změna a předškolním zařízením zůstala pouze mateřská škola a speciální mateřská škola pro děti ve věku od 3 do 6 let. Přesto zde instituce jeslí fungovala dál a docházelo sem téměř 20% dětí celkové populace ve věku od 6 měsíců do 3 let. (MŠMT, 2000) Největší počet jeslí byl v České republice v osmdesátých letech. Hojně se také využívaly závodní jesle a byly zřizovány jesle společně s mateřskou školou. V devadesátých letech nastal pokles porodnosti a tím i úbytek těchto zařízení. Úbytek dětí, které navštěvovaly instituce pečující o děti do tří let, byl i následkem prodloužení délky rodičovské dovolené na tři roky. K tomuto přispěl i názor odborníků, že celodenní odloučení batolete od matky je pro něj velkou stresovou zátěží a že takovými dětem ve výchově nejlépe prospívá individuální přístup v rodině.

V době zpracování této práce se názory na institucionální výchovu dětí do tří let různí. Každý preferuje jiný model výchovy. Škála výchovných metod prochází od volné výchovy přes Montessori až po přísnou výchovu jako pozůstatek minulých let. Moderním trendem však zůstává, aby bylo dětem umožněno žít a učit se jako osobnosti. Lze říci, že poznatky moderní pedagogiky pomalu prorůstají i do povědomí laické veřejnosti, a to hlavně díky internetovým článkům a různým internetovým poradnám, zabývající se tématem výchovy a péče dětí.

Abychom lépe porozuměli tomu, co je institucionální péče o děti do tří let, pokusíme se definovat, co do této institucionální péče patří. Tím se budeme zabývat v následující kapitole.

1.2 Možnosti institucionální péče o děti do tří let

Jak už bylo uvedeno na začátku této kapitoly, pro účely této práce chápeme institucionální péči o děti od 0 do 3 v širších souvislostech. Institucionální péčí zde rozumíme péči každé osoby, která dokáže kvalifikovaně pečovat o dítě a rozvíjet jeho osobnost podle vrozených dispozic.

Jak uvádějí Syslová, Borkovcová a Průcha (2014, s. 23) v současnosti jsou pro rodiče dětí do tří let legislativou vytvořeny tyto možnosti:

- Mateřské školy v režimu školského zákona
- Mateřské školy v režimu živnostenského zákona
- Jesle
- Firemní školka (školka určená pro potřeby firemních zaměstnanců)
- Nestátní neziskové organizace se zaměřením na péči o děti do tří let a předškolní děti
- Rodič v domácnosti
- Chůva
- Dětská skupina

Mateřské školy v režimu školského zákona

Mateřská škola představuje základní instituci předškolního vzdělávání. Tyto mateřské školy jsou určeny pro děti ve věku před zahájením povinné školní docházky. Dle § 34, školského zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, je předškolní vzdělávání určeno především pro děti od tří do šesti let.

Zákon umožňuje také přijímat mladší děti (dvouleté) a také mít starší děti (sedmileté), které ještě nedozrály k povinné školní docházce.

Mateřské školy v režimu školského zákona jsou povinny řídit se školským zákonem, jsou kontrolovány školní inspekcí a musí být zapsány do školského rejstříku. Mají vypracován vlastní vzdělávací program, který vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Podle tohoto Rámcového vzdělávacího programu by měl pedagog vést dítě k samostatnosti, rozvíjet jeho všestrannost, učení a poznání a dbát na osvojování základních hodnot naší společnosti.

Veřejné mateřské školy financuje stát a jsou zřizovány obcí. Soukromé mateřské školy mohou požádat o dotace, které jim můžou být přiděleny až na základě výsledků inspekční činnosti.

Mateřské školy lze zřizovat s celodenním (6, 5 – 12 hodin denně), polodenním (do 6, 5 hodiny) nebo internátním provozem. Dle § 2 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, může mít třída mateřské školy 24 dětí. Je možno dle § 23 školského zákona o organizaci škol požádat o výjimku zřizovatele a ten umožní prováděcím právním předpisem přijetí až čtyř dětí. V jedné třídě tedy může být až 28 dětí celkem. Složení dětí ve třídě může být věkově různé (heterogenní) nebo věkově stejné (homogenní).

Mateřské školy v režimu živnostenského úřadu

Tyto mateřské školy nejsou zapsány do školského rejstříku, a proto se neřídí ani školským zákonem. V případě, kdy se jedná o péči o děti do 3 let, jde o živnost vázanou – Péče o dítě do tří let věku v denním režimu. V rámci tohoto živnostenského zákona tak vznikají např. dětské koutky nebo mateřská centra. Zřizovatelem mohou být obce, církve či právnické osoby. Z živnostenského zákona tedy vyplývá, že provozovatel musí splňovat odbornou způsobilost a dodržovat stanové hygienické podmínky. Nemusí se tedy řídit Rámcovým vzdělávacím programem, jak je tomu u Mateřské školy v režimu školského zákona. Je jen na provozovateli, jaký si stanoví přístup a péči o děti.

Jesle

Jesle představují zařízení, která u nás zajišťují komplexní a kvalitní péči o děti od nuly do tří let. I přes dnešní moderní přístupy k výchově dětí do tří let jsou jesle stále považovány za přežitek minulé politické éry. Jesle jsou tak spojovány s kolektivizací a

socialistickou výchovou předchozího režimu. Právě díky těmto předsudkům docházelo v porevoluční době k výraznému poklesu počtu jeslí.

Jesle se podle školského zákona nepovažují za školské zařízení a od roku 2013 nejsou ani v sektoru zdravotním (kde byly od r. 2004 zařazeny). Spadají tedy do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Jesle mohou být nadále provozovány např. jako vázaná živnost – Péče o dítě do tří let věku v denním režimu – a řídit se živnostenským zákonem. Ze zákona pak vyplývá, že provozovatel musí splnit pouze odbornou způsobilost podnikatele a osoby, která činnost zajišťuje, a dodržet stanovené hygienické podmínky. To otevírá větší možnosti zřizovatelům. Zřizovatelem jeslí bývají většinou obce, které na jejich financování nedostávají žádné příspěvky ze státního rozpočtu. Jesle jsou tak zakládány jako příspěvkové organizace a náklady na provoz jeslí tedy leží i částečně na rodičích dětí navštěvujících jesle.

Firemní školka

Tyto školky zřizuje zaměstnavatel podle ustanovení § 34 odst. 8 školského zákona. Toto ustanovení řeší možnost přednostního přijímání dětí zaměstnanců zřizovatele. Pokud je tato škola zapsána do školského rejstříku, řídí se školským zákonem stejně jako mateřská škola v režimu školského zákona. V jiném případě je u firemní školky stejný postup jako u mateřské školy v režimu živnostenského zákona.

Nestátní neziskové organizace se zaměřením na ranou péči

Jedná se většinou o různé rodičovské skupiny nebo odborné organizace, které získaly statut obecně prospěšné společnosti a nevytváří zisk. Tyto organizace v různé míře provází a podporují rodinu a její aktivity ve společnosti.

Rodič v domácnosti

V tomto případě se jedná o poskytování péče na nekomerčním základě. Rodič dítěte je na tzv. mateřské nebo rodičovské dovolené nebo se jedná o krátkodobé hlídání dětí, které není provozováno za účelem zisku.

Chůva

Chůva může svou činnost provozovat na základě živnostenského oprávnění. Jedná se o péči o dítě v jeho domácím prostředí. Jana Barvíková a Jana Palonciová (2014, s 4) ve své práci uvádějí, že právní vymezení profese chůvy je nejednoznačné. „Služby chův lze

v rámci současných právních předpisů poskytovat několika možnými způsoby: na základě živnostenského zákona, na základě obecně právních předpisů, na neformální bázi bezúplatně. Požadavky na odbornost a dodržování hygienické vyhlášky jsou však zahrnuty pouze u vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“. Kontrola kvality výkonu služeb není požadována u žádného z nich.“ (2014, s. 4). Pro rodiče je tedy nejjednodušší oslovit agenturu, která chůvy zaměstnává, nebo najít chůvu, která svou činnost provozuje pouze na základě živnostenského oprávnění. Rodiče také mají možnost zaměstnávat chůvy na základě pracovní smlouvy, jak je to běžné v jiných státech. Tato varianta se však díky složitosti legislativních podmínek nevyužívá.

Dětská skupina

Dětská skupina představuje alternativu k mateřským školám. Péče o dítě ve skupině je služba, která je poskytována dětem od jednoho roku do zahájení povinné školní docházky. Jde o péči, která je vykonávána mimo domov dítěte a spočívá v rozvoji schopností, dovedností, vzdělávání a osvojení hygienických návyků. Péče se také zaměřuje na zajištění potřeb dítěte.

Od r. 2013 se nově můžou zřizovat dětské skupiny (MPSV, 2013). Dětské skupiny se rozlišují na malou skupinu (1 – 4 děti), střední skupinu (5 – 12 dětí) a velkou skupinu (13 – 24 dětí). Spadají do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Zřizovatelem můžou být neziskové organizace, zaměstnavatelé nebo samospráva. Dětské skupiny se řídí zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. V režimu dětské skupiny jsou většinou zřizovány např. lesní školky, mateřská centra, miniškolky a další.

Dle živnostenského zákona 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání lze dětské skupiny rozdělit do několika kategorií. V případě, že jde o děti starší tří let, jedná se o obor činnosti č. 79 Individuální péče o děti nad tři roky věku v rodinách, příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku) nebo o obor činnosti č. 72 Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti. Péče o děti do tří let se pak řídí živností vázanou Péče o dítě do tří let věku v denním režimu. V těchto oborech nejsou stanoveny konkrétní podmínky pro provoz činnosti. Všeobecné podmínky pak můžeme najít v předpisech, které stanovuje vyhláška např. vyhláška o hygienických předpisech atd.

Tato kapitola nám přiblížila definici institucionální péče o děti do tří let a také možnosti institucionální péče, které nám umožňuje legislativa. V navazující kapitole se budeme v první podkapitole zabývat charakteristickými rysy institucionální péče v České

republice z obecného hlediska. Na to navážeme další podkapitolou, ve které blíže specifikujeme strukturu předškolního vzdělávání dětí do tří let věku. Celou kapitolu pak uzavřeme samostatnou podkapitolou, kde poukážeme na kvalitu a problémy týkající se institucionální péče o děti do tří let. Tato kapitola nám pak později umožní lepší porovnání s institucionální péčí v jiných zemích.

1.3 Institucionální péče v České republice

1.3.1 Základní charakteristiky institucionální péče

Začátkem 20. století se i u nás promítla do předškolního vzdělávání reformní hnutí mezinárodního charakteru. Toto hnutí prosazovalo především respektování potřeb dětí a změnu dosavadního způsobu výuky na výuku formou hry. Nejvýznamnějšími představitelkami tohoto hnutí u nás jsou Ida Jarníková a Anna Süsová. (Horká, Syslová, 2011 s. 21)

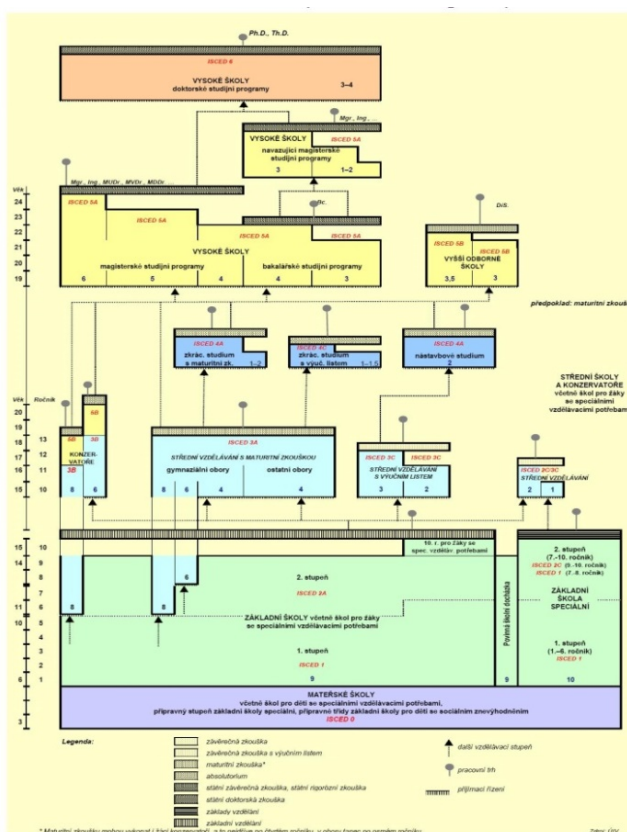
Po změně politického režimu v roce 1989 došlo i k radikálním změnám vzdělávacího systému. Bylo upuštěno od používání vzdělávacího systému jednotná škola (tj. základní škola pro děti a mládež od 6 do 15) a začal se uplatňovat systém selektivního principu. Selektivní princip spočívá v tom, že se všechny děti od 1. do 5. ročníku vzdělávají společně a po ukončení 5. ročníku může část nadanějších dětí přejít na výběrovou školu - osmileté gymnázium. Ostatní žáci pak pokračují ve vzdělávání na základní škole až do 9. ročníku. Přestože si tento selektivní přístup vysloužil kritiku od některých pedagogických odborníků, levicově zaměřených politiků i OECD, je u nás stále udržován a je považován za jedním z rysů českého školství. (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 31)

Druhým rysem českého školství je ve srovnání s ostatními zeměmi (zejména skandinávskými státy) poměrně vysoký počet nestátních škol. Nestátní školy najdeme napříč všemi úrovněmi vzdělávacího systému. Největší zastoupení je pak na úrovni středního školství (střední odborné školy a učiliště). Tyto střední školy navštěvuje cca 14% žáků z příslušné populace. (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 31)

Charakteristikou českého školství je také Rámcový vzdělávací program, podle kterého je realizováno vzdělávání. „Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných podle

§ 160 až § 162 školského zákona (82/2015 Sb.)“ (NUV, 2015). „Od roku 2005 byly postupně zaváděny tyto programy jako celostátně závazné a na jejich základě si všechny školy příslušné úrovně musejí vypracovávat školní vzdělávací programy, podle nichž realizují výuku. Hlavním novým rysem těchto programů je to, že jsou zacíleny na osvojování určitých kompetencí žáků a studentů a formulují standardy (výstupy) vzdělávání, jichž má být dosahováno.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 31). Nejlépe zobrazuje vzdělávací systém v České republice následující schéma:

Obrázek č. 1 Schéma vzdělávací soustavy v ČR

Zdroj: Eurydice ()

1.3.2 Struktura předškolního vzdělávacího systému o děti do tří let

„Vzdělávání je založeno především na zásadách rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.“ (NUV, 2015). Předškolní vzdělávání není povinné, v současnosti

však schvaluje vláda zákon, který by zavedl poslední rok předškolního vzdělávání jako povinný.

Nejběžnější institucí předškolního vzdělávání je mateřská škola. Mateřská škola přijímá děti od dvou let věku. Každé dítě (i dvouleté) však musí splňovat podmínky pro zařazení do kolektivu dětí např. samostatnost v sebeobsluze, oblékání a dodržování základních hygienických podmínek (především musí umět používat záchod). V současnosti je však v mateřských školách omezený počet míst, a proto jsou přednostně přijímány děti před vstupem do základních škol. Vzdělávání v mateřské škole se realizuje na základě školského vzdělávacího programu, který vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2004). Z toho vyplývá, že dětem umístěným v mateřské škole je poskytována především vzdělávací a výchovná péče. Mladším dětem, které nemohou být umístěny v mateřské škole (zpravidla jde o děti do 3 let), je pak poskytována spíše péče pečovatelská.

Základním rysem péče o děti do tří let je tedy poskytování péče týkající se celkové pohody dětí (fyzické, psychické a sociální), dále nalezení rovnováhy mezi potřebami rodiny a pracovními povinnostmi, raným vzděláváním, socializací dítěte a prevencí sociálních problémů. (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 26)

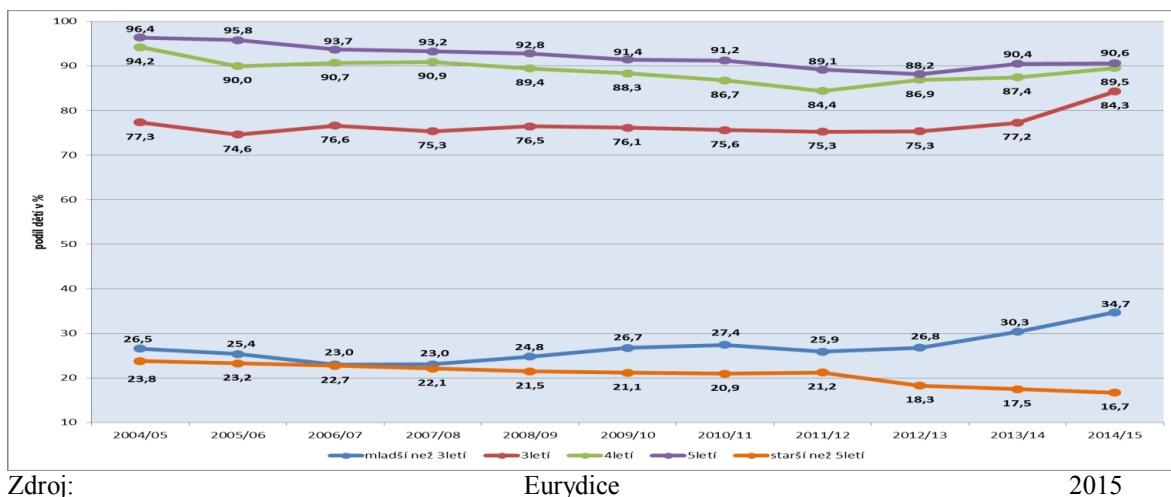
1.3.3 Kvalita a problémy institucionální péče o děti do tří let

„Obecně o kvalitě „českého školství“ panují rozdílné názory. Mnohdy se soudí a zvláště v médiích proklamuje, že české školství je v kritickém stavu, že vzdělávací výsledky žáků a studentů jsou horší než dříve, že celková vzdělanost národa upadá apod. Tato tvrzení však nejsou opřena o věrohodné, vědecky založené důkazy.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 35). Článek o zprávě OECD o českém vzdělávání z roku 2013 vypovídá, „že i nadále patří Česká republika mezi země OECD, které mají nejvyšší podíl obyvatel s vyšším sekundárním vzděláním, to znamená se středním vzděláním, středním vzděláním s výučním listem a středním vzděláním s maturitní zkouškou. Toto vzdělání má u nás celkem 92 procent obyvatel, v zemích OECD pouze 75 procent.“ (Týdeník školství, 2013). Dobrou vizitkou českého vzdělávání je i úspěšnost dokončení studia vysokých škol, kdy 75% přijatých studentů vzdělávání úspěšně dokončí. V ostatních zemích OECD je to 70% přijatých studentů.

V předškolním vzdělávání patří Česká republika „mezi země s nadprůměrnou účastí dětí v předškolním vzdělávání, účastní se ho 60 % tříletých, 85 % čtyřletých a 92 %

pětiletých dětí. Téměř stoprocentní účast dětí ve věku od tří do pěti let ve vzdělávání vykazují Belgie, Francie, Itálie, Norsko, Španělsko a Švédsko.“(Týdeník školství, 2012) Jaké procento dětí dané věkové skupiny navštěvuje mateřskou školu, nejlépe ukazuje graf.

Obrázek č. 2 Podíly dětí navštěvujících MŠ z dané věkové skupiny (2004/06 – 2014/15)

Zdroj: Eurydice
(http://www.nuv.cz/uploads/nuv/strategie/Dlouhodoby_zamer_CR_2015_2020.pdf)

Největším problémem vzdělávání v České republice je vysoký podíl učitelů starších padesáti let (Týdeník školství 2012) a vysoký podíl neaprobovaných učitelů. Toto se však netýká učitelů v mateřských školách, kde pracují pouze kvalifikovaní učitelé. (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 36).

Jak je uvedeno výše, děti, které navštěvují jiné institucionální zařízení než je mateřská školka, nepodléhají rámcovému vzdělávacímu programu a nejsou tedy uvedeny v dostupných výzkumech a není ani hodnocena úroveň jejich vzdělávání. Tyto instituce mají spíše pečovatelskou funkci.

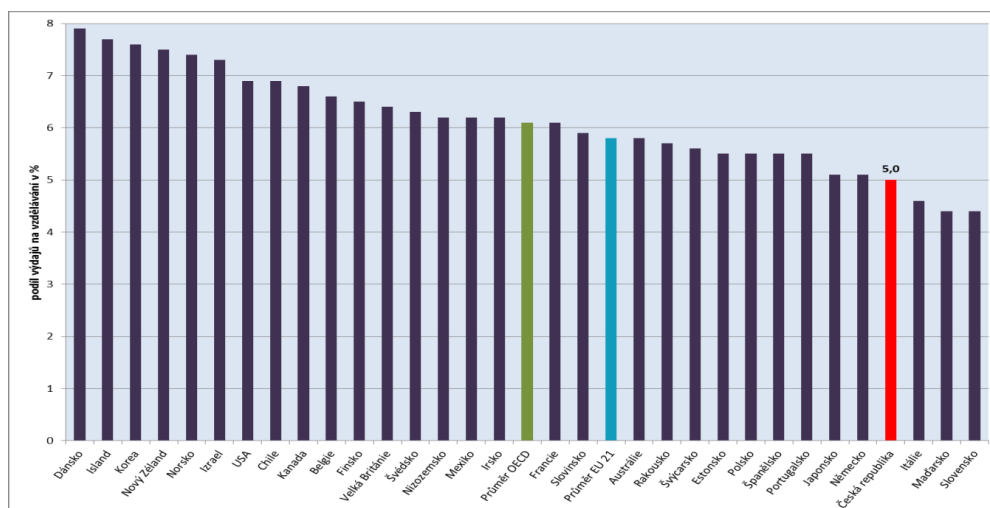
Dnešní moderní doba přináší stále nové poznatky v oblasti vzdělávání. Na tyto změny reaguje nejen společnost, ale i systém vzdělávání. Jaký je systém vzdělávání ve světě a zemích Evropské unie si přiblížíme v následující kapitole a jejích podkapitolách, které jsou věnovány vybraným zemím.

1.4 Institucionální péče ve světě a v zemích Evropské unie

Na institucionální péči i vzdělávání má vliv ekonomický i celosvětový vývoj. „Ekonomický vývoj prodělal od roku 2011 (tj. od minulého Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR) řadu významných změn. Celosvětový ekonomický vývoj byl i nadále ovlivněn celosvětovou ekonomickou krizí, na kterou vlády států reagovaly změnami ve svých politických prioritách. Na úrovni Evropské unie byla pro překonání hospodářské krize a vytvoření podmínek pro konkurenceschopnější ekonomiku vytvořena strategie Evropa 2020. Tato ekonomická strategie obsahuje pět hlavních vzájemně provázaných cílů (členské země si stanovily své vlastní cíle), ve kterých se promítají ekonomické, sociální a environmentální souvislosti rozvoje evropské společnosti a ve větší či menší míře se týkají oblasti vzdělávání.“ (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015 – 2020, 2015, s. 6)

Pro bližší představu o výdajích na vzdělávání ve světě, v zemích Evropské unie i v ČR je zde uvedena tabulka výdajů na vzdělávání jako procento HDP.

Obrázek č. 3: Srovnání výdajů na vzdělávání jako procento HDP podle studie OECD z roku 2014

Pozn.: referenční rok 2011

Zdroj: Eurydice 2015 ()

Současný světový postoj k předškolnímu vzdělávání jak uvádí Syslová, Borkovcová, Průcha (2014, s. 27) je odlišný od minulosti tím, že předškolní vzdělávání je chápáno jako

východí vzdělávací etapa pro celoživotní vzdělávání. V Mezinárodní normě pro klasifikaci vzdělávání (1999) zahrnuje preprimární vzdělávání i úroveň 0 (ČSU, 1999). V zahraniční pedagogice a vzdělávací politice můžeme pozorovat narůstající zájem o předškolní vzdělávání. Pojem „předškolní vzdělávání“ je v zahraničí chápán jinak než České republice. Zatímco u nás je „předškolním vzděláváním“ rozuměno vzdělávání dětí od tří do šesti let věku, v zahraničí zahrnuje „předškolní vzdělávání“ i děti raného věku tj. děti mladší tří let. „Například v Dánsku, Švédsku, Rakousku, Bulharsku a jinde se institucionální péče o děti raného věku vztahuje již na děti od 1 roku, resp. mladší.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 28).

Na institucionální péči a vzdělávání ve vybraných zemích je potřeba nahlížet v rámci jednotlivých systémů dané země. Podrobněji se jednotlivými zeměmi budeme zabývat v následujících podkapitolách.

1.4.1 Institucionální péče o děti do tří let na Slovensku

„Institucionální péče o děti do tří let ve Slovensku má mnoho společných rysů s českým systémem. Důvodem podobnosti je společná minulost do konce roku 1992. Po osamostatnění Slovenska dochází ve slovenském systému k několika změnám např. desetiletá povinná školní docházka nebo nízký počet soukromých škol.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 36).

„Charakteristickým rysem pro slovenské vzdělávání je etnická struktura populace. Demografické zdroje o Slovenku uvádějí až 14 % obyvatel z celkového počtu, hlásící se k jiné národnosti než slovenské. Z toho je asi 9,7 obyvatel národnosti maďarské. Zbývající procenta si mezi sebou dělí obyvatelé hlásící se k národnosti romské, české, ukrajinské a rusínské. Toto má za následek větší výskyt tzv. menšinových škol (převážně jsou to školy pro maďarské děti a mládež).“ (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015)

Slovensko se řadí mezi země, jejichž hodnocení kvality předškolního vzdělávání „je v mezinárodních evaluacích PISA hodnocena jako dobrá.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 40). Přesto je Slovensko zemí, ve které je prokázána „vysoká závislost školních výsledků na socioekonomickém prostředí rodin žáků.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 40)

Předškolní vzdělávání je stejně jako v České republice zaměřeno převážně na děti od tří do šesti let věku. Syslová, Borkovcová a Průcha uvádějí, že do r. 1993 byla návštěva mateřské školy poslední rok před nástupem do školy povinná (2014, s. 37). Dále také

uvádějí, že dle slovenské legislativy je předškolní vzdělávání považováno za součást školského systému. Z toho vyplývá, že mateřské školy mají povinnost vytvářet školní vzdělávací programy. „Základem pro koncepci předškolního vzdělávání je Štátny vzdělávací program ICED 0 – preprimárne vzdelavanie (2008), který má funkci státního rámcového programu. Stanovuje obsah předškolního vzdělávání zaměřený na sedm kompetencí, které si mají děti osvojovat. Vymezuje také výstupní standardy kognitivního, sociálního, emocionálního a percepčně-motorického vývoje dětí.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 37-38).

Institucionální péči o děti do tří let ve Slovensku zajišťují většinou dětské jesle. Jsou zde umístěny děti od nuly do tří let.

1.4.2 Institucionální péče o děti do tří let v Anglii

Vzdělávání dětí v Anglii má své specifické vlastnosti. Nejvíce se od evropského vzdělávání liší tím, že jsou zde čtyři souběžné vzdělávací systémy. Tyto systémy jsou rozděleny podle zemí, které tvoří Velkou Británii a to: Anglie, Wales, Severní Irsko a Skotsko. Vzdělávání v těchto zemích se liší jen v některých bodech, např. u předškolního vzdělávání je to délka předškolního vzdělávání před vstupem do primární školy.

Anglie procházela v posledních třech desetiletích „zásadní školskou reformou, která jej přeměnila z velmi decentralizovaného systému na centrálně řízený systém. Školským zákonem z roku 1988 bylo zavedeno celostátně platné národní kurikulum.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 41) Toto kurikulum relativně sjednotilo vzdělávání dětí od pěti do šestnácti let věku ve všech zemích Velké Británie.

Dalším charakteristickým rysem vzdělávacího systému Anglie je jeho multikulturnost. Asi 8 % obyvatel z celkového počtu tvoří přistěhovalci z jiných rasových a etnických menšin jako jsou Indové, Pákistánci, Afričané a jiné národnosti. To má za následek potíže v integraci žáků těchto minoritních skupin do britského vzdělávání i vzdělávání předškolního.

„Předškolní vzdělávání se týká hlavně dětí od tří let. Anglie však umožňuje do předškolního vzdělávání zahrnout i děti dvouleté. Toto vzdělávání je nepovinné, přesto jím prochází až 80 % dětí.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 42). Pro děti do tří let zde není vytvořen specifický program pro vzdělávání. Rodiče především využívají služeb tzv. Nannies (chův) nebo Au Pair (zahraniční studenti). Další možností je také umístění dětí do soukromé instituce. Všechny tyto poskytované služby hradí rodiče.“ (Abbott, Rodger,

1994, s. 35). Předškolnímu vzdělávání je v Anglii přikládána velká důležitost a „označuje se termínem Early Foundation Stage (zakládající období raného dětství). Proto od roku 2005 mají všechny místní úřady povinnosti zajistit, aby každé dítě ve věku 3 let molo navštěvovat předškolní zařízení.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 42) Zvláštností vzdělávacího systému Velké Británie je, že většina čtyřletých dětí (kolem 60 %) bývá již začleněna do primárního vzdělávání.

Institucionální péče o děti předškolního věku je ve Velké Británii velmi rozmanitá a liší se od sebe různými názvy „například first school, foundation school, infant school, nursery school, children’s centre atd.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 42) Nejběžnější institucí je stejně jako u nás mateřská škola – nursery school. Vzdělávání ve všech těchto institucích pak sjednocuje „dokument rámcového kurikula pro „základní období“ (Curriculum Guidance for Foundation Stage) vydaný v roce 2000.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 42). V poslední době se v Anglii můžeme setkat s dvojitým pojetím předškolního vzdělávání. Prvním trendem v předškolním vzdělávání je uplatnění požadavků na „osvojování určitých znalostí (například písmen) jako přípravy pro primární školu, naproti tomu stojí tradiční liberální tradice zdůrazňující hlavně osobnostní rozvoj dětí.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 42 - 43)

1.4.3 Institucionální péče o děti do tří let v Německu

Německé školství se ve světě vyznačuje svou vysokou kvalitou. Charakteristikou německých žáků jsou jejich systematické znalosti. Díky narůstající vlně migrantů se ale i tady začínají objevovat problémy plynoucí z jejich odlišné hodnotové orientace.

Dalším charakteristickým rysem Německého vzdělávacího systému je selektivní vzdělávání. Selektivní vzdělávací systém spočívá v tom, že děti, které mají povinnou školní docházku, jsou společně vzdělávány po dobu čtyř let a pak jsou rozděleny do několika typů škol dle náročnosti studia.

Německo je federativní stát složený z 16 zemí. Každý stát má velkou autonomii a ta je specifická i pro vzdělávací systém. „Jednotné spolkové země mají svá ministerstva školství, vedle toho působí federální Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum (BMBF), které plní především koordinační roli se zaměřením na profesní vzdělávání a na vysoké školství.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 45)

Předškolní vzdělávání v Německu tvoří nezbytnou součást celoživotního vzdělávání. V současnosti je péče o předškolní děti zajišťována různými druhy institucí jakou jsou

např. mateřské školy, školní mateřské školy a přípravné třídy. Tyto instituce jsou zřizovány především pro děti od tří do šesti let věku.

Institucionální péče o děti do tří let je v Německu novým trendem a tyto děti jsou zařazeny do raného předškolního vzdělávání. Jsou zde vytvořeny různé projekty, které se prolínají i do vzdělávacího plánu. Mezi významné projekty patří např. Hesenský vzdělávací plán, který obsahuje věkovou kategorii od nula do deseti let, nebo projekt Bildungshaus v Bádensku.“ (Kultursportalbw, 2015) Německo od roku 2006 podporuje „rozvoj předškolních zařízení pro děti od narození do 6 let, od roku 2013 mají mít děti od 1 roku zákonný nárok na vstup do některého typu předškolní výchovy. To je legislativně podporováno zákonem na podporu dětí mladších 3 let v denních zařízeních.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 47)

Charakteristickým rysem institucionální péče o děti do tří let je, že při „vzdělávání není uplatňováno centrálně stanovené kurikulum ani nějaký jednotný systém hodnocení dětí.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 47) Je však kladen důraz na přípravu pedagogického personálu. Pedagogický personál se skládá z několika kategorií, zahrnující pracovníky na pozici: pečovatel/ka, vychovatel/ka, sociální pedagog a předškolní/dětský pedagog.

Německo je velmi pokrokové v oblasti raného i předškolního vzdělávání. Prosazuje, aby mezi tyto obě oblasti na sebe nejen navazovali, ale aby byla mezi nimi vytvořena spolupráce. Objevují se i projekty „vzdělávacích programů pokrývajících komplexně vzdělávání dětí od 3 do 10 let. (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 50)

1.4.4 Institucionální péče o děti do tří let v Norsku

Norsko se řadí „do skupiny ekonomicky nejbohatších zemí díky těžbě ropy a plynu v přímořských oblastech.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 51) To se odráží i na lepším financování školského systému.

Charakteristikou norského školství je jeho vysoká společenská hodnota. Z toho plyne i vysoké „zapojení rodičů a veřejnosti do spolupráce se školami.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 51) Jako ve všech skandinávských zemích je i v Norsku jednotný školní vzdělávací systém a to až do věku 16 let. Školská politika je také „zaměřena na prosazování principů rovnosti vzdělávacích šancí a na inkluzi (začleňování) zdravotně znevýhodněných dětí do hlavního vzdělávacího proudu.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 51)

Předškolní vzdělávání v Norsku má ve srovnání se zahraničním přístupem některé progresivní charakteristiky. Jak uvádějí Syslová, Borkovcová a Průcha (2014, s. 52) jednou z charakteristik je zákon o mateřských školách č. 64 z roku 2005, který říká, že všechny děti mají „právo na předškolní péči a vzdělávání, a to již od prvního roku života až do věku 6 let, kdy začíná povinné školní vzdělávání.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 52)

Jak vyplývá z rozhovoru s Šárkou Obrtlíkovou (studentka oboru učitelství matematiky a fyziky PřF MU, která odcestovala na půlrok do Norska, kde kromě studia komparativní pedagogiky a začleňování lidí se speciálními potřebami absolvovala i krátkou učitelskou praxi), je dalším charakteristickým znakem norského vzdělávacího systému převaha státních škol. Soukromé školy jsou zastoupeny pouze 5 % z celkového počtu škol. „Předškolní vzdělávání není v Norsku povinné, ale každé dítě od jednoho roku má na toto vzdělávání nárok.“ (Učit se učit, 2011)

Předškolní vzdělávání v Norsku tedy zahrnuje děti ve věku od jednoho roku až do pěti let. Základní institucí v péči o děti do tří let jsou mateřské školy. „Participace dětí v předškolním vzdělávání je velmi vysoká. Mateřské školy navštěvuje 64 % dětí ve věku 1-2 let a 95 % dětí ve věku 3-5 let.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 52) V Norsku se předškolní vzdělávání řídí „podle Rámcového programu pro obsah a úkoly předškolního vzdělávání, který vydalo ministerstvo vzdělávání a vědy v roce 2006 (jako doplněk k zákonu o mateřských školách).“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 52 - 53) Tento program stanovuje, jaké jsou hodnoty a cíle v předškolním vzdělávání a „popisuje mentální, jazykové, sociální a jiné dovednosti, které mají děti získávat.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 53)

Všechny mateřské školy jsou povinny vypracovat každý rok svůj individuální program. Individuální program každé mateřské školy je sestavován v koordinaci řídicího výboru školy a zástupci rodičů.

Po reformách z konce 90. let se norské školství úspěšně rozvíjí. Jediným problémem, který nastává, je jako u předešlých států ve vzdělávání dětí a mládeže imigrantů. Norsko vynakládá finanční prostředky, aby mohli norští učitelé absolvovat přípravu pro vyučování dětí z řad imigrantů z Afriky, arabských zemí aj. i na „zvláštní jazykové kurzy k osvojení norštiny apod., ale celková situace se nějak výrazně nezlepšuje.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 54)

1.4.5 Institucionální péče o děti do tří let ve Švédsku

Základní charakteristikou institucionálního vzdělávání ve Švédsku je důraz na to, „aby všechny děti, mládež a dospělí měli stejné příležitosti k vzdělávání bez ohledu na sociální původ, ekonomické postavení, pohlaví, etnickou či rasovou příslušnost.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 54).

Tento přístup zahrnuje jak péči a vzdělávání dětí v raném věku, tak i důslednou integraci zdravotně postižených dětí do běžných tříd a řadí tak švédské školství mezi jedno z nejvíce demokratických.

Péči o děti v raném věku je ve Švédsku věnována zvýšená pozornost. Od roku 1996 spadá tato péče pod ministerstvo školství a výzkumu (dříve spadalo pod ministerstvo zdravotnictví).“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 55). „Základním a nejrozšířenějším typem pro předškolní vzdělávání je mateřská škola (förskola).“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 56). Tato instituce je většinou veřejná. Švédsko má zákonem ošetřeno povinnost obcí zajistit „kvalitní fungování mateřských škol a péči o děti raného věku.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 55). Proto je jen málo takovýchto institucí soukromých. Do Švédských mateřských škol jsou přijímány děti už od jednoho roku. Preprimární vzdělávání dětí jako takové, začíná dovršením věku tří let a je realizováno „na základě jednotného národního kurikula.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 56). Pro předškolní vzdělávání ve Švédsku je specifické, že trvá do sedmi let věku. Pak děti nastupují povinnou školní docházku. Hlavním cílem předškolního vzdělávání je „příprava dětí na život ve společnosti, výchova k občanské rovnosti a solidaritě, spolu s elementární přípravou pro počáteční školní vzdělávání v základní škole. Financování mateřských škol zajišťují místní samosprávy.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 56) a rodiče, kteří přispívají dle výše svého příjmu.

Samozřejmě existují také „určité varianty mateřské školy, jednou z nich jsou „*rodinné domovy*“ (familjedaghem), kde jsou děti z několika rodin ve společné denní péči jedné matky s určitou kvalifikací pro péči o děti.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 55).

Švédsko se také vyznačuje velkým počtem zaměstnaných rodičů. To je také důsledkem vysokého počtu dětí v předškolním vzdělávání. Jak uvádějí Syslová, Borkovcová, Průcha (2014, s. 55), v předškolních institucích je ve věku tří let asi 85 % dětí a ve věku šesti let až 96 % dětí.

1.4.6 Institucionální péče o děti do tří let v Novém Zélandu

Charakteristickým znakem vzdělávací politiky Nového Zélandu je důraz na kvalitu vzdělávání. Jak uvádějí Syslová, Borkovcová a Průcha (2014, s. 60), cílem národního vzdělávání je „budovat vzdělávací systém na nejvyšší světové úrovni, který vybaví všechny Novozélandčany takovými znalostmi, dovednostmi a hodnotami, jež jim umožní být úspěšnými občany v 21. století.“ Nutno dodat, že se jim toto daří. V evaluacích prováděných mezinárodně na různém stupni vzdělávání dosahují novozélandští žáci výsledků, kterými se řadí mezi nejlepší ve světě.

Školský systém Nového Zélandu se vyznačuje různými druhy nepovinného předškolního vzdělávání dětí. Do tohoto vzdělávání jsou zahrnuty děti od dvou let věku a zvláštností je, že většina dětí ve věku pěti let bývá již začleněna v primárním vzdělávání (tzn. započaly povinné vzdělávání). Další zvláštností „je velká variabilita institucí, v nichž se realizuje. Jsou to: kindergartens, play centers, community play groups, home-base care, Montessori early childhood services, kohanga reo (pro děti maorského etnika) a další. Nejběžnějším předškolním zařízením jsou mateřské školy v evropském (resp. britském) pojetí.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 60)

Je zde důležité zmínit kohanga reo – specifický typ předškolního vzdělávání maorských dětí. Maorové jsou původní obyvatelé Nového Zélandu. Tato etnická skupina tvoří asi 15 % obyvatelstva Nového Zélandu. Zbývající procenta tvoří přistěhovalci většinou z řad anglosaské kultury (v letech 1840 – 1947 byl Nový Zéland britskou kolonií). Kohanga reo jsou předškolním typem zařízení, které přijímá děti do péče děti od narození do šesti let. Probíhá zde výchova a vzdělávání v původním jazyce Maorů. Před rokem 2000 byla participace maorských dětí v předškolním vzdělávání velmi nízká. „Díky vydatné státní podpoře se nyní participace maorských dětí v předškolním vzdělávání zvýšila na téměř 40 % populace. Celkově dosahuje participace dětí v předškolních institucích na Novém Zélandu téměř 100 %.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 60 - 61).

„Většina předškolních institucí jsou komunální instituce a jejich vlastníky jsou obce. Další předškolní instituce pak provozují neziskové organizace nebo soukromé subjekty. Všechny tyto instituce však musí mít dle zákona státní licenci, kvalifikované pedagogy a dodržovat standardy vzdělávání.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 61).

Vzdělávací politika Nového Zélandu vychází z výzkumných poznatků, které dokazují, že účast dětí v předškolních zařízeních je důsledkem dobrých školních výsledků

v pozdějším věku. V roce 2010 tedy „vstoupily v platnost národní standardy týkající se vzdělávání dětí (v zařízeních s anglickým vyučovacím jazykem) od 1 roku do 8 let. Tyto standardy jsou konstruovány pro psaní, čtení a matematiku.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha 2014, s. 61). Stát také garantuje bezplatné předškolní vzdělávání všem dětem ve věku tří až čtyř let a to v rozsahu minimálně 20 hodin týdně.

1.4.7 Institucionální péče o děti do tří let v Japonsku

Charakteristickým rysem pro Japonsko je, že se zde vzdělávání těší velké úctě a respektu. Japonské školství klade velký důraz na respekt k tradicím a kultuře. Žákům nastupujícím k povinnému vzdělávání se dostává nejen vzdělání všeobecné, ale osvojují si zde sociálně přizpůsobivé chování. Jak se má žák, který navštěvuje školu primárního i sekundárního vzdělávání chovat je definováno ve vládních dokumentech pro Japonské školství.

Protikladem k přísné a svazující výchově v japonských školách je výchova dětí v raném věku. Období raného věku je pro japonské děti obdobím volnosti projevu bez společenských pravidel. Tato volnost vychází z předpokladu, že jakýkoliv nátlak či omezení, by mohlo způsobit na duši dítěte hlubší mentální nebo duševní poruchy (Japonský akademický klub, 2007)

V Japonsku je samozřejmostí, že muž je živitelem rodiny a žena se stará o děti a domácnost. Dnešní moderní doba však ovlivnila i japonské tradice, a tak i zde nacházíme stále více matek, které se vrací zpět do pracovního procesu. Z tohoto důvodu přibývá mateřských škol (yoichen) i v Japonsku. Děti jsou zde připravovány na nástup do základní školy (shogakkou) např. výukou angličtiny. Jak uvádí Tobin, přístup japonských rodičů ke vzdělávání dětí v raném věku je stále více pozitivní. Začíná přetrvávat názor, že jsou zde poskytovány zážitky, kterých by se jim v domácím prostředí nedostalo. (2009, s. 95)

Charakteristickým rysem Japonského vzdělávání jsou školní uniformy, které jsou povinny nosit už děti navštěvující mateřskou školu. Mnohé školy ukládají svým žákům povinnost nošení uniforem i ve volném čase. To s sebou přináší i velký důraz na chování uniformovaných žáků. V Japonsku platí, že kdo má na sobě uniformu, jako by byl stále ve škole, a to ovlivňuje jeho další chování.

Dalším rysem Japonského školství je, že školní rok je rozdělen na tři semestry. Po každém semestru následuje vysvědčení a prázdniny.

Dle rozhovoru s Tomio Okamuraou nejsou jesle jako institucionální péče o děti do tří let v Japonsku příliš rozšířené. Jak je uvedeno výše, v Japonsku stále přetrvává, že muž zajišťuje rodinu finančně, aby se žena mohla starat o malé děti. Některé mateřské školy přijímají děti už od raného věku, běžný věk pro přijetí do mateřské školy je od čtyř do pěti let (babyonline.cz)

1.4.8 Institucionální péče o děti do tří let v USA

System vzdělávání není v USA jednotný. Každý stát má svůj vlastní systém a pro všechny státy nejsou ani společné osnovy. Přesto se vzdělávání v USA řadí mezi nejlepší na světě. Kvalitu výuky stát ovlivňuje hlavně různými grantovými programy. Tobin uvádí, že primárním cílem předškolního vzdělávání je učit děti soustředit se na vlastní potřebu realizace a práva jednotlivce. (2009, s. 232)

Předškolní vzdělávání se v USA stejně jako v ČR zaměřuje na děti od tří do pěti let. Pro tyto děti je vytvořen program Head Start, který nabízí pro nemajetné rodiče a jejich děti nezbytné vzdělávací, zdravotní a podpůrné činnosti. Tento program v USA funguje už od roku 1965.

Na základě poznatku amerických vědců, že vzdělávání u dětí by mělo začít dříve než ve třetím roce dítěte (důležitým obdobím pro rozvoj mozku je období do tří let), byl v roce 1995 vytvořen program Early Head Start. Tento program zajišťuje péči o děti od nuly do tří let věku a nabízí pomoc i těhotným ženám a rodičům dětí do tří let. Server Bystré děti uvádí, že v současné době program Early Head Start využívá pouze 3 % dětí z celkového počtu v USA (bystredeti.cz).

Péče o děti do tří let je v USA většinou zajišťována rodičem, chůvou, sousedy, příbuznými a podobně. Jedná se většinou o neprofesionální péči tzv. babysitting. Rodiče tuto službu hradí výhradně ze svých prostředků. Někteří zaměstnavatelé umožňují využití firemních jeslí pro své zaměstnance. Zde je péče o děti více profesionální. Přesto se jedná spíše o poskytování péče než o vzdělávání dětí do tří let.

1.4.9 Institucionální péče o děti do tří let v Číně

Čínská lidová republika je považována za nejlidnatější zemi světa a vládne zde přísný komunistický režim. Tímto režimem je ovlivněno i školství a ke vzdělávání je přistupováno jako k prostředku budování socialistické lidové republiky pomocí práce a výroby. Vzdělávání zároveň klade důraz i na zachování historických a kulturních tradic

čínského národa. Přestože má Čína krajské, obecní, provinční a centrální školní oddělení, dohlíží na školství Státní rada o oblastní vláda. Rovnost a dostupnost vzdělávání pro všechny občany zajišťuje ústava Čínské lidové republiky. Dle Tobina předškolní vzdělávání v Číně zahrnuje přísný režim a práci v kolektivu (2009, s. 32)

V roce 1993 bylo v Číně zavedeno 24 kurikul na všech základních a středních školách, což byl velký posun ve vzdělávací politice. V roce 1998 pak byl upraven obsah základního a středního školství tak, aby se omezila náročnost některých předmětů a přetížení učebních osnov.

Předškolní vzdělávání zahrnuje děti do šesti let věku a je běžné pouze ve městech. Trendem převzatým ze zahraničí se předškolní vzdělávání rozšiřuje i do odlehlejších a chudších oblastí Číny – venkov. Děti navštěvují mateřské školy, které kombinují vzdělávání a péči o děti s kolektivním a domácím vzděláváním. Vzdělávání je zde praktikováno především formou hry.

Tato kapitola popisuje institucionální péči v ČR, některých zemí EU a také ve světě. Abychom však získali ucelenou představu o institucionální péči, je potřeba se na tuto problematiku zaměřit i z pohledu dítěte do tří let, jeho vývoje a socializace. V následující kapitole se tedy zaměříme na socializační oblast vývoje dítěte do tří let a jeho kognitivní a emoční vývoj. Samostatnou podkapitolu také věnujeme socializaci dítěte do tří let a to v rámci rodiny i v rámci institucionální péče. Přiblížíme si také některé názory odborníků k této problematice, které byly proneseny na konferenci nazvané „Rodičovská práce nebo rodičovská dovolená?“. Cílem této konference bylo zaměřit se na okolnosti, které jsou vytvářeny současnou českou sociální a rodinnou politikou. Tato konference byla uspořádána na podzim roku 2007 oddělením Gender a sociologie při sociologickém ústavu AV ČR.

2 SOCIALIZAČNÍ VÝVOJ DÍTĚTE DO TŘÍ LET

Socializací dítěte rozumíme jeho postupnou integraci do společnosti. Pro děti je tato integrace velmi významná a důležitá. Týká se to dětí předškolního věku. V tomto pojetí se předškolním věkem označuje celé období od narození až po nástup dítěte do školy. „Takové široké pojetí má svůj praktický význam při plánování sociálních a výchovných opatření pro děti před jejich povinnou školní docházkou.“ (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 84) Takto široký přístup však svádí k tomu, že jsou vývojové potřeby dětí v tomto období srovnávány a je tak mezi nimi smazáván rozdíl. Děti se v tomto případě neposuzují individuálně a rozdíly mezi batolaty jsou zredukovány pouze na rozdíly kvantitativní. Je potřeba rozdělit tento věk do více období:

- **Období novorozenecké** – zpravidla jde o období 4 – 6 týdnů, kdy u novorozence převažuje spánek. Stav v bdělosti se objevuje pouze na krátké časové intervaly a je využíván k vyplnění fyziologických potřeb dítěte, jako je např. jídlo.
- **Období kojenecké** – zpravidla jde o období od jednoho měsíce do jednoho roku. Je to období, kdy u kojence dochází k rozvoji mnoha kompetencí, které přispívají k postupnému osamostatňování v jeho další vývojové fázi.
- **Období batolete** – zpravidla jde o období od jednoho roku do tří let. Je to období, kdy dochází k rozvoji osobnosti. Pro toto období je charakteristické osamostatňování, uvolňování z různých vazeb a navazování kontaktů s širokým okolím.
- **Období předškolní** – zpravidla jde o období od 3 do 6 – 7 let věku dítěte. Je to tzv. období hry. Pomocí hry dítě poznává svět, zpracovává informace, rozvíjí intuitivní myšlení, které ještě není tolik ovlivněno logikou a ujasňuje si vlastní pozici ve světě.

V této práci se zabýváme dětmi do tří let tedy obdobím kojeneckým, batolecím a jen okrajově předškolním. Abychom lépe porozuměli potřebám dětí od narození do tří let z hlediska institucionální péče, je potřeba charakterizovat je z pohledu sociálního, kognitivního a emočního vývoje. To je hlavním cílem této kapitoly. V první podkapitole se budeme zabývat sociální oblastí vývoje dětí do tří let.

2.1 Oblast socializačního vývoje dětí do tří let

Socializační oblast vývoje dítěte vychází z dnes již historicky významného směru behaviorismus. Behaviorismus považuje „učení za výlučný mechanismus psychického vývoje.“ (Vágnerová 2012 s. 52) Tento směr, jehož zakladatelem je J. B. Watson, však „přeceňoval možnosti a účinnost vnější manipulace a podceňoval význam individuálně variabilního způsobu zpracování určitých podnětů.“ (Vágnerová 2012 s. 52) J. B. Watson považoval možnosti učení za neomezené a odmítal se zabývat rozdíly mezi vrozenými schopnostmi a genetickými předpoklady u stejně starých dětí. Tyto vrozené předpoklady považoval za fyziologické vlastnosti organismu, které jsou pro všechny děti stejné. „Charakterizoval je jako vrozenou schopnost odezvy na určité podněty, především emočního charakteru (např. strach nebo vztek).“ (Vágnerová 2012 s. 53)

Novodobá teorie socializačního vývoje je také založena na učení. Liší se však akceptováním rozdílných genetických dispozic a dává přednost osobní zkušenosti, která je u každého jedince jiná a záleží na jeho charakteru a aktivitě. Jedinec podle této teorie není jen „pouhým pasivním příjemcem vnějších podnětů, tyto informace individuálně typickým způsobem zpracovává, interpretuje a vzhledem k tomu na ně také různým způsobem reaguje.“ (Vágnerová 2012 s. 53)

Socializační oblast vývoje dítěte také může vycházet z přesvědčení, „že dítě může svůj vývoj aktivně ovlivňovat, např. preferencí různých aktivit, volbou přátel, určitých sociálních situací apod. Důležité jsou i dětské poznatky o sobě samém, tj. sebepojetí, a o jiných lidech.“ (Vágnerová 2012 s. 55) Touto teorií se zabýval Selman. Uváděl také, že základem vývoje jedinců je proces sebesocializace, chápání odlišnosti názorů jiných jedinců a rozvoj schopnosti převzetí role (schopnost uvažovat z pozice jiného jedince). „Selman stejně jako Piaget předpokládal, že děti mladší 6 let si neuvědomují existenci jiného názoru než je jejich vlastní, a jsou přesvědčeny, že si ostatní musí myslet totéž.“ (Vágnerová 2012 s. 55)

Dalších dílčích socializačních teorií je samozřejmě více. Liší se pak pouze v detailech nebo zaměřením na jinou složku psychického vývoje, který je ovlivněn i sociokulturním prostředím. Pro naši potřebu zmapování socializační oblasti vývoje dětí do tří let je popis těchto teorií dostačující. Dále se budeme zabývat kognitivním vývojem a jeho nejvýznamnějším představitelem Jeanem Piagetem. Jean Piaget představil světu svou koncepci kognitivního vývoje a ta dosud nebyla nikým překonána.

Jak uvádějí různé definice, socializace je proces začlenění člověka do společnosti. Pro dítě raného věku je rodina nejvýznamnějším prostředím, kde k socializaci dochází. Dítě je ihned po narození začleněno do stávajícího společenství rodiny. Dle Langmeiera a Krejčířové (2004, s. 89) socializace zahrnuje tři vývojové aspekty:

- **Vývoj sociální reaktivity** – „tj. vývoj bohatě diferencovaných emočních vztahů k lidem v bližším i vzdálenějším společenském okolí.“ (Langmeier, Krejčířová, 2004 s. 90)
- **Vývoj sociálních kontrol (svědomí) a hodnotových orientací** – vývoj hodnotových norem, vytvořených na základě zákazů a příkazů ze strany dospělých, kterými se jedinec řídí celoživotně. Tyto hodnotové normy mohou být také tvořeny cíli, kterých chce daný jedinec dosáhnout.
- **Osvojení sociálních rolí** – „tj. takových vzorců chování a postojů, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti, a to vzhledem k věku, pohlaví, společenskému postavení apod.“ (Langmeier, Krejčířová, 2004 s. 90) Nejedná se tedy pouze o jednu povolenou či zakázanou činnost, ale o to, že každý člen společnosti zastává více rolí v různých podmínkách (např. sourozenec, syn/dcera, žák apod.).

Socializace probíhá po celý život jedince.

2.1.1 Socializace dítěte do tří let v rodině

Rodina je základním článkem společnosti a zároveň je také zárukou přenosu kulturních hodnot. Pro dítě je rodina velmi důležitá. Navazuje zde první sociální kontakt a první základní společenský vztah rodič – dítě. V tomto ohledu je rodina pro dítě prakticky nezastupitelná, zvláště v raném věku, kdy dochází u dítěte k rozvoji základních vlastností. Rodina formuje u dítěte základní osobnostní rysy a postoje a přejímá základní vzorce chování, které pak přetrvávají po celý život.

Dítě v rodině získává prvotní sociální zkušenosti, ze kterých, bez ohledu na to, jestli pozitivní či negativní, celý život vychází. V rodině také dochází k prvotnímu uspokojení jeho základních potřeb.

Vliv rodiny na socializaci dítěte slábne s jeho věkem a také v souvislosti s tlakem, kterou rodina na socializaci dítěte v domácím prostředí vyvíjí. Rodina tedy není jediná, kdo formuje socializační vývoj dítěte. Na socializaci dítěte mají vliv různé instituce, kam dítě dochází (jesle, mateřská centra, různé rodičovské skupiny...), vrstevníci i masmédiá.

Obecně platí, že se společnost v dětech reprodukuje a buduje tím tak svoji budoucnost. Každá změna má tedy dopad na jejich budoucí chování a může přinést změnu (pozitivní i negativní) v naší kultuře už v příští generaci.

2.1.2 Socializace dítěte do tří let v institucích

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, rodina není jediná, kdo ovlivňuje socializační vývoj dítěte. Na socializační vývoj dítěte mají vliv i různé instituce. Vystává však otázka, jestli je tento vliv pozitivní nebo negativní. J. Bowlby (Šulová, 2010, s. 4) provedl několik výzkumů, kdy dokázal negativní dopady na dítě při odloučení od matky v raném věku. Dospěl k názoru, že děti odloučené od matky nebo děti, o které je nedostatečně pečováno v raném věku, trpí deprivací. Tato deprivace vede k apatickému stavu u dítěte, který pak vede k psychické i fyzické retardaci. Toto poškození je celoživotní a zanechává hlubokou ránu v osobnostním vývoji jedince.

K podobnému závěru dospěli svými výzkumy také Z. Matějček a J. Langmeier (2011). Prováděli své výzkumy v kojeneckých ústavech, dětských domovech a týdenních jeslích a dokázali tak nevhodnost umístování dětí do institucionální péče ihned po narození. O denních jeslích se zmiňují jen okrajově a jejich výsledky prokazují, že umístění dítěte do denních jeslí nemusí být škodlivé, pokud délka pobytu nepřesáhne 6 – 8 hodin.

Institucionální péče o děti do tří let tedy není nevhodná, je spíše otázkou v jakém věku a na jak dlouho dítě do institucionálního zařízení umístit. Švédský sociolog Saxoberg k tomuto dodává: „Ve Švédsku do mateřských škol běžně nastupují děti mladší tří let. Výzkumy, které jsme prováděli s generací dnešních dvacetiletých, ukázaly, že jedinci, kteří prošli takovou institucionální výchovou, vůbec nemají problémy se sebevědomím, netrpí nejistotou, naopak jsou v mnoha případech sociálně zdatnější než ti, kteří ranou institucionální výchovu nezažili. V našich školkách zpravidla připadají na jednoho dospělého tři až čtyři děti.“ (Eva Labusova.cz, 2007)

Většina dnešních sociologů a psychologů nevidí problém v institucionální péči jako takové, ale problém v kolektivizaci. Pokud je dítě pro kolektivní výchovu ještě nezralé, je upřednostňován individuální přístup. Jedná se převážně o děti kolem jednoho roku. Veškerou péči však nemusí zastávat pouze rodiče, pokud se rozhodnou k návratu do zaměstnání, mohou využít služeb třetí osoby – chůvy, prarodiče, sousedská výpomoc. Dnešním moderním trendem tedy je naučit se skloubit zaměstnání s péčí o dítě do tří let.

2.2 Kognitivní vývoj

Charakteristickým znakem všech teorií o kognitivním vývoji je zaměření na jednu oblast. Jedná se o kognitivní vývoj schopností. Tyto schopnosti jsou chápány jako transformace uvažování, způsob zpracování informací nebo řešení problémů. Nejdůležitější teorií kognitivního vývoje je Piagetova koncepce. Tato koncepce je v současnosti dále rozvíjena a různě modifikována. Základem kognitivní teorie u Piageta je předpoklad, že dítě je podmíněno jak vrozenými předpoklady, tak vnějšími vlivy, které působí ve společné interakci. Zastával názor, že senzomotorická inteligence, jakou se projevuje dítě, je základem pro inteligenci dospělého jedince. Dítě si tedy vytváří obraz světa dle své motorické aktivity. Piaget popisuje kognitivní vývoj jedince jako proces adaptace a organizace. Ve své podstatě má každý jedinec schopnost adaptovat se požadavkům okolí. Zde pak tyto získané poznatky dokáže sjednotit do koherentního uceleného systému. Kognitivní vývoj může probíhat plynule i ve skocích. Záleží na tom, jak se mění dětské myšlení a způsob poznávání. „Z vývojového hlediska jsou důležité procesy asimilace, akomodace a udržení, resp. znovudosažení rovnováhy.“ (Vágnerová 2012 s. 46)

- **Asimilace** – tzn. shrnutí, zevšeobecnění, „jde o způsob, jakým si dítě vykládá nové informace, aby jim rozumělo, přizpůsobuje je svým kognitivním schémátům.“ (Vágnerová 2012 s. 46) Dalo by se říci, že hledá ve svém již vytvořeném schématu interpretaci, která odpovídá předchozím zkušenostem (např. vidí malé čtyřnohé zvíře, podobné kočce, kterou zná, vyhodnotí tedy, že se jedná o kočku)
- **Akomodace** – tzn. přizpůsobení, proces, spočívá tedy „v přepracování, reorganizaci stávajících kognitivních schémat, která se pod vlivem nových informací jeví neúplná a nepřesná.“ (Vágnerová 2012 s. 47) Dítě si tedy na základě jiných znaků a projevů než které dosud zná, vytvoří nový kognitivní vzorec (např. zjistí, že zvíře je ještě menší než kočka, má jiný ocas a podlouhlý čumáček a vytvoří nové kognitivní schéma pro myš.)
- **Kognitivní vývoj** tedy probíhá „jako proces opakované transformace kognitivních schémat, narušením dřívější rovnováhy a dosahování nové, která má charakter lepšího porozumění na vyšší úrovni, v němž nejsou dřívější zkušenosti v rozporu s novými informacemi.“ (Vágnerová 2012 s. 47) Tento vztah vznikne pouze tehdy, když se stávající schéma nedá aplikovat dosavadním způsobem a je tedy potřeba vytvořit nové zkušenostní schéma.

V této práci se zabýváme dětmi do tří let věku. Dítě zpravidla dokončí důležitou etapu vývoje do třetího roku věku, kdy se učilo chodit po způsobu dospělých. Také celkový motorický vývoj můžeme označit jako stálé zdokonalování a zlepšování v pohybov koordinaci. Dětské pohyby nabývají na stále větší eleganci. Začíná se objevovat stále větší samostatnost v sebeobsluze a díky hře s pískem, kostkami nebo plastelínou se začíná objevovat i stále lepší zručnost. Důležitá je také kresba, která podporuje rychlejší růst rozumového chápání světa. Samozřejmě záleží i na stimulaci okolí dítěte a jeho vrozených dispozicích. S tímto rozvojem dochází i k rozvoji řeči. Vývoj řeči je důležitý pro růst poznatků o sobě samých a o okolním světě. Konec tohoto období a přechod do třetí etapy se projevuje zájmem o práci (dítě rádo krátkodobě pomáhá s domácími pracemi) a tím, že dítě nachází nové vztahy mimo známé prostředí rodiny, tzv. vyrůstá z rámce rodiny. Dítě se tedy posouvá na vyšší úroveň myšlení, tzv. myšlení názorového (intuitivního). Piaget provedl u dětí v tomto období celou řadu pokusů, kde dokazuje, „jak je dítě v této době ve svých úsudcích stále ještě vázáno na názor, třebaže pokročilo proti předchozímu stavu, kdy takových úsudku nebylo vůbec schopno a kdy postupovalo jen podle analogií.“ (Langmeier, Krejčířová 2006 s. 86)

Na tuto kapitolu navazuje další kapitola důležitou oblastí vývoje u dětí a tou je emoční vývoj.

2.3 Emoční vývoj

Důraz na emoční vývoj dítěte přišel v poválečné době, kdy spousta dětí vyrůstala v ústavech bez rodičů. Vysoká úmrtnost dětí v kojeneckých ústavech vyvolala zájem o zkoumání významu emocí dítěte už v raném věku. Na emoční vývoj dítěte má vliv spousta faktorů. Nejdůležitějším faktorem jsou vztahy – s matkou, otcem a sourozenci. Dalšími důležitými faktory hlavně v období novorozeneckém a kojeneckém jsou podněty (záleží na jejich kvalitě a směru), bohatá stimulace a celková atmosféra prostředí, kde dítě žije.

Jeden z nejvýznamnějších představitelů zabývajících se emočním vývojem dítěte je René A. Spiz. Zastával názor, že „absence raného vztahu mezi matkou a dítětem může pro další vývoj dítěte znamenat trvalé neblahé následky.“ (Šulová, 2010 s. 80) Emoční vývoj rozdělil do tří vývojových stádií:

- **Stádium preobjektální** – trvá od narození do tří měsíců a po tuto dobu získává dítě podněty především z vnitřního prostředí. Uvědomuje si, že osoby (hlavně matka) reagují jinak než ostatní objekty. Získává zkušenost prostřednictvím matky.

- **Stádium předběžného objektu** – toto období trvá přibližně osm měsíců a nazývá se obdobím tzv. osmiměsíční úzkosti. Dítě reaguje na osoby úsměvem a je schopno rozlišit matku od ostatních osob.
- **Stádium objektivních vztahů** – v tomto období se separační úzkost s odloučením od matky stává pokrokem k osamostatnění dítěte. Dítě je schopno si vybavit obraz matky ve své paměti.

Přínosem ve zkoumání emočního vývoje dětí do tří let je také analýza vývoje vztahu matka – dítě, kterou vytvořila M. Mahlerová. Dle jejího názoru se dítě dostává ihned po narození do fáze normálního autismu. V tomto období je dítě uzavřeno ve svém světě a nerozeznává od okolí ani matku. Postupně pak dokáže diferencovat mezi svými pocity libosti a nelibosti a kolem druhého měsíce si začíná uvědomovat existenci objektu. No toto období navazuje další fáze a ta je označován jako normální symbióza. V této fázi si dítě vytváří základy komunikace (především s matkou). Pak přichází fáze – fáze separace (odlišení dítěte od matky a okolí) a individuace (projevování samostatnosti, sebeprosazování a rozvoj autonomie). Toto období je poměrně dlouhé. Trvá od čtyř měsíců do čtyř let.

Dalším významným představitelem v oblasti emocionálního vývoje je J. Bowlby. Jeho výzkumy jsou založeny na myšlenkách S. Freuda a A. Meyera. V tomto spojení spatřuje přínos především „ve studiu nikdy nekončících interakcí mezi vnitřním světem jedince a světem, který ho obklopuje. Zdůrazňuje, že mentální stav jedince (nejen v dětství, ale po celý jeho život) je výrazně ovlivněn interpersonálními vztahy, jejich harmoničností a vřelostí, či naopak brutalitou, úzkostí, citovým odstupem nebo chladem.“ (Šulová, 2010 s. 84) J. Bowlby byl také ovlivněn názory K. Lorenze a kontakty s etology (především jejich závěry a způsobem práce) a zdůrazňoval jejich výzkum socioemocionálních vztahů v rámci celoživotního významu pro jedince. Ve svých názorech považuje J. Bowlby za klíčové pro mentální zdraví a rozvoj, „vytvoření vztahu s druhým člověkem, schopnost hledat péči a péči a zájem poskytovat.“ (Šulová, 2010 s. 85) Je-li tato vazba dostatečně spolehlivá, tvoří základ pro další významný posun dítěte, a tím je zvědavost, prohlížení a explorační.

Jak uvádí Šulová, (2010 s. 85) při pozorování dětí dospěl J. Bowlby k názoru, že dítě ve svém prvním roce získá základní znalosti svého okolí. Tyto znalosti mu v následujících letech umožní organizovat své poznatky do „vnitřních modelů“ včetně obrazu své matky i své osoby. V pěti letech už mu tyto poznatky slouží jako sofistikovaný model. Spolu s M.

Ainsworthovou dospěl J. Bowlby k poznání, že během těchto prvních let si dítě vytvoří s matkou několik různých typů vazeb.

- **Vazba jistá** – rodič (matka) je dítěti kdykoliv k dispozici a adekvátně reaguje na jeho potřeby. Dítě tak získává pocit jistoty
- **Vazba nejistá, úzkostná, vzdorující** – dítě si není jisté přítomností a dostupností rodiče (matky) a reakcí na své potřeby. U dítěte vznikají pocity úzkosti, má potřebu držet se svých rodičů fyzicky a bojí se explorovat do okolí.
- **Vazba nejistá, úzkostná, vyhýbavá** – dítě nemá žádnou důvěru v to, že pokud bude potřebovat pomoc a péči, tak se mu ji dostane. Tyto děti jsou zvyklé žít bez lásky a podpory druhých, očekávají, že budou při každé snaze o přiblížení k rodiči (matce) odstrčeny a odmítnuty. V extrémních případech brutálního zacházení s dítětem, častého odkládání do péče jiných osob, lze očekávat u těchto dětí nárůst problémů v jejich dalším osobnostním vývoji.

Současné výzkumy týkající se emocionálního vývoje dítěte jsou většinou zaměřeny „na zjišťování toho, nakolik je pouto dítěte k matce a specifičnost tohoto pouta formujícím faktorem pro další psychický vývoj dítěte. Pozornost přitahuje též otázka, nakolik jsou zvláštní projevy dítěte, odpovídající určitému typu vazby s matkou, trvalé.“ (Šulová, 2010 s. 88) Emocionální vývoj a socializace spolu úzce souvisí. V některých publikacích je emocionálnímu vývoji a socializaci věnována stejná kapitola (např. Langmeier, Krejčířová, 2004) nebo je používáno slovní spojení „socioemocionální vývoj“ (např. Šulová, 2010). V této práci jsou emocionálnímu vývoji i socializaci věnovány dvě samostatné podkapitoly, které na sebe navazují. Toto nám dopomůže k lepší orientaci v tématu institucionální péče o děti do tří let.

Další kapitola se bude zabývat legislativou, která řeší podmínky mateřské a rodičovské dovolené, a také zde bude ukotvena problematika institucionální péče o děti do tří let z pohledu zákona.

3 UKOTVENÍ PROBLEMATIKY INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI DO TŘÍ LET V ZÁKONĚ

Rodinná politika v ČR spadá do gesce ministerstva práce a sociálních věcí. Jde o souhrn aktivit a opatření, které jsou podniknuty za účelem podpory rodiny. Rodina je základ státu a za rodinu se dle zákona o rodině č. 94/1963 Sb. považuje soužití rodičů a nezaopatřených dětí. Zákon o rodině řeší manželství, založení rodiny a výchovu dětí. Rodinná politika je politikou průřezovou a zasahuje do nejrůznějších veřejných oblastí, jako je např. školství, zdravotnictví, bydlení, trh práce apod. Současná rodinná politika ČR vychází z přesvědčení, že ať jde o velmi autonomní oblast, péče o děti není pouze věcí rodin, ale i státu.

Rodina má svou přirozenou funkci a vnitřní život, do kterého stát nezasahuje. Stát pouze reaguje na konkrétní potřeby rodiny v konkrétní situaci v kontextu všech vývojových fází rodiny. „Stěžejními oblastmi podpory, na které se rodinná politika v současnosti

zaměřuje, jsou:

- podpora vytváření vhodných socioekonomických podmínek pro fungování rodin zaměřující se na:
  - finanční zajištění rodiny
  - slučitelnost práce a rodiny podporou svobodného rozhodování rodin o způsobu zajištění péče o děti, v němž ani jedna z alternativ nebude znamenat sociální či finanční znevýhodnění,
  - služby pro rodiny
  - finanční i nefinanční podpora rodičovské péče o děti
- podpora všestranně vyhovujících rodinných podmínek
- podpora všestranně vyhovujících rodinných a rodičovských kompetencí
- podpora institutu manželství a jeho společenské prestiže
- podpora rodin se specifickými potřebami
- podpora všech subjektů podporujících rodinu, jmenovitě zapojení krajů a obcí do rodinné politiky.“ (MPSV, 2008, str. 8)

Cílem rodinné politiky v ČR je vytvořit takové prostředí, které vytváří podmínky pro fungování rodin, posiluje soudržnost rodin, odpovědnost rodičů a uznává základní rodinné hodnoty. Klade důraz na posilování ekonomické a sociální soběstačnosti, a tím vytváří mezigenerační solidaritu a soudržnost rodin.

Stát tedy vynakládá finanční prostředky na podporu rodin s dětmi v několika úrovních. Může se jednat o sociální dávky (např. přídavek na dítě), daňové zvýhodnění nebo zřizováním institucí, které pomáhají rodinám v péči o děti. Rodinná politika je také ošetřena několika zákony, které se týkají institucionální péče o děti do tří let. Touto legislativou se budeme podrobněji zabývat v této kapitole.

3.1 Mateřské školy zapsané ve školském rejstříku

Nejčastěji zřizované mateřské školy jsou školy státní. Ty jsou pak povinny řídit se školským zákonem – č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání - zabývá se různými možnostmi vzdělávání v ČR a patří do práva soukromého. Stanovuje podmínky, za kterých se realizuje výchova a vzdělávání, a vymezuje práva a povinnosti fyzických i právnických osob při vzdělávání. Zároveň také stanovuje působnost orgánů vykonávajících samosprávu a státní správu ve školství.

Školským zákonem se Česká republika zavazuje k vytvoření rovného přístupu ke vzdělávání, zohledňuje vzdělávací potřeby každého jedince, garantuje bezplatné základní a střední školství (u institucí zřizovaných státem) a poskytování stále se zdokonalujícího procesu učení.

Cílem předškolního vzdělávání dle zákona je podpora rozvoje osobnosti dítěte předškolního věku a to jak na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji, tak i na osvojení základních životních hodnot a mezilidských vztahů a základních pravidel chování. V rámci tohoto zákona se předškolním vzděláváním rozumí vzdělávání dětí zpravidla od tří do šesti let. Zákon umožňuje přijímat i děti mladší tří let a to rozhodnutím ředitele.

Školský zákon upravuje možnosti zřízení mateřských škol pro předškolní děti. Ty jsou pak zapsány ve školském rejstříku podle svého zřizovatele jako veřejné, církevní nebo soukromé. Veřejné mateřské školy zřizuje kraj, obec nebo svazek obcí. Dále se dle tohoto zákona zřizují také církevní mateřské školy, které zřizuje církev nebo náboženská společnost. Soukromé mateřské školy jsou zřizovány fyzickou nebo právnickou osobou.

Nejčastější právní formou mateřských škol jsou např. obecně prospěšné společnosti nebo obchodní společnosti podle obchodního zákoníku. Výhodou takto založených mateřských škol je možnost získání dotací od státu. Jde však o velmi složitou proceduru a daný subjekt musí dodržet vzdělávací programy stanovené ministerstvem školství, které garantují přípravu dětí pro budoucí povinnou školní docházku. Jedná se o Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

Speciálním typem předškolního vzdělávání, který lze dle §34 odst. 8 školského zákona zřídit je firemní mateřská škola.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je veřejným dokumentem a je volně přístupný na internetových stránkách Ministerstva školství a tělovýchovy České republiky. Tento dokument byl vytvořen týmem Výzkumného ústavu pedagogického (VÚP Praha) v čele s PhDr. Kateřinou Smolíkovou a byl vydán Opatřením ministryně školství, mládeže a tělovýchovy. V platnost vešel 1. 3. 2005.

Předškolní rámcový vzdělávací program vymezuje hlavní požadavky pravidla a podmínky pro institucionální vzdělávání dětí v předškolním věku. Rozsah a podmínky vzdělávání jsou pro tvorbu předškolního vzdělávacího plánu povinné. Na základě předškolního vzdělávacího plánu, vycházejícího z rámcového vzdělávacího programu, dochází i k hodnocení výsledků vzdělávání předškolních dětí. Dále rámcový vzdělávací program obsahuje konkrétní cíle předškolního vzdělávání a ustanovuje formu, délku a povinný obsah předškolního vzdělávání. Jsou zde stanoveny i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

K rámcovému vzdělávacímu programu se pojí tři vyhlášky. První vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání upravuje podmínky provozu a organizace mateřské školy, počet přijatých dětí v jednotlivých třídách a organizaci provozu mateřské školy v měsících červenec a srpen. Řeší také stravování, úplatu za poskytované služby a péči o zdraví a bezpečnost přijatých dětí. Druhá vyhláška č. 43/2006 o předškolním vzdělávání, která vešla v platnost 1. března 2006, mění a doplňuje předešlou vyhlášku č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání v některých bodech jako je např. dohoda ředitele s rodičem o docházce přijatého dítěte, podmínky integraci individuálně vzdělávaného dítěte, stanovení úplaty za poskytované služby a podmínky osvobození od úplaty. Třetí vyhláška je z května 2012 a mění nebo doplňuje předešlé dvě vyhlášky. Vyhláška č. 76/2012 Sb., o předškolním

vzdělávání řeší dohodu ředitele s rodičem o docházce, podmínky integrace individuálně vzdělávaného dítěte, úplatu a podmínky osvobození od úplaty.

3.2 Mateřské školy soukromé a jiné soukromé instituce zabývající se péčí o děti do tří let

Několik dalších možností zřízení instituce, která bude pečovat a vzdělávat děti do tří let poskytuje Živnostenský zákon - č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, – zabývá se úpravou podmínek živnostenského podnikání.

Podle tohoto zákona lze provozovat jesle. V případě jeslí se zvolí živnost vázaná §7 odst. 6 živnostenského zákona - Péče o dítě do tří let věku v denním režimu. Živnostenský zákon stanovuje pro tuto činnost pouze povinnost splnit odbornou způsobilost provozovatele a osoby, která činnost zajišťuje. Dále pak stanovuje hygienické podmínky, za kterých může být živnost provozována. Požadovaná odborná způsobilost pro výkon této činnosti je upravena v příloze č. 5 živnostenského zákona a je stanovena „následovně:

- a) odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry nebo zdravotnického asistenta nebo ošetřovatele nebo porodní asistentky nebo záchranáře nebo všeobecného sanitáře podle zvláštního právního předpisu (zák. č. 96/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů), nebo
- b) odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách podle zvláštního právního předpisu (zák. č. 108/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů), nebo
- c) odborná kvalifikace k výkonu povolání učitele mateřské školy podle zvláštního právního předpisu (zák. č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů), nebo
- d) profesní kvalifikace pro činnost chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky podle zvláštního právního předpisu (zák. č. 179/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- e) doklad o vykonání tříleté praxe v oboru v nezávislém postavení (§ 2 a § 23 obchodního zákoníku) nebo v pracovněprávním vztahu, nebo
- f) doklad o uznání odborné kvalifikace podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 18/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů).“ (příloha živnostenského zákona, 2014)

Podle této přílohy lze zřídit i živnostenský list na způsobilost k provozování služby jako profesionální chůva.

Dále se dle toho zákona zřizují mateřské školy, které nejsou zapsány ve školském rejstříku a neřídí se tedy školským zákonem. Zařazení do konkrétní činnosti se váže na věk přijatých dětí. V případě, že hranice pro přijetí dítěte je stanovena od tří let a výše, jedná se o živnost volnou, obor činnosti č. 72 - Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti. Pokud je hranice pro přijetí dítěte stanovena nižší než tři roky věku, spadá tato živnost stejně jako v případě jeslí do živnosti vázané §7 odst. 6 živnostenského zákona - Péče o dítě do tří let věku v denním režimu. Další možností zřízení mateřské školy v rámci živnostenského podnikání je živnost volná, obor činnosti č. 79 Poskytování služeb pro rodinu a domácnost.

Tyto obory se od sebe liší stanoveným obsahem náplně. Obsahová náplň živnosti je stanovena nařízením vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění pozdějších předpisů.

- Obsahová náplň živnosti vázané §7 odst. 6 živnostenského zákona - Péče o dítě do tří let věku v denním nebo celotýdenním režimu je „zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte. Zajišťování bezpečnosti a zdraví dětí, jejich pobytu na čerstvém vzduchu, stravování, spánku v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygieny dětí, včetně poskytování první pomoci.“ (příloha živnostenského zákona)
- Obsahová náplň živnosti volné obor činnosti č. 79 Poskytování služeb pro rodinu a domácnost je „poskytování služeb pro rodinu a domácnost, zejména zajišťování chodu domácnosti (vaření, úklid, praní, žehlení, péče o zahradu a podobně), individuální péče o děti nad tři roky věku v rodinách, příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku), péče o osoby vyžadující zvýšenou péči, obstarávání záležitostí souvisejících s chodem domácnosti a jiná obstaravatelská činnost.“ (příloha živnostenského zákona)
- Obsahová náplň živnosti volné, obor činnosti č. 72 - Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti je „výchova dětí nad tři roky věku v předškolních zařízeních, výuka v soukromých školách a zařízeních sloužících odbornému vzdělávání, pokud tato nejsou

zařazena do rejstříku škol a školských zařízení. Jiná mimoškolní výchova a vzdělávání.“ (příloha živnostenského zákona)

Pro získání živnostenského oprávnění na živnost volnou, obory činnosti č. 72 a č. 79, není potřeba prokázat odbornou způsobilost.

Při provozování živnosti je také potřeba prokázat způsobilost provozovny. Tato povinnost je uvedena v §17 odst. 4 živnostenského zákona. Dále se pak způsobilost provozovny řídí zvláštními předpisy. Jedná se zejména o stavební zákon – č. 183/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a hygienické předpisy - zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví..., ve znění pozdějších předpisů. U předškolních zařízení je to především vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 410/2005 Sb. (změna vyhláškou č. 343/2009 Sb.), která stanovuje zásadní požadavky na prostor a hygienu, požadované množství zeleně v okolí apod.

3.3 Dětské skupiny

Další možností poskytování péče o děti do tří let je vytvoření dětské skupiny. Tímto se zabývá Zákon o dětské skupině – č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů – upravuje podmínky, za kterých lze poskytovat službu péče o dítě v dětské skupině, a definuje podmínky pro získání oprávnění k poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Pozměňovací zákon – č. 127/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 247/2014Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů – tento zákon mění ustanovení zákona o dětské skupině č. 247/2014 Sb. tak, že poskytovatel, který poskytuje službu péče o dítě v dětské skupině, má povinnost dětskou skupinu zaevidovat. Označení dětská skupina lze užívat jen pro dětskou skupinu, která je v evidenci Ministerstva práce a sociálních věcí.

Tímto zákonem je tedy nově vymezena podmínka, že dítěti musí být umožněna docházka v rozsahu nejméně šesti hodin denně a poskytovatel je povinen uzavřít pojištění odpovědnosti za újmu. Zároveň tento zákon také řeší úpravu v oblasti daňových předpisů.

3.4 Ostatní možnosti zřízení institucí, týkající se péče a vzdělávání dětí do tří let

Před rokem 2014 byla nejběžnějším typem neziskových organizací občanská sdružení, která vznikala podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Takto byla zakládána mateřská centra či jiné rodičovské skupiny, nebo odborné organizace podporující rodinu a její aktivity ve společnosti. Takto založené organizace poskytují služby především svým členům. Od 1. 1. 2014 však nabyly účinnosti nový Občanský zákoník, který ruší zákon o sdružování občanů a občanská sdružení se stávají tzv. spolky. Stávající občanská sdružení se stávají automaticky spolkem a Ministerstvo vnitra je zapíše samo do nového rejstříku spolků vedeného soudy. Tato změna je pozvolná a stále ještě probíhá. Spolky jsou povinny do 1. 1. 2016 změnit svůj název tak, aby obsahoval slovo „spolek“ nebo „z.s.“ (zapsaný spolek). Do 1. 1. 2017 mají spolky povinnost změnit své stanovy v souladu s novým občanským zákoníkem.

Zákon dle §402 občanského zákoníku nabízí občanským sdružením také přeměnu v ústav, který provozuje své služby pro veřejnost, nebo možnost změnu formy dle zákona č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) v sociální družstvo, které usiluje o integraci znevýhodněných osob do společnosti (např. poskytováním sociálních služeb).

Další možností založení neziskové organizace, v případě činnosti zahrnující péči o malé a předškolní děti poskytované zejména veřejnosti, upravoval zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Tento zákon byl však z účinností od 1. 1. 2014 zrušen a nemohou tedy podle něj být zakládány nové obecně prospěšné společnosti. Obecně prospěšné společnosti, které byly založeny před tímto datem, se i nadále řídí tímto zákonem.

V případě, že se jedná o péči o dítě na nekomerčním základě a poskytovaná služba nesplňuje znaky podnikání, které jsou uvedeny výše, není tedy potřeba získat k tomuto poskytování služeb živnostenské oprávnění a nejedná se o podnikatelskou činnost. Takto poskytovaná služba je občasného a krátkodobého charakteru a je poskytována rodičům pouze na základě dohody s osobou příležitostně pečující. Jde většinou o sousedskou výpomoc nebo o výpomoc rodiče v domácnosti. Přivýdělek z této činnosti podléhá dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zdanění a to od 15 000 korun ročně. V případě,

že příležitostnou samostatnou činnost vykonává i trvale zaměstnaná osoba, musí podat daňové přiznání už v případě dosažení 6 000 korun za rok.

3.5 Mateřská a rodičovská dovolená z pohledu zákona

Nárok na mateřskou a rodičovskou dovolenou upravuje zákon mateřská dovolená a §196 rodičovská dovolená. Mateřskou a rodičovskou dovolenou při převzetí dítěte do péče pak řeší §197. Společná ustanovení o mateřské a rodičovské dovolené jsou pak obsaženy v §198.

Mateřská dovolená dle tohoto zákoníku náleží ženě (zaměstnankyni) po dobu 28 týdnů, jestliže se jí narodilo jedno dítě. V případě narození dvou a více dětí se zvyšuje mateřská dovolená na 37 týdnů. Pokud žena porodí mrtvé dítě, má nárok na mateřskou dovolenou pouze 14 dnů. Na mateřskou dovolenou odchází žena obvykle šest týdnů před termínem porodu. Zákon umožňuje i dřívější nástup mateřské dovolené a to je osm týdnů před očekávaným termínem porodu. Nastane-li situace, kdy žena z důvodu dřívějšího porodu vyčerpá méně než šest týdnů mateřské dovolené před porodem, náleží jí mateřská dovolená od dne jejího nástupu až do uplynutí 28 týdnů, v případě vícečetného porodu až 37 týdnů. Může nastat i situace, kdy žena před skutečným porodem vyčerpá méně než 6 týdnů z jiného důvodu, než je předčasný porod. Náleží jí tedy mateřská dovolená jen 22 týdnů, a to ode dne samotného porodu, v případě vícečetného porodu pak 31 týdnů.

Podle §195 „mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena (§ 198 odst. 2) před uplynutím 6 týdnů ode dne porodu.“ (Zákoník práce, 2015)

Při čerpání mateřské dovolené má žena nárok na peněžitou pomoc v mateřství a po tuto dobu čerpá volno. Zároveň s tímto nárokem může vzniknout i nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Tyto dávky spadají do Nemocenského pojištění a vznik nároku určuje Správa sociálního zabezpečení na základě žádosti na předepsaném formuláři.

Doba čerpání mateřské dovolené se ženě započítává do odpracované doby, tím vzniká ženě nárok na řádnou dovolenou, o kterou může požádat svého zaměstnavatele po skončení mateřské dovolené.

O rodičovskou dovolenou si může zažádat rodič dítěte, tedy matka i otec. Rodičovská dovolená slouží k prohloubení péče o narozené dítě. Otec může čerpat rodičovskou

dovolenou od narození dítěte až po dovršení jeho tří let, matka může čerpat rodičovskou dovolenou bezprostředně po ukončení mateřské dovolené. Délku rodičovské dovolené si rodič může zvolit. Rodičovská dovolená se poskytuje na 2, 3 nebo 4 roky a její délku lze téměř libovolně měnit i v průběhu čerpání.

Mateřskou a rodičovskou dovolenou můžou čerpat i rodiče, kteří do své péče (nahrazující péči biologických rodičů) dítě převzali. Mateřská dovolená je pak ženou čerpána od doby převzetí dítěte po dobu 22 týdnů, v případě převzetí více dětí do nahrazující péče se doba zvyšuje na 31 týdnů. Nejdéle může žena mateřskou dovolenou čerpat do dovršení jednoho roku dítěte.

S rodičovskou dovolenou souvisí i rodičovský příspěvek, který je upraven v zákoně č. 117/1995 Sb., . Nárok na rodičovský příspěvek vzniká rodiči tehdy, splní-li všechny zákonem stanovené podmínky např. žadatel má bydliště na území ČR nebo celý měsíc řádně a celodenně pečuje o dítě (zákon umožňuje návštěvu jeslí, mateřské školky a jiného předškolního zařízení pouze za určitých podmínek a na určitou dobu). Rodičovský příspěvek je poskytován pouze do čtyř let věku dítěte. O rodičovský příspěvek si musí rodič zažádat na příslušném úřadu práce.

V případě, že jsou oba rodiče OSVČ a ani jeden z nich neplatí nemocenskou, nevzniká jim nárok na mateřskou dovolenou a rodičovskou dovolenou mohou čerpat jen ve čtyřleté variantě.

Výše rodičovského příspěvku činí souhrnně 220 000 korun za celou dobu rodičovské dovolené. Rodič si tedy může vybrat, po jak dlouhou dobu bude tyto peníze čerpat. Při čerpání částky rodičovského příspěvku však nesmí být překročena částka 70% předchozího výdělku rodiče.

V této kapitole se zabýváme legislativou, která nabízí možnosti, jak pečovat o dítě do tří let. Zákon v jednotlivých situacích mluví jasně. Existují však ještě nepsaná pravidla, která řídí výchovu dětí do tří let a určují postavení jejich rodičů. Jedná se o tzv. genderové role a s tím spojené a stále přetrvávající stereotypy. Genderovým rolím je věnována následující kapitola.

4 GENDEROVÉ ROLE Z POHLEDU SPOLEČNOSTI A RODINY

Slovník cizích slov definuje genderové role jako „soubor určitých pravidel (většinou nepsaných,), které předpisují určité typy chování pouze ženám a jiné pouze mužům. (např. většina společnosti považuje za správné, když žena zůstane s dítětem na mateřské dovolené a muž chodí do zaměstnání. Pokud je tomu v některých rodinách obráceně, už to jako správné vnímáno není.“ (Slovník cizích slov, 2015). Poprvé se pojem gender objevil v roce 1995, kdy ho John Money použil ve svém článku pro mužskou a ženskou identitu, vycházející ze sebepojetí a chování člověka. Dle jeho názoru gender nemusí vždy souhlasit s vrozeným pohlavím jedince, ale může s ním být dokonce i v rozporu.

Ve světě i v naší společnosti se běžně setkáváme s rozdělením rolí na mužskou a ženskou. Každá role pak má v dané společnosti své určené postavení. Tomuto postavení je také přizpůsobena i výchova dětí. Znamená to tedy, že muž i žena mají jasně vymezená pravidla a povinnosti stanovené společností, ve které žijí. Důsledkem toho je, že se společnost do budoucna příliš nemění. Rozdělení genderových rolí s sebou přináší výhodu komunikace mezi muži a ženami v rámci rodiny a partnerských vztahů. (Janošová, 2008, s. 32) Takto utvořenou a přijatou genderovou roli lze považovat za jeden z významných faktorů, které tvoří stabilitu celé osobnosti člověka.

V každé společnosti má tedy muž i žena jasně stanoveny povinnosti i hodnoty a jsou předem stanoveny předpoklady pro určený druh práce, kterou můžou vykonávat. Nejvíce je toto vidět u primitivních národů, kde je role ženy a muže přísně rozdělena. V západních společnostech se vlivem průmyslové revoluce z 18. stol. tyto genderové role stále více přizpůsobují novým funkcím a mění se i představa o podobě těchto rolí. Diferenciace těchto rolí stále více ovlivňuje ekonomické a sociální postavení rodiny, velikost obce, kde žijí atd. Původ genderových rolí vychází z oblasti rodiny a jsou upevňovány v rámci společenských hodnot a norem. Vliv na utváření genderových rolí má také vzdělávací systém a zaměstnání. Přestože naše dnešní společnost dává všem rovné šance, jsou ženy stále v nevýhodě. Za práci na stejné pozici jako muž, dostane žena ve většině případů menší plat. Přesto je gender v naší společnosti chápán jako „základní princip organizace, který pomáhá všem jedincům orientovat se ve složité sociální realitě, která je obklopuje. Také pomáhá usnadnit proces rozhodování, který je v tom množství životních voleb obtížný. V neposlední řadě umožňuje předvídat důsledky, které můžou po určitém jednání následovat.“ (Oakley, 2000, str. 105). Poměrná část jistoty dospělých jedinců tedy vychází z pevně definovaných a nastavených genderových rolí. Podle Oakley (2000) odpovídá

spektrum maskulinních či feminních projevů příslušnosti k určitému pohlaví. Být mužem či ženou tedy závisí na gestikulaci jedince, jeho zájmech, oblečení, povolání i na podobě genitálií a ovlivňuje jeho osobnost a soužití s ostatními jedinci.

Dále se v této kapitole budeme zabývat otázkou mateřské a rodičovské dovolené z pohledu genderových rolí. Společnost vytváří tlak na jedince, aby přijal svou genderovou roli se všemi důsledky. Za nepřijetí hrozí určité sankce, jako je např. přehlížení, horší uplatnění na trhu práce nebo odsouzení veřejným míněním. Naše společnost se stává v případě genderových rolí stále více demokratickou, a to i díky podpoře státu a úpravou legislativy. Jak je vnímáno postavení matek a otců na mateřské a rodičovské dovolené i na trhu práce se budeme zabývat v následujících dvou kapitolách.

4.1 Matky a otcové na mateřské a rodičovské dovolené

Tradiční model – žena je doma s dítětem a o peníze se stará muž – už není dnes tak striktně dodržován. Nejčastěji na tom má podíl hlavně ekonomická situace rodiny a nový moderní přístup k rodičovství. Trendem dnešní doby je, aby mateřskou a rodičovskou dovolenou absolvovali oba rodiče. Není ani výjimkou, že na rodičovskou dovolenou nastoupí pouze otec. Přesto je u nás tento tradiční model stále hluboce zakořeněný. Otec je stále spíše považován za nositele zábavy, než za vychovatele starající se o plenky a vaření kašiček.

Nárok na mateřskou dovolenou podle zákoníku práce, jak je podrobně rozepsáno v předešlé kapitole, má zpravidla matka. V případě, že matce nevznikl na mateřskou dovolenou nárok (např. neplatila sociální pojištění), může si o mateřskou zažádat otec narozeného dítěte.

Rodičovskou dovolenou může čerpat kterýkoliv z rodičů narozeného či převzatého dítěte. Institut rodičovské a mateřské dovolené je definován v zákoníku práce a týká se především zaměstnaných rodičů. S tímto je nepřímo spojeno i pobírání peněžité pomoci v mateřství.

Dle výzkumu, který uskutečnila agentura Mediaresearch, vyplynulo, „že bezmála dvě třetiny žen si spíše nepřejí, aby jejich partner zůstal s dítětem alespoň nějakou dobu na rodičovské dovolené“ (MPSV, 2013). MPSV dále uvádí, že „reálně je s dítětem na rodičovské dovolené asi 1 % mužů“ (MPSV, 2013). Přesto až 90 % mužů mezi 20 až 55

lety uvažuje zůstat na rodičovské dovolené z důvodu navázání intenzivního vztahu s dítětem, usnadnění opětovného návratu ženy do zaměstnání a vyzkoušení si nové role.

Z genderového hlediska je zapojování otců do péče o děti stále častější. V dnešní době už není nic výjimečného potkat tatínka na procházce s kočárkem nebo malými dětmi. Muži se stále více angažují v péči o malé děti a díky projektům na podporu otců (např. tatanaplnyuvazek.cz) má tento trend vzestupnou tendenci. K tomuto jsou muži motivováni i úpravou legislativy a umožněním střídání rodičů v čerpání rodičovské dovolené.

4.2 Trh práce a rodič na mateřské a rodičovské dovolené

4.2.1 Postavení mužů a žen na trhu práce

Hlavním prostředkem k udržení určité životní úrovně je participace širokých vrstev společnosti na placeném zaměstnání. Zaměstnávání širokých vrstev společnosti má vliv i na eliminaci chudoby a sociálním začleňování jedinců. K tomuto je však nutná i podmínka fungování moderních sociálních států v dnešních vyspělých zemích. V české legislativě i evropských státech genderovou rovnost upravuje především vztah k rovnosti na trhu práce. Právo na rovný přístup k placenému zaměstnání je z hlediska genderových rolí považováno za jedno ze základních občanských práv a svobod. Na základě prováděných výzkumů společnosti Gender Studies o.p.s., a to i z evropských zemí (výzkumy prováděné OECD), nejsou ženy stále ještě rovnoprávně zaměstnávány a určitou výhodu na trhu práce mají stále muži. Zároveň nám také sociologické výzkumy ukazují, že jsou ženy ve srovnání s muži stejně ambiciózní v budování své pracovní kariéry, mají stejnou ochotu dále se vzdělávat a zaměstnání je pro ně stejně důležité jako pro muže.

Situace v České republice se stále zlepšuje. I zde se dají najít firmy, které nadané ženy podporují a jsou ochotny jim vytvořit podmínky pro sladění jejich rodinného i pracovního života. Na základě projektu Firma roku: rovné příležitosti 2015 byly oceněny čtyři firmy. Projekt byl vyhlášen neziskovou organizací Gender Studies a vyhlášení proběhlo na konferenci Rozbít skleněný strop – podpora kariérního růstu žen, která se konala 12. listopadu 2015. Na prvním místě se umístila Česká spořitelna, a.s., na druhém místě se umístila společnost RWE a na třetím místě společnost T-Mobile. Zvláštní cenu si odnesla firma Vodafone. Jak na této konferenci uvedli zástupkyně těchto firem, v ČR je stále velmi silně zakořeněno stereotypní postavení muže a ženy. Přesto, že se mění legislativa, je potřeba, aby ženy vyvíjely vlastní iniciativu a větší tlak na politiky i firmy, a získaly tak

výhodnější podmínky pro časný návrat do zaměstnání. Dále by se, dle jejich názoru, mělo více pracovat na zažitých postojích žen i mužů v souvislosti s rodičovstvím a zaměstnáním. (Zpravodaj Gender Studies, 2015).

Problém v postavení mužů a žen na trhu práce je viděn spíše v individuální rovině než v institucionální. Na tomto se shodli sociologové i kariérní poradci, kteří se zúčastnili zmíněné konference. Ženy jsou již v mladém věku učeny, že mateřství a kariéra nejde skloubit a pečovat o dítě má především žena, ne muž. Nejlépe toto vystihla docentka Norwegian School of Economics z Norska, která na dotaz z publika odpověděla, že „neexistuje žádný důkaz toho, že na poměrně dobrou profesionální situaci žen v Norsku mají hlavní vliv existující instituce. Podstatný díl práce spočívá tedy i v rukou žen.“ (Zpravodaj Gender Studies, 2015) Stejný názor zastává i Hana Maříková zastupující Sociologický ústav AV ČR, která se na „základě mezinárodního výzkumu vyjádřila na téma překážek v kariérním růstu žen nejen v České republice, ale v Evropské unii obecně. Kromě organizačních a strukturálních omezení uvedla právě stereotypy, genderovou nerovnováhu v (zejména heterosexuálních) rodinách, neoliberalní přístup ústící v rezistenci ke kvótám a v postkomunistických zemích odpor ke všemu zaváděnému shora.“ (Zpravodaj Gender Studies, 2015).

Dále z této konference vyplynulo, že rovnocenné postavení žen i mužů na trhu práce je prospěšné i firmám. Genderová rovnost, hlavně ve vyšších pozicích, přináší firmám větší zisk. Důkazem toho, že „týmy, v nichž ženy spolupracují s muži, dosahují lepších výsledků než kolektivy, v nichž výrazně dominují představitelé jednoho pohlaví.“ (Zpravodaj Gender Studies, 2015)

4.2.2 Postavení mužů a žen v rodině

V roce 2013 byl uskutečněn v ČR výzkum zabývající se názorem veřejnosti na rozdělení rolí mužů a žen v rodině. Výzkum byl proveden Centrem pro výzkum veřejného mínění Akademie věd ČR a dotázána byla více než tisícovka Čechů. Respondenti byli ve svých názorech především ovlivněni dosaženým vzděláním, věkem a pohlavím. Ženy nejčastěji uváděly, že by se oba partneři společně měli starat o úklid, nákup potravin, vaření, udržování společenských kontaktů, péči o děti a starost o rodinný rozpočet. Naopak muži zase nejčastěji vyjadřovali přesvědčení, že uklízení, nákup potravin, vaření, udržování společenských kontaktů a péče o děti by měla být spíše záležitostí žen. Starost

o rodinný rozpočet má být v domácnosti doménou muže. (Centrum pro výzkum veřejného mínění Akademie věd ČR, 2013)

Rozdílné názory na zastávání rolí v rodině se objevují také mezi respondenty v závislosti na věk. Nejvýraznější rozdíly jsou u lidí starších 60 let. Ti se domnívají, že ženy by se měly v domácnosti starat o úklid, nákup potravin, vaření, péči o děti a měli by spravovat rodinný rozpočet. Muži dle jejich názoru mají usilovat o profesní kariéru, věnovat se dalšímu vzdělávání, finančně zajistit domácnost, provádět běžné opravy v domácnosti, vykonávat veřejné funkce, a být iniciativní v intimním životě.

Respondenti s vysokoškolským vzděláním ve většině případů uváděli, že by se oba partneři měli společně starat o úklid, nákup potravin a péči o děti stejně jako o finanční zajištění domácnosti a každý by měl usilovat o svou profesní kariéru. U respondentů se základním vzděláním pak převládá názor, že úklid, nákup potravin, péče o děti a udržování společenských kontaktů by měly být samozřejmostí pro ženy. Naopak muži by měli rozhodovat o rodinném rozpočtu, zajišťovat domácnost finančně, vykonávat veřejné funkce a převzít iniciativu i v intimním životě.

Vlivem procesu individualizace rodinného života i společnosti dochází v současnosti i ke změnám v soukromém životě mužů a žen. Pracovní trh se transformuje a mění se i očekávání mužů a žen od partnerského a rodinného života. Důsledkem těchto změn je rostoucí počet rozvodů, soužití v partnerském vztahu druh a družka, odkládání rodičovství a zvyšující se podíl jedinců žijících tzv. singles (lidé žijící sami bez partnera a dětí).

Kvalita života mužů i žen závisí na jejich konkrétní ekonomické a sociální situaci, která ovlivňuje jejich postavení v rodině. Ekonomická situace je také závislá na sladění rodinného a pracovního života. Význam sladění rodinného a pracovního života je popsán v následující kapitole.

4.3 Zapojení rodiny do raného vzdělávání

V mnoha zemích světa i Evropské unie je „zapojení rodičů do vzdělávání dětí považováno za jeden z důležitých nástrojů vzdělávací politiky pro zlepšení zdravého vývoje a učení dětí.“ (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014, s. 121). Zapojení rodičů do raného vzdělávání svých dětí pozitivně ovlivňuje jejich úspěšnost v pozdějším školním vzdělávání a také má také vliv na lepší socioemocionální vývoj.

Také instituce, které přijímají děti do tří let věku, vyvíjí snahu o co největší spolupráci ze strany rodičů. Dobrá spolupráce je přínosem nejen pro dítě, ale i pro vychovatele, který má takto možnost získat více informací o daném dítěti. Tyto informace pak slouží k efektivnějšímu vzdělávání a rozvoji dítěte v oblastech, které jsou pro dítě problematické.

Další výhodou zapojení rodičů do vzdělávání a s tím spojená spolupráce s institucí, kterou dítě navštěvuje, je, že se dítě lépe vyrovnává se sociální a emoční deprivací. Dítě se v kolektivu setkává se svými vrstevníky, zažívá nové projevy chování a přichází také do prvních emočních konfliktů, které se učí řešit za pomoci rodičů, vychovatelů nebo učitelů. Jak tuto situaci zvládne, ovlivňuje nejen jeho současný život, ale také i jeho život budoucí.

Úloha rodičů při raném vzdělávání svých dětí je tedy zásadní pro další rozvoj dítěte. OECD dne 24. 11. 2015 zveřejnila v publikaci *Education at a Glance* (2015, s. 24) výsledky českého školství v mezinárodním srovnání. Z tohoto srovnání vyplývá, že děti, pocházející z rodin s různým socioekonomickým zázemím jako je příjem, vzdělání nebo zaměstnání mají také rozdílné přístupy k zdravému životnímu stylu, výživě a investování do vzdělávání pomocí knih, návštěvou výstav, muzeí apod. Instituce zabývající se péčí dětí do tří let by tedy měli s výchovou dětí pomáhat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část našeho výzkumu navazuje na poznatky získané při zpracování teoretické části diplomové práce. Jako výzkumnou metodu zpracování jsme si pro tuto práci zvolili anonymní dotazníkové šetření určené rodičům, kteří byli nebo jsou rodiči dětí mladších tří let. Výzkum byl postaven především na názorech rodičů v závislosti na jejich nejvyšším dosaženém vzdělání. Zjišťovali jsme ochotu rodičů umístit své děti do předškolního zařízení a jejich informovanost o předškolním vzdělávání takto malých dětí. Zajímalo nás také, jaký postoj zaujímají k uzákonění předškolní docházky dětí od dvou let věku. V neposlední řadě jsme se dotazovali rodičů, za jakých podmínek by byli ochotni umístit své dítě mladší tří let do předškolního zařízení.

Výzkum probíhal v listopadu a prosinci 2015. Dotazníky byly rozdány rodičům v okrese Vsetín. Naší snahou bylo administrovat dotazníky do zařízení a firem, kde jsme mohli předpokládat získání vzorku s co největším spektrem různorodosti dosaženého vzdělání u respondentů. Při našem šetření jsme se setkali s velkou ochotou účastnit se našeho výzkumu.

Data, která jsme našim šetřením získali, byla následně zpracována do tabulek a grafů.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem naší diplomové práce bylo zjistit informace, které by umožnily vyhodnotit názor rodičů na institucionální péči o děti do tří let v závislosti na výši dosaženého vzdělání.

Dílčí cíle:

Zjistit, jaké možnosti péče by rodiče pro své dítě využili

Zjistit osobní zkušenost rodičů s umístěním dítěte mladšího tří let do předškolního zařízení

Zjistit informace, v jakém věku by byli rodiče ochotni umístit své dítě do předškolní instituce

5.2 Výzkumné otázky

Jak se liší názory rodičů různého stupně dosaženého vzdělání na vhodnost umístění dítěte mladšího tří let do některého z předškolních zařízení?

Jaká je závislost mezi dosaženým vzděláním rodičů a jejich ochotou umístit své dítě do tří let do některého z předškolních zařízení?

Jakou formu výchovy a péče o dítě mladší tří let upřednostňují rodiče v závislosti na stupni dosaženého vzdělání?

5.3 Formulace hypotéz

Při formulaci hypotéz jsme vycházeli za zásady, že hypotéza musí vždy „vyjadřovat vztah mezi dvěma proměnnými, a proto musí být vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích.“ (Chrásková, 2007, s. 17)

Hypotézy jsme vytvořili na základě vyslovených výzkumných otázek.

H1: Čím vyšší je dosažené vzdělání rodičů, tím vyšší je jejich potřeba, aby se jejich dítě setkávalo s dětmi stejného věku.

H2: Mezi výškou dosaženého vzdělání rodičů a jejich ochotou spolupracovat s předškolní institucí existuje pozitivní vztah

Dle Gavory jsme rozvinuli hypotézy tak, aby potvrdily nebo zpochybnily naše teorie. „Hypotéza není jakýkoliv předpoklad, ale vychází z poznatků výzkumu.“ (Gavora, 2010, s. 63)

5.4 Výzkumný vzorek a způsob výběru dat

Základní výzkumný vzorek tvořili ženy a muži středního věku, kteří mají nebo měli alespoň jedno dítě do tří let. Výběrový vzorek tvořili ženy a muži, kteří mají nebo měli alespoň jedno dítě do tří let v okrese Vsetín.

Naší snahou bylo získat co největší počet respondentů. Oslovili jsme rodiče dětí ve firmě BS Vsetín, Kemmerich Valašské Meziříčí, MRC Vsetín a ZŠ Integra Vsetín. Při vytváření výzkumné jednotky jsme použili metodu snowball tzv. metoda nabalování, která využívá přímého kontaktu s rodiči. Jednotlivý rodič je osloven s žádostí, zda by byl ochoten rozšířit tento dotazník v okruhu svých známých rodičů, splňujících kritéria výzkumného vzorku. Dotazníky byly distribuovány v tištěné podobě prostřednictvím rodičů z oslovených firem a škol. Bylo rozdáno 225 dotazníků, z nichž se nám vrátilo 200. Výzkumu se tedy zúčastnilo 200 respondentů ve věku od 20 do 50 let. Konečná návratnost dotazníků byla necelých 89 %.

5.5 Předvýzkum

Před samotným výzkumným šetřením byl proveden předvýzkum. Jeho cílem bylo zjistit srozumitelnost otázek v dotazníku. Pro předvýzkum jsme zvolili deset respondentů. Byli osloveni rodiče dětí do tří let v mateřském centru Sluníčko v okrese Vsetín. Toto šetření bylo provedeno v listopadu 2015. Respondenti byli osloveni, aby odpověděli na sestavené otázky, čímž jsme ověřili, zda jsou otázky jasné a srozumitelné. Účelem předvýzkumu bylo zjištění reakci respondentů na jednotlivé otázky. Předvýzkum prokázal, že sestavené otázky jsou přehledné a srozumitelné.

5.6 Výzkumná metoda

Pro účely diplomové práce jsme zvolili kvantitativní typ výzkumu. Použito bylo dotazníkové šetření. Výzkumným nástrojem byl dotazník, jehož plné znění uvádíme v příloze.

Dle Gavory (2010, s. 24) je dotazník nečastější metodou při zjišťování dat. Pomocí dotazníku můžeme získat velké množství dat za krátký čas.

Dotazník využitý v našem výzkumu je anonymní. Obsahuje 30 položek a je složen ze dvou částí. První část dotazníku je zaměřena na sociodemografické údaje mužů a žen. Ve druhé části dotazníku jsme na základě uzavřených, polootevřených a otevřených otázek zjišťovali názory rodičů na institucionální péči dětí do tří let.

Na základě získaných informací z předvýzkumu předpokládáme, že vyplnění dotazníku zabere zhruba deset minut času respondentů.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKU ŠETŘENÍ

Získaná data z dotazníku byla dle Chrásky (2007, s. 40) rozříděna pomocí tzv. čárkovací metody a zpracována do tabulky v programu Microsoft Excel. Následně jsme dosažené hodnoty vložili do tabulky četností a vytvořili grafické znázornění. Pro jednotlivá znázornění jsme vybrali různé typy grafů a doplnili interpretaci výsledků.

Jako první jsme zpracovali sociodemografické údaje respondentů. Data jsme znázornili pomocí koláčových diagramů a číselné údaje vložili do tabulek. Dále se věnujeme vyhodnocení otázek, které vedou k stanovenému výzkumnému cíli naší práce. Jedná se o ochotu umístit dítě mladší tří let do institucionální péče na základě dosaženého vzdělání rodičů, rozdílnost v názorech na uzákonění předškolního vzdělávání dětí od dvou let, výběr formy předškolní péče v návaznosti na výši dosaženého vzdělání rodičů, zkušenost rodičů s umístěním dítěte do tří let v předškolním zařízení a důvody pro umístění dítěte do předškolního zařízení, v návaznosti na dosažené vzdělání rodičů.

Pro ověření hypotéz je použita hladina 5 % významnosti.

Relativní četnost jsme označili % a absolutní četnost jsme vyjádřili zkratkou a. č.

6.1 Sociodemografické data výzkumného souboru

V úvodní části dotazníku byly uvedeny sociodemografické údaje, na základě kterých byly rozříděny dotazníky. V dotazníku jsme se zaměřili na sociodemografické údaje respondentů. Otázkou související se vzděláním jsme celý soubor dotázaných rozdělili na základě nejvyššího dosaženého vzdělávání následovně – rodiče se základním vzděláním, středoškolským vzděláním bez maturity, středoškolským vzděláním s maturitou, s vyšším odborným vzděláním a s vysokoškolským vzděláním. Dále jsme dotazníky rozdělili podle pohlaví na muže a ženy. Celkový počet dotázaných, kteří správně vyplnili dotazník na základě stanovených kritérií, činí 200 respondentů. Sociodemografické údaje jsme pro přehlednost zobrazili v koláčových grafech v procentech.

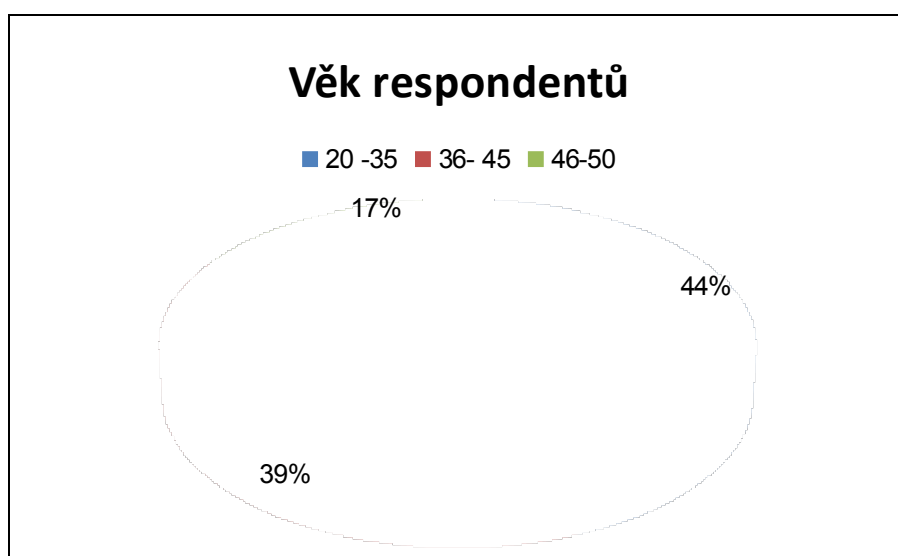
Graf 1

Jak lze vyčíst z grafu, do výzkumu se zapojilo 200 respondentů. Z nich bylo 69% žen a 31% mužů.

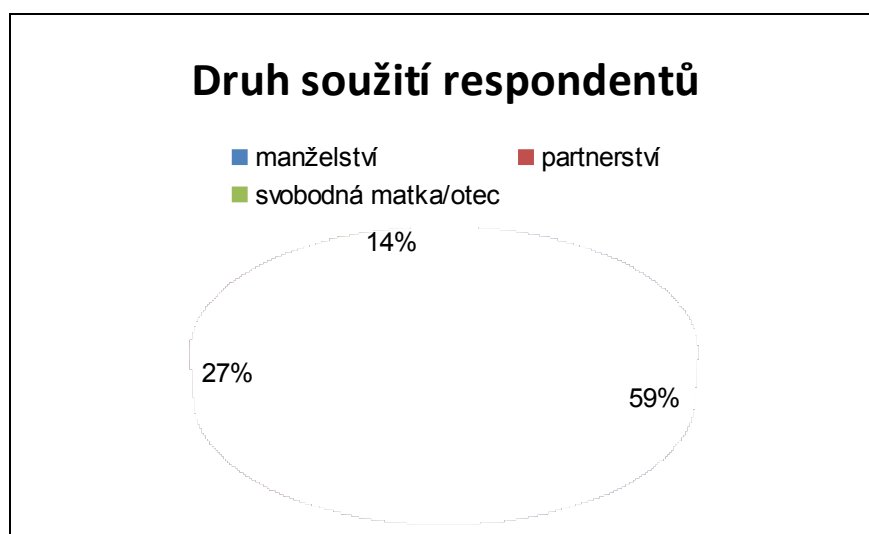
Dále jsme se respondentů dotazovali na jejich věk. V dotazníku jsme uváděli tři věková rozmezí. Největší počet respondentů, kteří se účastnili našeho šetření, bylo ve věkové kategorii 20 – 35 let, což je 44% z celkového počtu dotázaných. Respondentů ve věkové hranici 36 – 45 let bylo 39%. Nejmenší počet dotázaných respondentů bylo ve věku 46 -50 let, pouhých 17%.

Graf 2

Z grafu, který zobrazuje rodinný stav respondentů je patrné, že nejvíce tedy 59 % z celkového počtu dotazovaných žije v manželství. V partnerském soužití je z celkového počtu 27% dotázaných. Pouze 14% žije jako svobodná matka/ otec. Zajímavostí je, že celých 50 % rodičů se základním vzděláním zapojených do výzkumu jsou svobodnými rodiči – matkou/otcem.

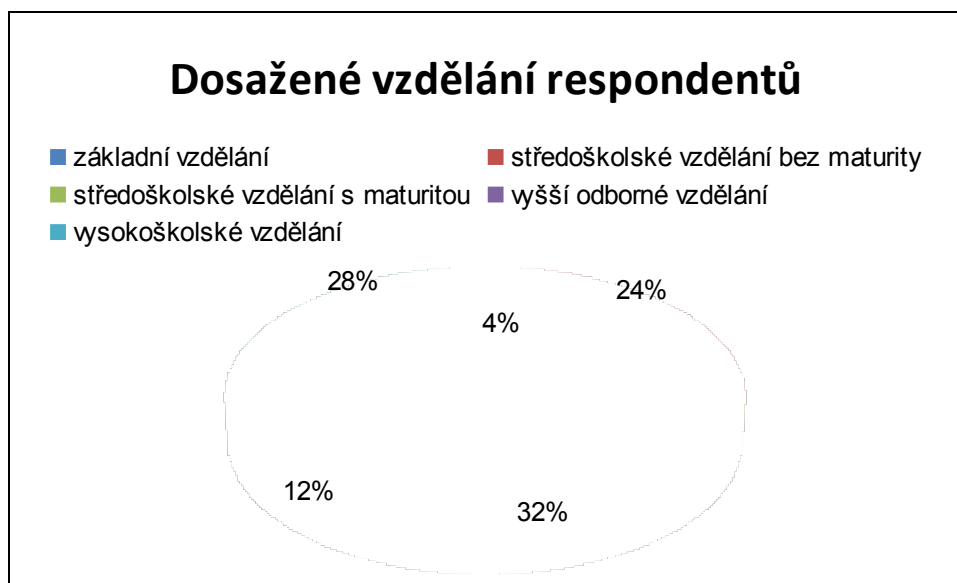
Graf 3

Vzdělání respondentů jsme rozdělili do pěti kategorií. Největší zastoupení v našem dotazníkovém šetření mají s 32% středoškoláci s maturitou. Středoškolské vzdělání bez maturity je zastoupeno 24% respondentů. Vysokoškolské vzdělání má 28% respondentů. Vyšší odborné vzdělání činí z celkového počtu 12% a pouhé 3% jsou respondenti se základním vzděláním.

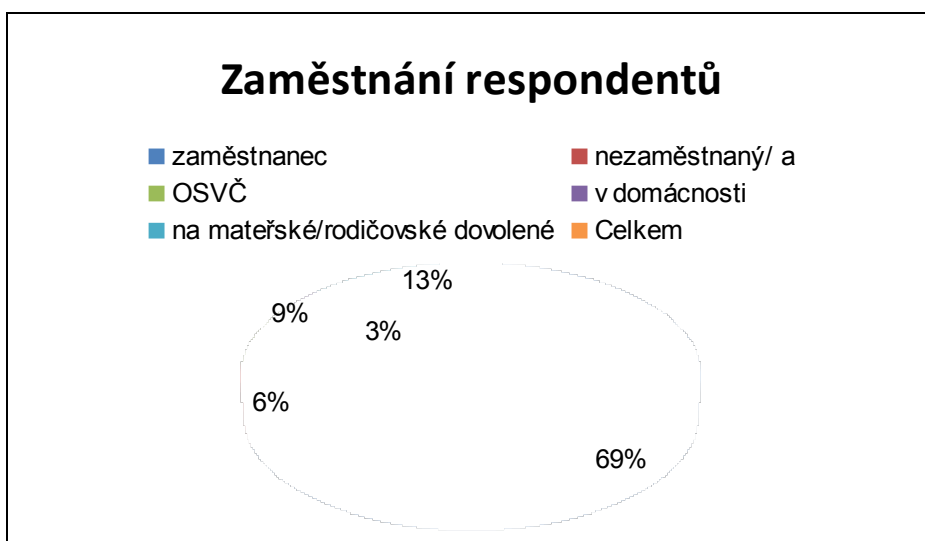

Graf 4

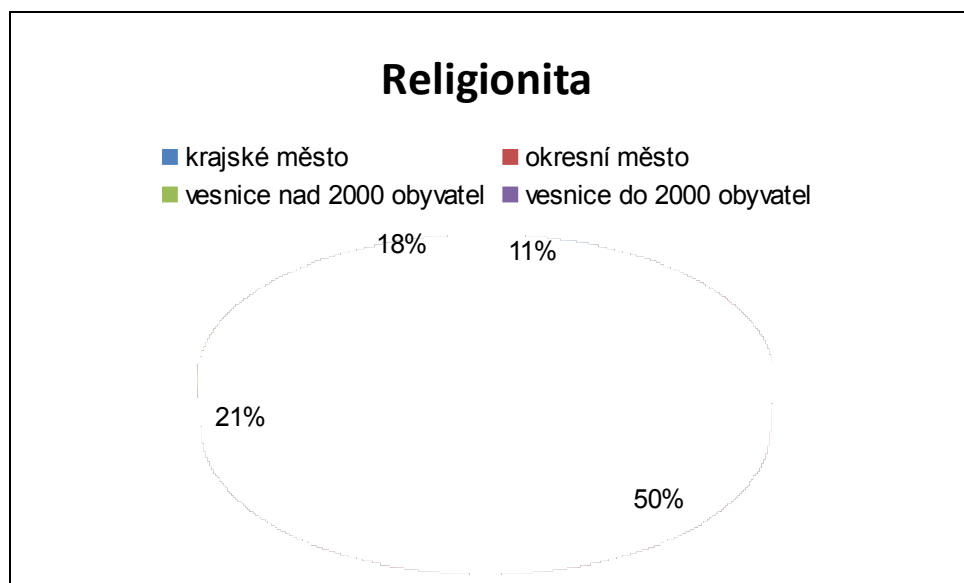
Dále jsme se ptali na zaměstnání respondentů. Největší část 69 % dotazovaných respondentů tvoří zaměstnanci, naopak v domácnosti jsou necelá 3 % z celkového počtu dotazovaných respondentů. Osoby samostatně výdělečně činné tvoří 9%, nezaměstnaných je z celkového počtu 6%. Na mateřské nebo rodičovské dovolené je 13% dotázaných respondentů.

Graf 5

Posledním ze sociodemografických údajů tohoto výzkumu je bydliště respondentů. Celých 50 % dotazovaných uvedlo jako své bydliště okresní město. Ve vesnici s počtem obyvatel nad 2000 tisíce, žije 21% respondentů. Vesnice do 2000 obyvatel je v našem výzkumu zastoupena 18%. Nejmenší počet dotázaných žije v krajském městě, je to 11% dotázaných.

Graf 6

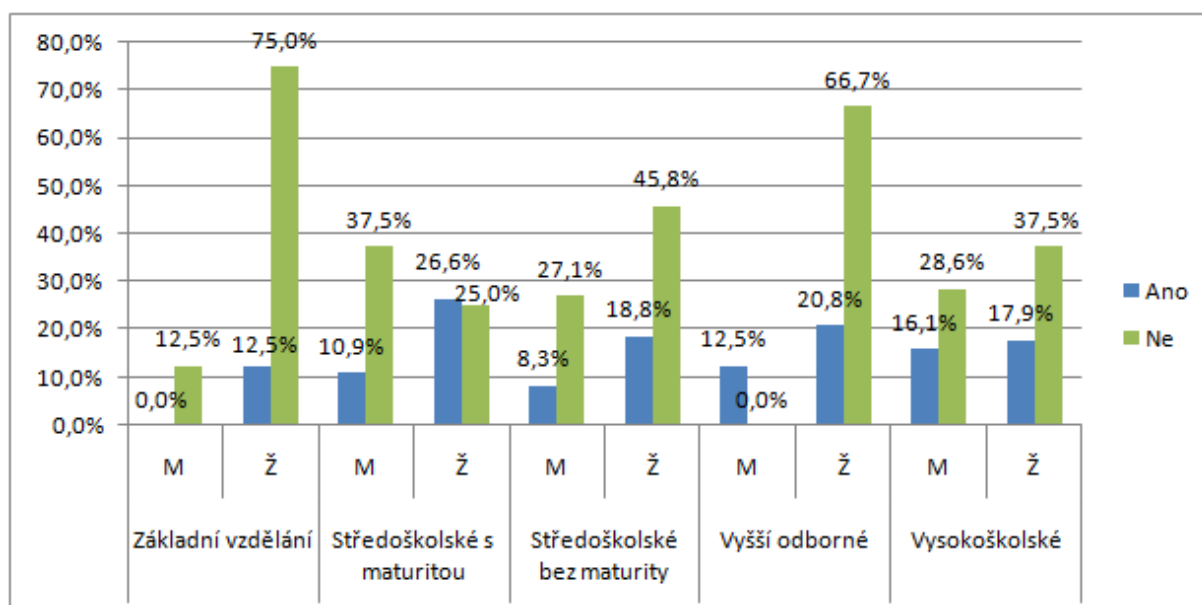

6.2 Interpretace výzkumných otázek

VO1: Jak se liší názory rodičů, různého pohlaví a stupně dosaženého vzdělání, na vhodnost umístit dítě mladší tří let do některého z předškolních zařízení?

Při zpracování první výzkumné otázky jsme vycházeli z dat získaných na základě dotazníkového šetření. K první výzkumné otázce se pojí otázky z dotazníku č. 7, 8, 9, 10, 16 a 23. Nejprve jsme zjišťovali, zda mají rodiče osobní zkušenost s umístěním dítěte mladšího tří let do některého z předškolních zařízení. Celkem 32 % ze všech dotázaných rodičů nám odpovědělo kladně, přičemž 37 % z nich byli muži a 64 % ženy. Z výsledků šetření je patrné, že dítě do tří let umísťují do předškolního zařízení nejčastěji rodiče se středoškolským vzděláním. Přesto se jedná pouze o 37 % ze všech oslovených středoškolsky vzdělaných rodičů s maturitou, což odpovídá 12 % z celkového počtu dotazovaných respondentů. Naopak nejméně často umísťují děti mladší tří let do institucionálního zařízení rodiče se základním vzděláním. Jedná se o 13 % ze všech dotázaných rodičů s dosaženým základním vzděláním, což činí 0,5 % z celkového počtu respondentů. Celých 68 % z celkového počtu dotazovaných respondentů zkušenost s umístěním dítěte do tří let věku do předškolního zařízení nemá. Z průzkumu je patrné, že rodiče děti do tří let umísťují do institucionálního zařízení zřídka ve všech dotazovaných skupinách.

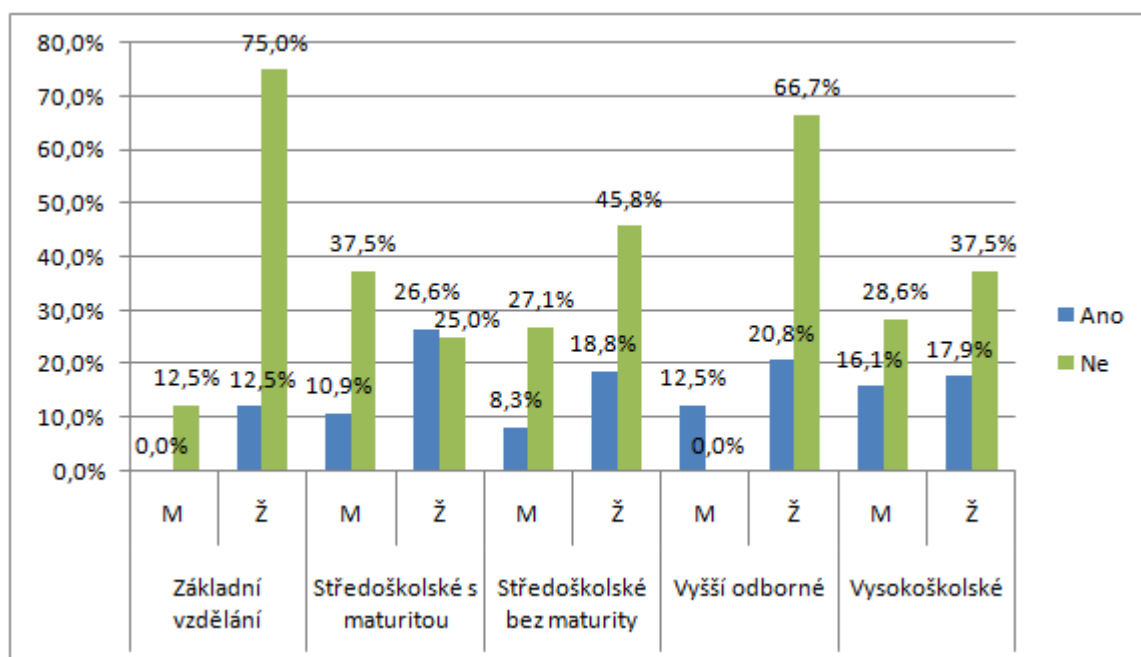
Graf 7 Osobní zkušenost rodičů s předškolním zařízením

Graf znázorňuje, kolik rodičů z každé skupiny nejvyššího dosaženého vzdělání má nebo nemá zkušenost s umístěním dítěte do tří let do institucionálního zařízení. Je zde jasně viditelná převaha dotazovaných rodičů, kteří zkušenost s umístěním dítěte do tří let nemají. Graf zohledňuje také pohlaví rodičů, z čehož je patrné, že větší zkušenosti s umístěním dítěte mladšího tří let do předškolního zařízení mají ženy - matky oproti mužům - otcům.

Dále nás zajímalo, zda jsou zkušenosti rodičů s umístěním dítěte mladšího tří let do předškolního zařízení pozitivní či negativní. Ze získaných dat jsme zjistili, že většina respondentů, kteří odpověděli, že mají osobní zkušenosti s umístěním dítěte mladšího tří let do některého předškolního zařízení, vnímá tuto možnost jako pozitivní. Celkem 86 % respondentů má pozitivní osobní zkušenosti s umístěním dítěte do předškolního zařízení, z nich 65 % žen a 35 % mužů. Z výsledku šetření vyplývá, že většina rodičů má s umístěním dítěte do tří let do institucionální péče pozitivní zkušenost. Nejvíce pozitivních zkušeností mají rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou 40 %, naopak nejméně pozitivních zkušeností mají rodiče s vyšším odborným vzděláním 14 %. Přesto se zkušenosti rodičů s různým druhem vzdělání příliš neliší, proto můžeme tvrdit, že nejvyšší dosažené vzdělání rodičů nemá na zkušenost s umístěním dítěte do tří let věku vliv.

Graf 8 **Pozitivní a negativní zkušenosti rodičů s předškolním vzděláváním**

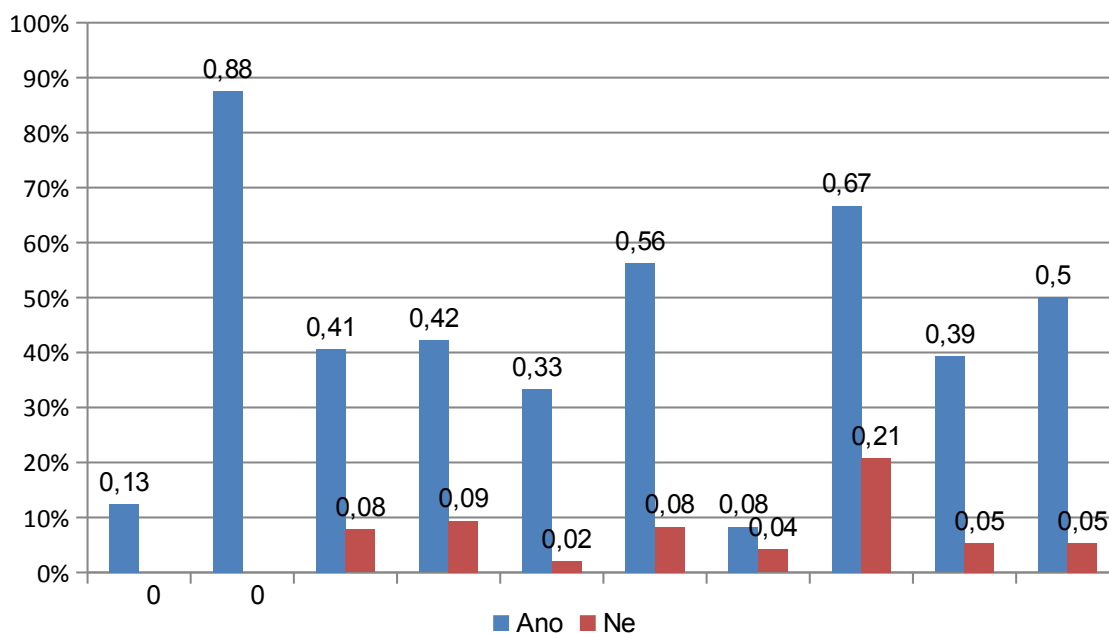

VO2: Jaká je závislost mezi dosaženým vzděláním rodičů a jejich ochotou umístit své dítě do tří let do některého z předškolních zařízení?

V rámci druhé výzkumné otázky jsme přiřadili data z dotazníkového šetření, která vycházejí z odpovědí na otázky 9, 13,14, 19, 25, 29 a30. Nejdříve se budeme zabývat interpretací dat získaných v dotazníkovém šetření, která se týkají rozdělení respondentů dle dosažené výše vzdělání. Následně interpretujeme data, ve kterých se zaměříme na odpovědi respondentů z hlediska pohlaví.

Ze zjištěných výsledků vyplynulo, že největší část respondentů bez ohledu na výši dosaženého vzdělání a pohlaví odpovědělo na otázku, zda je pro ně důležité, aby se jejich dítě stýkalo s ostatními dětmi kladně v 86% z celkového počtu dotázaných. Z hlediska rozdělení dotázaných na ženy a muže, kladně odpovědělo 54% žen a 34% mužů z celkového počtu 86% kladných odpovědí. Jen minimální procento respondentů se domnívá, že není třeba, aby se jejich děti stýkaly s dětmi stejného věku. U mužů jde o 7% z celkového počtu záporných odpovědí, které činí u obou pohlaví 14%, u žen je to potom zbylých 7% záporných odpovědí. Největší procento mužů a žen odpovídalo kladně se středoškolským vzděláním bez maturity a středoškolským vzděláním s maturitou. Nejvyšší procento záporných odpovědí bylo u rodičů s vyšším odborným vzděláním a u vysokoškoláků. Z hlediska celkového počtu jde ovšem o zanedbatelné procento záporných odpovědí. Na základě výsledků můžeme říci, že pro rodiče jakékoliv výše dosaženého vzdělání a bez ohledu na pohlaví je důležité, aby se jejich děti potkávaly se svými vrstevníky a navazovaly sociální kontakt.

Graf 9 Kontakt s dětmi stejného věku

Na základě dalšího šetření jsme zjišťovali, zda by rodiče využili možnosti dát mladší dítě tři let do některého z předškolních zařízení. Z celkového počtu rodičů na základě výše dosaženého vzdělání odpovědělo spíše ne 68% dotázaných, určitě ne 20% a spíše ano pouhých 9% rodičů. Zbylé tři procenta se rozdělily do odpovědí ano a nevím. U rozdělení dotazníku z hlediska pohlaví odpovědělo největší množství respondentů necelých 41% spíše ne, přičemž jsme nezaznamenali velké rozdíly u samotných odpovědí u mužů a žen. Nejvíce kladných odpovědí určitě ano a spíše ano se objevovalo u žen s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním a u mužů s vysokoškolským vzděláním. A to zhruba v 4% z těchto dvou odpovědí. I když na základě vypočtených procent můžeme vidět, že většina rodičů by nevyužila možnosti dát své dítě do předškolního zařízení na základě jakékoliv výše dosaženého vzdělání, v podrobnějším rozpracování této otázky z hlediska pohlaví je vidět nepatrný rozdíl u vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání v převažujících kladných odpovědích. To by znamenalo, že ženy a muži s vyšším stupněm dosaženého vzdělání by využili možnosti umístit dítě mladší tři let do předškolního zařízení častěji než ženy a muži se základním vzděláním, kde kladné odpovědi u obou pohlaví činily pouhých 0,5% procenta z celkového počtu součtu obou odpovědí, které bylo 34%.

Následující otázka, týkající se ochoty rodičů umístit své dítě do předškolního zařízení, měla zjistit, od kolika let je pro rodiče přijatelné dát své dítě do předškolní instituce. Z celkového počtu 100% respondentů odpovědělo v závislosti na dosažené výši vzdělání nejvyšším počtem 47% rodičů, kteří by své dítě umístili do předškolní instituce nejdříve ve třech letech. Ve dvou letech by umístilo své dítě do předškolního zařízení 33% rodičů, ve čtyřech letech 16% rodičů, v jednom roce a v pěti a více letech jde o zanedbatelná 2% u každé z odpovědí. Rodiče, kteří dosáhli základního vzdělání, odpověděli, že by své dítě umístili do předškolní instituce v 47% ve třech letech věku dítěte, v 16% by své dítě umístili ve čtyřech letech a ve dvou letech. Z toho vyplývá, že rodiče se základním vzděláním s velkou převahou upřednostňují institucionální péči o své děti až ve třech letech věku. U dalších respondentů s různou výší dosaženého vzdělání už není tak velký procentuální výkyv, jak je možné vyčíst z tabulky. Přesto i u těchto rodičů převažuje názor, že by byli ochotni umístit své dítě do předškolní péče spíše ve věku tří let. Z tabulky je ovšem patrné, že u vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání není v procentuálním vyjádření tak velký rozdíl mezi věkem dvou a tří let. U vyššího odborného vzdělání jde o 38% v odpovědi – ve dvou letech a 42% ve třech letech. U vysokoškolského vzdělání je to 36% ve dvou letech a 48% ve třech letech. Mezi pohlavími v této otázce nebyly nijak zásadní rozdíly. Muži i ženy se přikláněli k věku tří let.

Tabulka 1a: **Ochota umístit dítě do předškolního zařízení**

	Základní vzdělání		Středoškolské s		Středoškolské bez		Vyšší odborné		Vysokoškolské		CELKEM
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
jeden rok	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	1%	0%	0%	
	0%		0%		2%		1%		0%		2%
dva roky	0%	1%	7%	5%	3%	4%	1%	4%	4%	6%	
	1%		12%		6%		5%		10%		33%
tři roky	1%	3%	6%	9%	5%	7%	1%	5%	6%	8%	
	3%		15%		11%		5%		14%		47%
čtyři roky	0%	1%	3%	2%	1%	4%	1%	2%	2%	2%	
	1%		5%		5%		2%		4%		16%
pět a více let	0%	0%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	1%	0%	
	0%		2%		1%		0%		1%		3%
Součet	1%	4%	16%	17%	9%	16%	2%	11%	13%	16%	
Celkem	4%		32%		24%		12%		28%		100%

Tabulka 1b: Ochota umístit dítě do předškolního zařízení

	Základní vzdělání		Středoškolské s		Středoškolské bez		Vyšší odborné		Vysokoškolské	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
jeden rok	0%	0%	0%	0%	2%	4%	0%	4%	0%	0%
	0%		0%		6%		4%		0%	
dva roky	0%	13%	20%	16%	10%	15%	4%	33%	14%	21%
	13%		36%		25%		38%		36%	
tři roky	13%	63%	19%	27%	19%	27%	4%	38%	21%	27%
	75%		45%		46%		42%		48%	
čtyři roky	0%	13%	8%	6%	2%	17%	4%	13%	7%	7%
	13%		14%		19%		17%		14%	
pět a více let	0%	0%	2%	3%	2%	2%	0%	0%	2%	0%
	0%		5%		4%		0%		2%	
Součet	13%	88%	48%	52%	35%	65%	13%	88%	45%	55%
Celkem	100%		100%		100%		100%		100%	

Další otázkou vztahující se k naší výzkumné otázce je forma výchovy a vzdělání, kterou by rodiče upřednostnili u dětí mladších tří let. Z nabízených variant (doma, ve státní předškolní instituci, v soukromé předškolní instituci) nejvíce rodičů volilo první variantu. Necelých 55% rodičů se domnívá, že výchova a vzdělávání dětí do tří let se má odehrávat v domácím prostředí. Jistě je to dáno i tím, že největší počet rodičů volí tříletou rodičovskou dovolenou, která jim umožní být se svým dítětem dostatečně dlouho doma a nebrání jim v návratu na původní pracovní pozici, na kterou mají ze zákona nárok. Jako druhou formu výchovy a vzdělání by rodiče volili státní instituci a to v 27%. Pouze necelých 19% rodičů by volilo soukromé předškolní zařízení. Nízký počet procent u soukromé varianty odpovědi, by nemusel znamenat, že by rodiče dávali přednost státní instituci před soukromou. Spíše tento rozdíl vidíme v menším počtu soukromých předškolních institucí v menších obcích. Samozřejmě nelze opomíjet ani finanční rozdíl v měsíční platbě za státní a soukromé zařízení. Představy rodičů se nijak neliší ani z pohledu rozdělení podle pohlaví. Nejvíce žen 54% z celkového počtu obou pohlaví preferuje výchovu dětí doma, taktéž necelých 21% mužů se domnívá, že dítě do tří let má být vychováno a vzděláváno především v domácím prostředí. Státní předškolní instituci volilo 18% žen a 9% mužů. Soukromou předškolní instituci jako svoji odpověď zvolilo téměř 10% žen, muži se na této odpovědi podíleli 9%.

V následující dotazníkové otázce jsme se rodičů ptali, jaké důležité důvody by je vedli k tomu, aby umístili své dítě mladší tří let do předškolní instituce. Rodiče mohli volit více

možností. Nabídlí jsme jim šest variant, v sedmé mohli uvést své vlastní důvody, které by je vedli k rozhodnutí dát své dítě do předškolního zařízení dříve než ve třech letech. Největší počet rodičů na základě výše dosaženého vzdělání vybralo první variantu, kterou byl návrat do zaměstnání. Tuto možnost zvolilo téměř 44% rodičů. Další variantou, kterou zvolilo 25% rodičů, byly finanční důvody. Socializace dítěte byla třetí nejdůležitější položkou. Volilo ji 13% rodičů. Narození dítěte bylo rodiči zvoleno v 7%. Rozvod jako možný důvod umístění dítěte do předškolního zařízení volilo téměř 6% rodičů. Studium uvedlo téměř 4% respondentů. V možnosti jiné..., se vyjádřilo zhruba 4% rodičů. Převážnou většinu tvořili odpovědi stejné u žen i mužů, že pouze existenční důvody by je vedli k umístění tak malého dítěte do předškolního zařízení. Návrat do zaměstnání volily jako nejčastější variantu ženy se středoškolským vzděláním s maturitou. U mužů to byli v převážné většině vysokoškoláci. Finanční důvody převažovali také spíše u žen než u mužů. Rozdíl je ovšem nepatrný. Z interpretace dat získaných z této otázky můžeme vyvodit, že rodičům bez rozdílu výše vzdělání a bez rozdílu pohlaví záleží především na ekonomické nezávislosti rodiny. Z tohoto důvodu by byli v převážné většině ochotni umístit své dítě do předškolního zařízení.

Otázkou jaký je názor rodičů na uzákonění možnosti umístit dítě mladší tří let do mateřských škol jsme zjišťovali, jakým způsobem tuto možnost rodiče vnímají. Interpretací dat bylo zjištěno, že respondenti vnímají otázku s různým vzděláním odlišně. Rodiče se základním vzděláním hodnotili možnost spíše záporně. Spíše kladně se k této otázce staví rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou, vyšším odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním. Na druhé straně téměř 14% rodičů nezaujalo ani kladný ani záporný postoj a vybralo možnost nevím. Z odpovědí dle pohlaví jsme nezaznamenali žádný větší rozdíl mezi ženami a muži.

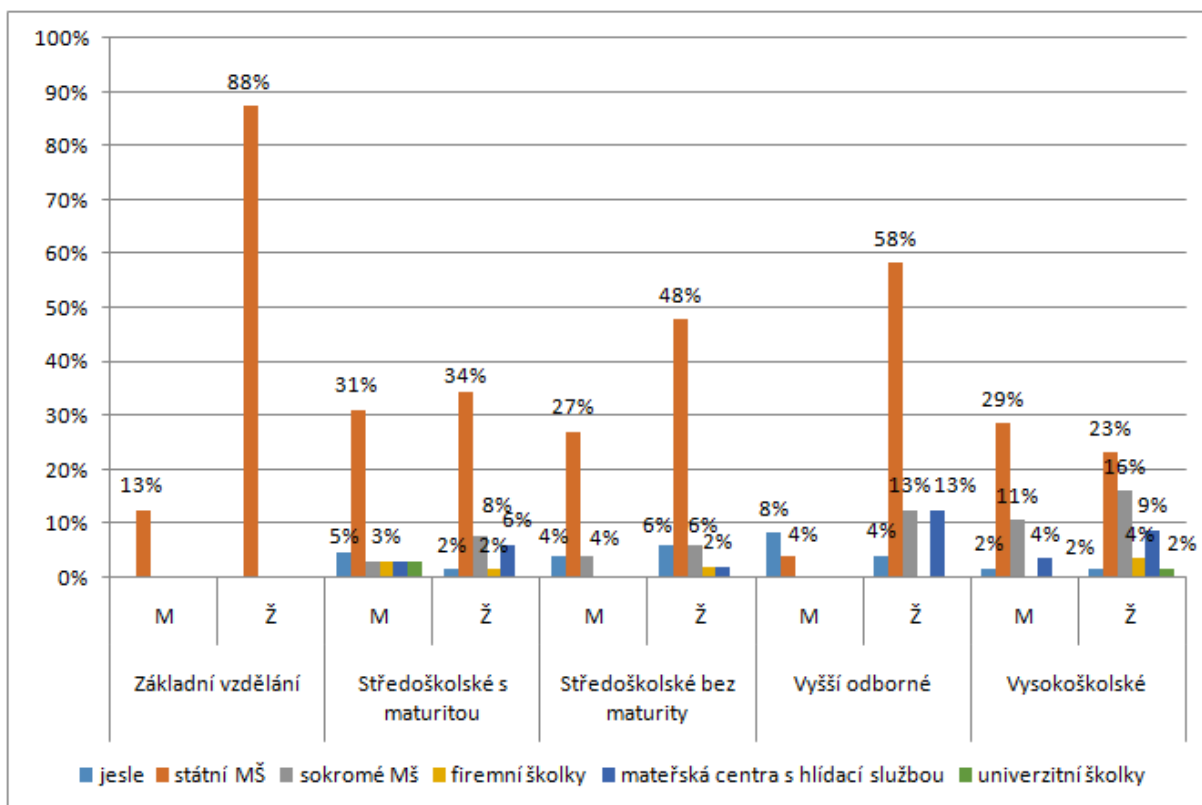
V následující otázce jsme se zeptali rodičů, zda se domnívají, že by je zákon, který umožňuje dát děti do předškolního zařízení dříve než ve třech letech věku dítěte, podpořil k jejich dřívějšímu návratu do zaměstnání. Převážná většina rodičů bez ohledu na výši vzdělání ohodnotila tuto otázku kladně. Spíše ano odpovědělo 58% dotázaných respondentů. Z hlediska výšky dosaženého vzdělání bylo nejvíce kladných odpovědí mezi vysokoškoláky 37% a středoškoláky s maturitou 36%. V této otázce volilo mnoho respondentů odpověď nevím 21%. Na základě vysokého počtu odpovědí nevím, se domníváme, že rodiče zatím nemají možnost posoudit, jak dalece je tato možnost může v návratu do zaměstnání podpořit.

Analýzou a interpretací získaných dat k této výzkumné otázce můžeme říci, že jsme nenašli závislost mezi výškou dosaženého vzdělání a ochotou umístit své dítě mladší tří let do předškolního zařízení. Z výše uvedeného vyplývá, že rodiče upřednostňují umístit do předškolního zařízení spíše děti od tří let bez ohledu na to, zda jde o vysokoškoláky nebo v opačném případě středoškoláky bez maturity.

VO3: Jakou formu výchovy a péče o dítě mladšího tří let upřednostňují rodiče v závislosti na stupni dosaženého vzdělání?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku jsme získali z dotazníkového šetření pomocí zpracování otázek 10, 11, 12, 15, 17,18, 19, 24, 26, 27. V dotazníku jsme se ptali rodičů, jaký kontakt by pro své děti z hlediska institucionální péče upřednostnili. Naše otázka jim nabídla šest variant možností odpovědí. V sedmé variantě se mohli rodiče vyjádřit sami k dané otázce. Nejvíce rodičů 65% upřednostňuje kontakt svých dětí s vrstevníky ve státních mateřských školách. Následují soukromé školky, které rodiče zvolili v 15%. Pozitivní názor mají rodiče na mateřská centra s hlídací službou, které by využilo 9%. Velmi málo procent získaly firemní školky 3% a univerzitní školky, necelá 2%. U těchto dvou položek musíme ovšem předpokládat, že ve Zlínském kraji a v okrese Vsetín, kde dotazníkové šetření probíhalo, je těchto zařízení velmi málo. Poslední položkou v otázce byly jesle. K těm se přiklonilo pouze 7% rodičů. Zde bychom mohli také předpokládat, že jesle nejsou příliš rozšířenou institucí. Pokud se podíváme na tuto otázku z pohledu rozdělení na ženy a muže, nejvíce žen se přiklání ke státním mateřským školám, stejně jako muži. Pokud bychom spojili pohlaví a výši vzdělání, nejvíce rodičů by upřednostnilo kontakt svých dětí ve státních mateřských školách s vysokoškolským vzděláním a středoškolským vzděláním s maturitou. Jen velice málo rodičů využilo volnou variantu vyjádřit svůj názor. Shodli se ovšem na tom, že nejlepší kontakt s vrstevníky pro své děti vidí venkovní hřiště a přírodu. Tato možnost by v budoucnu mohla být velmi aktuální. Ne jen v rámci lesních školek, ale i spolků, které zakládají rodiče v rámci sportovních aktivit nebo prázdninových pobytů pro rodiče a děti. Procentuální uspořádání je dobře viditelné v našem grafu.

Graf 10 Jaký kontakt s dětmi stejného věku rodiče upřednostňují

V následující otázce se měli rodiče vyjádřit, jaký druh předškolního zařízení by pro své dítě upřednostnili. Volili by raději předškolní vzdělávání s běžným vzdělávacím programem nebo jiným vzdělávacím programem. Velká většina rodičů 63% se přiklání k běžnému vzdělávacímu programu ve školkách. Pouze necelých 38% rodičů by volilo školku s jiným vzdělávacím programem. Největší procento žen se středoškolským vzděláním bez maturity a středoškolským vzděláním s maturitou by volilo předškolní vzdělávání s běžným vzdělávacím programem. Totéž by volilo nejvíce mužů, téměř 11% se středoškolským vzděláním s maturitou. Předškolní vzdělávání s jiným vzdělávacím programem by volilo nejvíce žen s vysokoškolským vzděláním, téměř 9%.

V návaznosti na předchozí otázku jsme se rodičů ptali, jaký druh jiného vzdělávání by si pro své děti vybrali. Z 30% rodičů by 16% z nich volilo jazykové školy a to bez rozdílu výše dosaženého vzdělání. V 7% je zastoupená alternativní školka Montessory. Logopedickou školku, jako jiný druh vzdělávacího programu by volilo 5% rodičů. Další alternativu, lesní školky by volili 3% rodičů. V této otázce jsme nabízeli pouze alternativy jiných vzdělávacích programů, které jsou dostupné ve Zlínském kraji na více místech, především lesní a alternativní školky. Z toho důvodu se otázka skládala pouze

z omezeného počtu možností. Byla zde opět otevřená varianta s možností individuálního vyjádření, které ovšem žádný z respondentů nevyužil. Co se týká pohledu žen a mužů, nejvíce žen se středoškolským vzděláním a s vysokoškolským vzděláním by volilo jazykové vzdělávací programy, u mužů by jazykové školky volili nejvíce středoškoláci bez maturity. Největší počet procent, z celkového počtu 3% pro všechny stupně vzdělání, by celá 2% rodičů volilo lesní školky u středoškolského vzdělání bez maturity.

V dotazníkovém šetření jsme položili rodičům otázku, s jak starými dětmi by se jejich děti měly vzdělávat v předškolních institucích. Zda upřednostňují stejnou věkovou kategorii ve vlastní třídě, nebo by se jejich děti měly vzdělávat s dětmi staršími. Otázka byla položena z pohledu rodičů, kteří by umisťovali do předškolního zařízení dítě mladší tří let. Největší procento rodičů by si přálo, aby se jejich dítě vzdělávalo ve vlastní třídě. U respondentů se základním vzděláním tento názor převládal s největším počtem 63%. Následovali vysokoškoláci z 59% celkového počtu respondentů. S největším počtem 50% odpovídaly ženy se základním a vyšším odborným vzděláním, které si přály, aby se jejich dítě vzdělávalo ve vlastní třídě se stejně starými dětmi, u mužů to bylo 27% se středoškolským vzděláním bez maturity a 25% u mužů vysokoškoláků. Druhou nejčastější odpovědí s 28% z celkového počtu respondentů bez rozdílu výše vzdělání, byla možnost vzdělávat jejich děti s dětmi tříletými. Další možnou odpovědí byla možnost vzdělávat děti mladší tří let s dětmi čtyřletými a staršími. Tuto možnost využilo jen velmi malé procentu respondentů. Vyjádřit se v otevřené otázce využilo 9% respondentů. Někteří rodiče vyjádřili názor, že tak malé děti by se v institucích vzdělávat neměly a měly by zůstat doma s matkou.

Tabulka 2a: **S jak starými dětmi by se mělo vzdělávat dítě mladší tří let**

	Základní vzdělání		Středoškolské s maturitou		Středoškolské bez maturity		Vyšší odborné		Vysokoškolské		CELKEM
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
se čtyřletými a staršími dětmi	0%	1%	3%	2%	1%	1%	1%	3%	1%	3%	
	1%		5%		2%		4%		3%		14%
s tříletými	0%	1%	4%	4%	0%	3%	4%	5%	3%	2%	
	1%		7%		3%		8%		5%		23%
ve vlastní třídě	1%	2%	9%	9%	1%	6%	4%	8%	7%	10%	
	3%		18%		7%		12%		17%		56%
jiný názor	0%	0%	1%	2%	0%	1%	1%	0%	2%	2%	
	0%		3%		1%		1%		4%		9%
Součet	1%	4%	16%	17%	2%	11%	9%	16%	13%	16%	
Celkem	4%		32%		12%		24%		28%		100%

Tabulka 2b: S jak starými dětmi by se mělo vzdělávat dítě mladší tří let

	Základní vzdělání		Středoškolské s maturitou		Středoškolské bez maturity		Vyšší odborné		Vysokoškolské	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
se čtyřletými a staršími dětmi	0%	25%	8%	6%	4%	8%	2%	13%	2%	9%
	25%		14%		13%		15%		11%	
s tříletými	0%	13%	11%	11%	0%	21%	15%	19%	11%	5%
	13%		22%		21%		33%		16%	
ve vlastní třídě	13%	50%	27%	28%	8%	50%	17%	33%	25%	34%
	63%		55%		58%		50%		59%	
jiný názor	0%	0%	3%	6%	0%	8%	2%	0%	7%	7%
	0%		9%		8%		2%		14%	
Součet	13%	88%	48%	52%	13%	88%	35%	65%	45%	55%
Celkem	100%		100%		100%		100%		100%	

Touto otázkou jsme chtěli od rodičů zjistit, jaké věkové kategorii dětí by dali přednost při zařazení svých dětí do předškolního zařízení. Většina rodičů by tedy volila variantu se stejně starými dětmi ve vlastní třídě.

Dále jsme se rodičů ptali, jakou formu vzdělávání by pro své dítě mladší tří let preferovali. Měli opět výběr z několika možností (jesle, státní MŠ, soukromé MŠ, soukromou placenou péči – chůvy, firemní školky, pomoc rodinných příslušníků – prarodiče, jiní příbuzní, sousedská výpomoc). Téměř 40% rodičů by volilo pro své dítě státní formu vzdělávání. S ohledem na výši dosaženého vzdělání si tuto variantu vybrali nejčastěji rodiče se středoškolským vzděláním bez maturity a s maturitou. U středoškolského vzdělání s maturitou bylo nejvíce mužů s 8% a u středoškolského bez maturity měly větší převahu ženy s téměř 9% z celkového počtu odpovědí na tuto variantu v otázce. Druhé nejvyšší procentuální zastoupení měla možnost pomoci rodinných příslušníků. Tuto možnost by pro své dítě volilo téměř 27% respondentů. Největší četnost odpovědí na tuto otázku je u vysokoškoláků, kteří jsou zastoupeni téměř 10% z celkového počtu odpovědí. Mezi muži a ženami není příliš velký rozdíl. Pomoc rodinných příslušníků by také uvítaly v 6% ženy se středoškolským vzděláním s maturitou. Soukromou mateřskou školkou jako formu předškolního vzdělávání by pro své dítě vybralo z celkového počtu 18% rodičů. Pouhé 1% mužů a žen by volilo soukromou placenou péči (chůvy). Volily by je pouze ženy se středoškolským vzděláním bez maturity 0,5% a ženy s vysokoškolským vzděláním 0,5%. Firemní školku by volili 3% rodičů, přičemž mezi muži a ženami nebyl v odpovědích velký rozdíl. Jesle by volilo 12% respondentů z celkového počtu bez rozdílu výše vzdělání. Největší procento z celkového počtu mají na

tuto variantu ženy středoškolačky s maturitou 3% a muži středoškoláci bez maturity 2%. Sousedskou výpomoc by nevolil nikdo z dotázaných rodičů.

Jako další jsme chtěli od rodičů získat informace, kde vyhledávají informace, jak vzdělávat a vychovávat děti v předškolním věku. Rodiče si v tomto případě mohli volit více odpovědí. Nejvíce respondentů 49% bez rozdílu dosažené výše vzdělání vyhledává informace nejčastěji na internetu. Nejvyšší počet je zastoupen u rodičů se středoškolským vzděláním s maturitou 15%. Pouze 1% rodičů se základním vzděláním vyhledává informace na internetu. Výraznější rozdíl v této variantě je i mezi muži a ženami. Zatím co muži se středoškolským vzděláním vyhledávají informace na internetu v pouhých 2%, ženy stejného vzdělání vyhledávají tyto informace v 12% z celkových 14% odpovědí mužů i žen. Podobně výrazný rozdíl najdeme u vysokoškoláků, kde muži vyhledávají informace na internetu v 4% naproti tomu ženy v 9% z celkových 13% odpovědí na tuto otázku. Informace nevyhledává 33% rodičů, z toho nejvíce středoškoláků s maturitou 11%. V odborné literatuře vyhledává informace 20% respondentů, z toho jsou 10% zastoupeni vysokoškoláci. V odborných časopisech a časopisech vyhledává informace stejný počet rodičů bez ohledu na výši vzdělání, v obou případech 12%. V médiích hledá informace 11% rodičů, z toho nejvíce středoškoláků 6%. Jinak vyhledává informace 7% rodičů. V tomto případě rodiče nejčastěji odpovídali, že informace čerpají od rodičů, prarodičů, kamarádů.

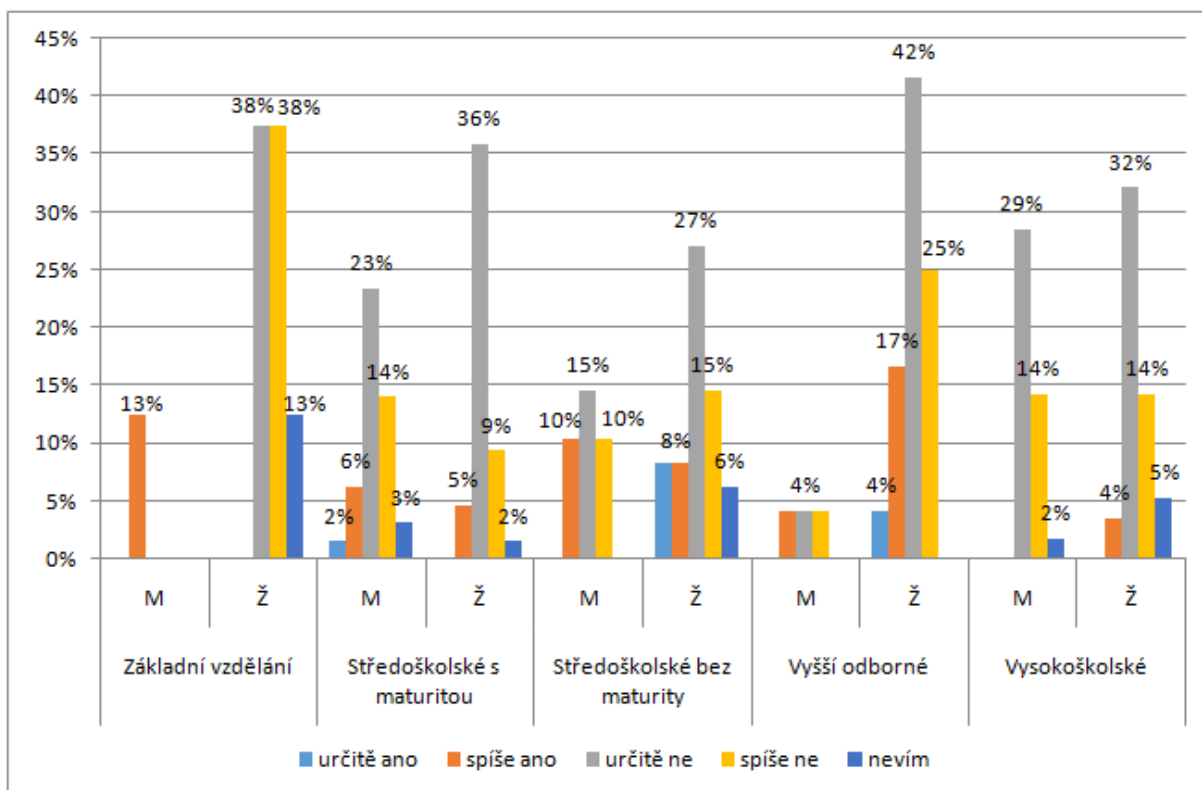
Otázku, jakou formu výchovy a vzdělání by- jste upřednostnili u dítěte do tří let, jsme podrobněji interpretovali ve druhé výzkumné otázce. Dle našeho názoru je možné jí zařadit i pod tuto výzkumnou otázku. Pouze ve zkratce budeme interpretovat získaná data. V otázce jsme uvedli tři možnosti formy výchovy a ptali jsme se rodičů, které z nich by dali přednost u dítěte do tří let. Většina rodičů se přiklonila k variantě první, pro své dítě do tří let by volili variantu domácího prostředí pro výchovu dětí do tří let. Následovala varianta ve formě státní výchovy a vzdělání. Nejmenší počet rodičů volil poslední variantu formy vzdělání a tou byla soukromá předškolní instituce.

Otázka, která pro rodiče skýtala také možnost zvolit více odpovědí, se týkala kritérií výběru předškolního zařízení. Nejčastější kritérium pro rodiče při rozhodování výběru předškolního zařízení bez ohledu na výši dosaženého vzdělání byla spokojenost rodičů a dětí navštěvující danou školkou. Vysokoškoláci preferovali spokojenost v 32%, respondenti s vyšším odborným vzděláním v 38%, se středoškolským vzděláním s maturitou 32%, středoškoláci bez maturity 29%, rodiče se základním vzděláním v 18%. Velkou roli při

výběru školky by také hrálo umístění předškolního zařízení, respektive jak by bylo předškolní zařízení daleko od bydliště nebo zaměstnání respondentů. Nejvíce by umístění institucionálního zařízení preferovali rodiče s vyšším odborným vzděláním v 36%. Dále středoškoláci bez maturity v 35%, středoškoláci s maturitou v 31%, rodiče se základním vzděláním 13%. Zaměření předškolního zařízení by zajímalo nejvíce vysokoškoláky v 21%, rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou 19%, respondenty s vyšším odborným vzděláním 17%, středoškoláky bez maturity 13%. Rodiče se základním vzděláním by při výběru preferovali zaměření školky v 6%, naopak 25% rodičů s tímto vzděláním by řešilo finanční dostupnost předškolního zařízení. Nejméně, tedy 9% rodičů s vyšším odborným vzděláním by řešilo finanční dostupnost institucionálního zařízení. Rodiče vysokoškoláci a středoškoláci s maturitou by bez ohledu na výši dosaženého vzdělání řešili finanční možnosti při výběru mateřské školky v 18%. Respondenty se středoškolským vzděláním bez maturity by finanční dostupnost předškolního zařízení zajímala v 23%. Na základě interpretace dat můžeme říci, že je pro rodiče při rozhodování velice zásadní informace od ostatních rodičů, jak jsou spokojeni s předškolním zařízením, které navštěvuje jejich dítě. Nejmenší počet rodičů z celkového počtu respondentů zajímá zaměření předškolního zařízení. Toto shrnutí jsme udělali na základě analýzy získaných dat bez ohledu na výši dosaženého vzdělání rodičů a rozdělení pohlaví.

V dotazníkovém šetření nás zajímala otázka, zda se rodiče domnívají, že by veškeré povinnosti za výchovu a vzdělání jejich dětí měla převzít institucionální zařízení. Rodiče měli na výběr z pěti možností. Nejvyšší počet odpovědí u rodičů bez ohledu na výši dosaženého vzdělání 53%, měla odpověď určitě ne. Valná většina rodičů se tedy domnívá, že jsou to právě oni a nikoliv instituce, kteří jsou především odpovědní za výchovu a vzdělání svých dětí mladších tří let. Spíše ne zvolilo téměř 27% respondentů. Nejčtenější počet odpovědí určitě ne, měly ženy se středoškolským vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním. Stejně to bylo u mužů s ohledem na výši dosaženého vzdělání. Spíše ano odpovědělo 12% rodičů, určitě ano 4% a nevím necelých 6% dotázaných. Z výsledků této otázky můžeme vyvodit, že rodiče malých dětí si jsou vědomi toho, že větší podíl výchovy a vzdělání jejich dětí je jejich doménou. Institucionální zařízení tuto výchovu a vzdělání podporuje a dále rozvíjí. Zodpovědnost leží především na rodičích.

Graf 11 Převzetí výchovy a vzdělání dětí institucí

Poslední otázkou, kterou jsme použili pro analýzu naší výzkumné otázky, je ochota rodičů spolupracovat s předškolním zařízením, ve kterém se vzdělává jejich dítě. Ptali jsme se rodičů, zda jsou ochotni spolupracovat aktivně, či spíše zaujmají pasivní přístup. Nejvíce rodičů 34% odpovědělo, že by spolupracovalo spíše aktivně. Největší podíl aktivních rodičů je mezi vysokoškoláky 55%, následují rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou s 33%. Spíše pasivně by spolupracovalo 7% rodičů z celkového počtu respondentů. Nejvíce pasivních rodičů, je mezi středoškoláky bez maturity 8%. Aktivně by se podílelo necelých 15% rodičů a pasivně téměř 7% rodičů, z celkového počtu respondentů. U této otázky jsme zaznamenali velký počet odpovědí nevím. Tuto variantu zvolilo více jak 16% rodičů. Z odpovědí respondentů je tedy patrné, že čím vyšší je dosažené vzdělání u rodičů, tím aktivněji by byli ochotni spolupracovat s předškolní institucí.

Tabulka 3a: Spolupráce s předškolní institucí

	Základní vzdělání		Středoškolské s maturitou		Středoškolské bez maturity		Vyšší odborné		Vysokoškolské		CELKEM
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
aktivně	0	1	3	8	1	8	0	5	2	2	
	1		11		9		5		4		30
spíše aktivně	1	1	9	12	7	6	2	6	12	19	
	2		21		13		8		31		75
spíše pasivně	0	4	9	6	5	11	0	9	4	0	
	4		15		16		9		4		48
pasivně	0	1	3	2	3	2	0	0	0	3	
	1		5		5		0		3		14
nevím	0	0	7	5	1	4	1	1	7	7	
	0		12		5		2		14		33
Součet	1	7	31	33	17	31	3	21	25	31	
Celkem	8		64		48		24		56		200

Tabulka 3b: Spolupráce s předškolní institucí

	Základní vzdělání		Středoškolské s maturitou		Středoškolské bez maturity		Vyšší odborné		Vysokoškolské	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
aktivně	0%	13%	5%	13%	2%	17%	0%	21%	4%	4%
	13%		17%		19%		21%		7%	
spíše aktivně	13%	13%	14%	19%	15%	13%	8%	25%	21%	34%
	25%		33%		27%		33%		55%	
spíše pasivně	0%	50%	14%	9%	10%	23%	0%	38%	7%	0%
	50%		23%		33%		38%		7%	
pasivně	0%	13%	5%	3%	6%	4%	0%	0%	0%	5%
	13%		8%		10%		0%		5%	
nevím	0%	0%	11%	8%	2%	8%	4%	4%	13%	13%
	0%		19%		10%		8%		25%	
Součet	13%	88%	48%	52%	35%	65%	13%	88%	45%	55%
Celkem	100%		100%		100%		100%		100%	

Na základě analýzy získaných dat z dotazníkových otázek, můžeme výzkumnou otázku shrnout tak, že většina rodičů bez ohledu na dosažené vzdělání upřednostňuje spíše státní formu předškolního vzdělávání pro své dítě s běžným vzdělávacím programem. Pokud by rodiče umístili své dítě mladší tří let do předškolního zařízení, přáli by si ve většině případů, aby se jejich dítě vzdělávalo ve vlastní třídě, tedy s dětmi stejného věku. Největší počet rodičů by volil předškolní instituci podle kladných nebo záporných informací od rodičů, jejichž dítě navštěvuje některou předškolní instituci. Rodiče se dále domnívají, že předškolní zařízení by neměla přebírat za rodiče výchovu a vzdělání jejich dětí.

6.3. Verifikace hypotéz

K ověření hypotéz jsme použili test nezávislosti chí- kvadrát pro kontingenční tabulku. Provedli jsme třídění druhého stupně, kdy jsme ověřovali statistickou závislost mezi jevy. Respondenty jsme si rozdělili dle výše dosaženého vzdělání a podle kladné a záporné odpovědi na otázku. Z důvodů nízkých očekávaných četností jsme sloučili pět kategorií výše vzdělání do tří kategorií. Jedna kategorie vyjadřuje základní vzdělání, druhá kategorie obsahuje středoškolské vzdělání bez maturity a středoškolské vzdělání s maturitou. Třetí kategorii tvoří vyšší odborné vzdělání a vysokoškolské vzdělání. Potom jsme si vypočítali očekávané četnosti, určili počet stupňů volnosti, který vypočítáme dle vzorečku $f = (r-1) \cdot (s-1)$, kde r je počet řádků v tabulce a s počet sloupců. Pro tento vypočítaný počet stupňů volnosti se zvolenou hladinou významnosti 0,05 jsme si našli ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria. Na základě těchto výpočtů jsme pak zjistili, zda můžeme nulovou hypotézu odmítnout či nikoliv.

H1: Čím vyšší je vzdělání rodičů, tím vyšší je jejich potřeba, aby se jejich dítě setkávalo s dětmi stejného věku.

H0: Mezi výší vzdělání rodičů a jejich potřebou, aby se jejich dítě setkávalo s dětmi stejného věku, není signifikantní rozdíl.

HA: Mezi výší vzdělání rodičů a jejich potřebou, aby se jejich dítě setkávalo s dětmi stejného věku, je signifikantní rozdíl.

Tabulka 4: **hypotéza 1 kontingenční tabulka**

Vzdělání	Základní	Středoškolské s maturitou i bez	Vysokoškolské a vyšší	Σ
ano	8 (6,88)	96 (98,04)	68 (67,08)	172
ne	0 (1,12)	18 (15,96)	10 (10,92)	28
Σ	8	114	78	Σ 200

Testové kritérium $\chi^2 = 1,696$

Kritická hodnota testového kritéria je 5,991

Zvolená hladina významnosti je 0,05

Počet stupňů volnosti je $f = (2-1) \cdot (3-1) = 2$

Pokud se budeme orientovat na hladině významnosti 0,05, jejíž kritická hranice je 5,991, tak můžeme konstatovat, že dosažená hodnota 1,696 je menší než kritická hodnota a tudíž přijímáme hypotézu nulovou. Mezi výší vzdělání rodičů a jejich potřebou, aby se jejich dítě setkávalo s dětmi stejného věku, **není signifikantní rozdíl**. Můžeme tedy říci, že přáním rodičů dětí mladších tří let je, aby se jejich děti setkávaly se svými vrstevníky a to napříč různým stupněm vzdělání rodičů.

H2: Mezi výškou dosaženého vzdělání rodičů a jejich ochotou spolupracovat s předškolní institucí existuje pozitivní vztah

H0: Mezi výší dosaženého vzdělání u rodičů a jejich ochotou spolupracovat s předškolní institucí, není signifikantní rozdíl.

HA: Mezi výší dosaženého vzdělání u rodičů a jejich ochotou spolupracovat s předškolní institucí, je signifikantní rozdíl.

Tabulka 5: **hypotéza 2 kontingenční tabulka**

Vzdělání	Střed. s maturitou i bez	Vysokoškolské a vyšší	Σ
aktivně	20 (17,22)	9 (11,78)	29
Spíše aktivně	34 (37,41)	29 (25,59)	63
Spíše pasivně	31 (25,53)	12 (17,47)	43
pasivně	11 (8,31)	3 (5,69)	14
nevím	18 (25,53)	25 (17,47)	43
Σ	114	78	192

Testové kritérium $\chi^2 = 12,364$

Kritická hodnota testového kritéria je 9,488

Zvolená hladina významnosti je 0,05

Počet stupňů volnosti je $f = (5-1) \cdot (2-1) = 4$

Pokud se budeme orientovat na hladině významnosti 0,05, jejíž kritická hranice je 9,488, tak můžeme konstatovat, že dosažená hodnota 12,364 je větší než kritická hodnota a tudíž přijímáme hypotézu alternativní. Mezi výší dosaženého vzdělání u rodičů a jejich ochotou spolupracovat s předškolní institucí je **signifikantní rozdíl**. Na základě porovnání výsledků můžeme říci, že výše dosaženého vzdělání má vliv na ochotu spolupracovat s předškolní institucí. Rodiče s vyšším dosaženým vzděláním jsou ochotnější v aktivnější spolupráci s předškolním zařízením.

U této hypotézy jsme záměrně použili vzorek 192 rodičů. Kategorii rodičů se základním vzděláním jsme vynechali. Porovnávali jsme pouze respondenty se středoškolským vzděláním bez maturity, se středoškolským vzděláním s maturitou, vyšším odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním. Rodiče s těmito stupni dosaženého vzdělání ve svých odpovědích volili ze všech nabízených variant v dotazníkové otázce. Rodiče se základním vzděláním volili pouze variantu neví. Z toho důvodu jsme je do ověřování hypotézy nezařadili.

V rámci zpracování dat jsme v našem výzkumu použili výpočet **Mediánu a Modu**. Medián je prostřední hodnota v řadě hodnot seřazených dle velikosti. Modus je hodnota, která se v daném souboru dat vyskytuje nejčastěji – má největší četnost. (Chrásková 2007, s. 48).

Pro výpočet jsme zvolili otázku – V jakém věku by – jste byl/a ochotna umístit své dítě do institucionálního zařízení. Hodnoty modu i mediánu jsme vypočítali pro každou kategorii dosaženého vzdělání jednotlivě.

U rodičů se **základním** vzděláním jsme zjistili, že prostřední hodnota věku, kdy jsou ochotni umístit své dítě do předškolního zařízení je věk tří let. Nejčastější hodnota věku dítěte byla opět tři roky.

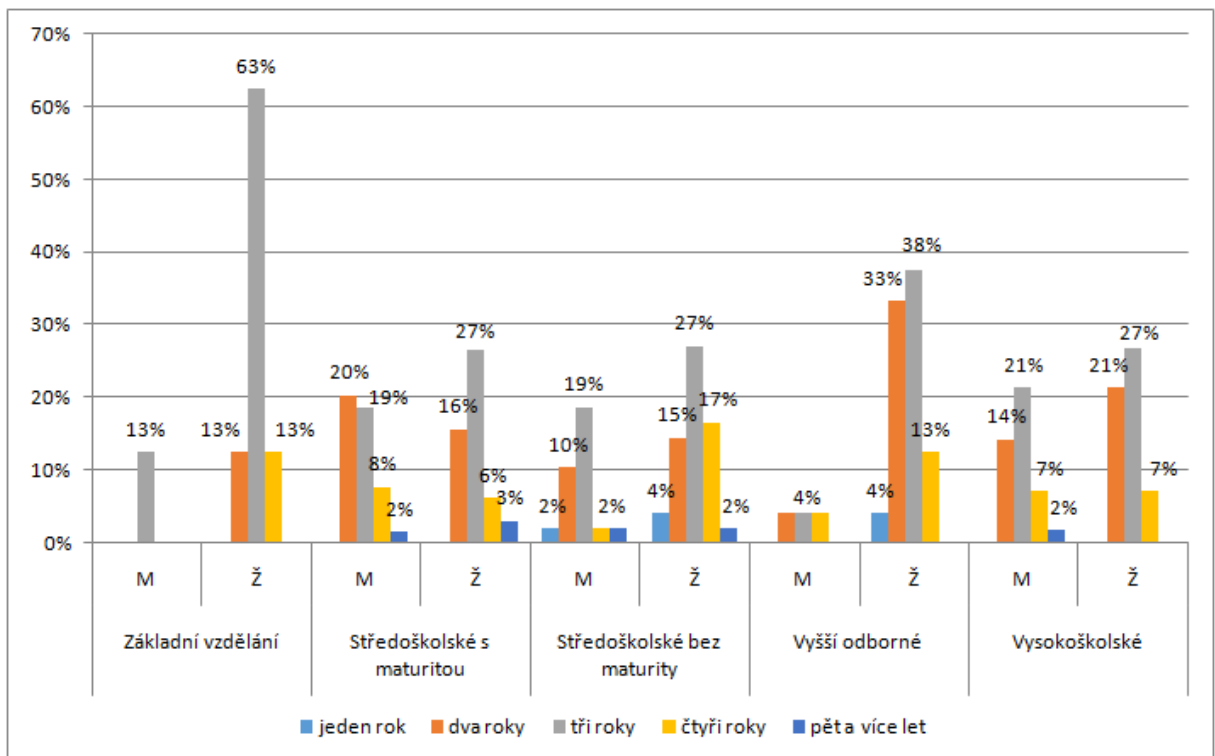
U respondentů se **středoškolským vzděláním bez maturity** byla nejčastější hodnota tři roky věku dítěte, ve kterém by ho byly ochotni umístit do předškolního zařízení. Prostřední hodnota věku byla u dětí tři roky.

U rodičů se **středoškolským vzděláním s maturitou** byly vypočtené hodnoty u modu a mediánu také tři roky věku dítěte.

Rodiče s **vyšším odborným vzděláním** a s **vysokoškolským vzděláním** měli také nejčastější hodnoty tři roky věku dítěte a taktéž prostřední hodnota byla u dětí tři roky.

Z našeho výpočtu tedy vyplynulo, že u rodičů bez rozdílu výše dosaženého vzdělání je nejčastější věk pro umístění dětí do předškolního zařízení tři roky. Můžeme tedy říci, že ani výpočet nejčtenější hodnoty a hodnoty prostřední, které vyšly u všech respondentů stejně, se neodchylují od našich předešlých interpretací. Pro přehlednost uvádíme graf.

Graf 12 Věk dítěte při nástupu do předškolní instituce

7 ZÁVĚRY VÝZKUMU

V souladu s naším výzkumným cílem, kdy jsme se snažili zjistit názor rodičů na institucionální péči o děti do tří let, jsme dospěli k následujícím závěrům.

Hodnocení výsledků výzkumu je rozděleno do dvou částí. První část je zaměřena na sociodemografické údaje respondentů a druhá část je věnována vyhodnocení částí výzkumu.

Bylo rozdáno 225 dotazníků a do dotazníkového šetření se zapojilo 200 respondentů z řad rodičů se základním vzděláním, středoškolským vzděláním bez maturity, středoškolským vzděláním s maturitou, s vyšším odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním. Z toho bylo 69 % žen a 31 % mužů žijících v manželství nebo partnerství, případně jednotliví rodiče zaškrtnli kolonku jako svobodná matka / otec. V době, kdy probíhalo dotazníkové šetření, žilo 59 % dotazovaných respondentů v manželství, 27 % v nesezdaném partnerství a 14 % respondentů uvedlo jako svůj rodinný stav svobodná matka/otec. Zajímavostí bylo, že ze 14 % svobodných matek / otců mělo 50 % respondentů základní vzdělání.

Do dotazníkového šetření se nejčastěji zapojili rodiče s věkové kohorty 20 – 35 let, což činilo 44 %. Rodiče ve věku 36 – 45 let se zapojili v menší míře, a to 39 %. Z toho tedy můžeme vyvodit závěr, že rodiče dětí v předškolním věku jsou aktivní skupinou na trhu práce a nacházejí se v produktivním věku. Pro tyto rodiče je tedy otázka institucionální péče o děti do tří let velmi zásadní. Pokud by byl jejich názor na tuto péči o děti pozitivní, usnadnilo by to jejich dřívější návrat do zaměstnání a zároveň také sladění jejich rodičovských a pracovních povinností.

Výzkum ukázal, že nejvyšší počet dotazovaných respondentů se na trhu práce podílí jako zaměstnanci. Počet rodičů na pozici zaměstnanec činí 69 %, další pozice na trhu práce jsou zastoupeny v mnohem menší míře. 13 % dotazovaných rodičů je na mateřské nebo rodičovské dovolené, 9 % respondentů jsou OSVČ, dále pak 6 % rodičů je nezaměstnaných a pouhá 3 % respondentů je v domácnosti.

V dotazníkovém šetření jsme také zjišťovali bydliště. 50 % respondentů uvedlo jako své bydliště okresní město. Vesnici nad 2000 obyvatel uvedlo jako své bydliště 20 % obyvatel, vesnici do 2000 obyvatel 18 %, 11 % respondentů uvedlo jako své bydliště krajské město a pouhé 1 % dotazovaných respondentů bydlelo v době konání dotazníkového šetření ve městě.

Na základě výzkumných otázek jsme se rodičů ptali, zda se liší jejich názory dle výše jejich vzdělání na umístění dětí mladších tří let do některého z předškolních zařízení. Nejprve jsme se zajímali, jestli dotazovaní respondenti mají osobní zkušenost s umístěním dítěte mladšího tří let do některého z předškolních zařízení. Z dotazníkového šetření jsme zjistili, že z celkového počtu dotázaných respondentů mělo osobní zkušenost pouhých 27 % respondentů. Největší zkušenosti s umístěním dítěte mladšího tří let do institucionální péče mají respondenti s vyšším odborným vzděláním 37 % a respondenti s vysokoškolským vzděláním 35 %.

Rodiče dětí, které nastoupily do některého z předškolních zařízení, hodnotí tuto zkušenost z 92 % jako pozitivní. I přes rozdělení respondentů dle vzdělání mají respondenti v každé skupině pozitivní zkušenosti. Také mezi muži a ženami neexistuje v této otázce velký rozdíl. U respondentů se základním vzděláním je to 100 %, u respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity má pozitivní zkušenost 92 %, respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou je 86%, respondenti s vyšším odborným vzděláním mají pozitivní zkušenost 89 % a u respondentů s vysokoškolským vzděláním činí tato zkušenost 74 %. Můžeme tedy říci, že výše vzdělání rodičů, neovlivňuje umístění dětí mladších tří let do předškolních zařízení.

Všichni dotázaní respondenti se shodli na tom, že je potřeba, aby se děti setkávaly se svými vrstevníky. Celých 88 % respondentů s celkového počtu si myslí, že setkávání s vrstevníky je pro děti důležité. To koresponduje s trendem, kdy jsou otevírána stále nová mateřská a rodičovská centra. Tento trend se dostává i na vesnici, kde jsou stále ve větší oblibě různé kroužky pro rodiče s dětmi. V otevřené otázce pak většina respondentů odpovídala, že tato setkávání mohou probíhat jak ve školce, tak i v rámci rodiny a přátel.

Přestože mají rodiče pozitivní zkušenosti s umístěním dítěte do institucionální péče před dovršením tří let, výzkum ukázal, že této možnosti by využilo pouhých 59 % z celkového počtu dotázaných respondentů. Odpověď „spíše ne“ uvedlo 50 % respondentů se základním vzděláním, 42 % respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity, 32 % respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou, 40 % respondentů s vyšším odborným vzděláním a 37 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Rozdíly mezi odpověďmi z různých skupin vzdělání jsou nepatrné. Výzkum ukázal, že výše vzdělání neovlivňuje možnost umístit dítě do institucionální péče před dovršením tří let.

Většina rodičů, bez rozdílu vzdělání, se shoduje na tom, že děti do dvou let by měly zůstat doma se svým rodičem. Respondenti uvedli, že by dítě, které ještě nedosáhlo věku tří let, do institucionální péče nedali. Pokud by k takové situaci došlo, musel by k tomu být závažný důvod. Dotazovaní rodiče uváděli jako závažný důvod ve většině případů návrat do zaměstnání a ekonomické důvody. Jenom rodiče se základním vzděláním zastávají nejčastěji názor, že by dítě do tří let věku dali do institucionální péče pouze z ekonomických důvodů nebo v případě rozvodu.

Jak jsme zjistili výpočtem mediánu, prostřední hodnota věku, ve kterém by respondenti se základním vzděláním umístili své děti do předškolního zařízení, jsou tři roky. U respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity tvořila prostřední hodnota věku, ve kterém by byli nejčastěji ochotni umístit své dítě do předškolního zařízení, také tři roky. Výpočtem mediánu u respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou jsme zjistili, že střední hodnota věku pro umístění dítěte do předškolního zařízení je stejná jako u předešlých dvou skupin – tedy tři roky. Pro zbývající dvě skupiny respondentů (respondenti s vyšším odborným vzděláním a respondenti s vysokoškolským vzděláním) jsme výpočtem mediánu zjistili stejnou hodnotu prostředního věku jako u předchozích skupin. Závěrem tedy můžeme říci, že se nám nepotvrdil předpoklad, že výše dosaženého vzdělání rodičů ovlivňuje věk dětí, v němž jsou umísťovány do institucionální péče. Respondenti se v tomto názoru, nezávisle na výši vzdělání, shodují. Nejčastěji uváděný věk, kdy by dítě mělo být nejdříve umístěno do předškolního zařízení, je věk tří let.

V našem výzkumu jsme verifikovali dvě hypotézy, které jsme ověřovali chí-kvadrátem pro kontingenční tabulku. Na základě našich výpočtů jsme u jedné z hypotéz potvrdili nulovou hypotézu, u druhé hypotézy jsme nulovou hypotézu zamítli.

Dále jsme zkoumali, jakou formu péče by respondenti z jednotlivých skupin upřednostnili. Respondenti měli na výběr ze sedmi možností. Výběr zahrnoval jesle, státní MŠ, soukromé MŠ, soukromou placenou péči, firemní školky, pomoc rodinných příslušníků a sousedskou výpomoc. Jak nám ukázaly výsledky výzkumu, respondenti se základním, vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním se nejčastěji spoléhali na pomoc rodinných příslušníků. Naopak respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou a bez maturity, se nejvíce spoléhali na péči státní MŠ. Nejméně rodiče využívali soukromou placenou péči. Sousedskou výpomoc nevyužíval nikdo z dotazovaných respondentů.

V dotazníkovém šetření nás zajímalo, jaký názor mají respondenti na umístění dětí do institucionální péče z hlediska jejich vývoje. Celých 46 % z celkového počtu dotazovaných respondentů zastávalo názor, že děti jsou do předškolního zařízení umísťovány předčasně. Jen 33 % procent dotázaných respondentů uvedlo, že děti jsou do předškolních zařízení umísťovány přiměřeně svému vývoji. Zbylých 21% respondentů neví. 50 % respondentů se základním vzděláním uvedlo, že děti jsou do předškolních zařízení umísťovány předčasně. U respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity zastávalo 42 % respondentů názor, že jsou děti umísťovány do institucionální péče předčasně. Respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou byli tohoto názoru nejméně ze všech skupin 39 %. U respondentů s vyšším odborným vzděláním zastávalo tento názor 46 %. Překvapivě nejvíce respondentů zastávající názor, že jsou děti do institucionální péče umísťovány předčasně, bylo z řad vysokoškolsky vzdělaných respondentů 57 %.

Z interpretovaných výsledků vyplynulo, jaké upřednostňují respondenti v jednotlivých skupinách kritéria pro výběr předškolního zařízení pro své děti. Pro respondenty se základním vzděláním je nejdůležitějším kritériem umístění a finanční možnosti. Obě kritéria získala 38 %. Dále je to pak kritérium spokojenosti 18 % a instituci podle zaměření by volilo 6 % respondentů. U respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity je nejdůležitějším kritériem pro výběr instituce její umístění. Dalším kritériem je pak spokojenost, 23 % respondentů by se rozhodovalo na základě finančních možností a 13 % na základě zaměření předškolní instituce. Rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou uvedli, že nejdůležitějším kritériem je pro ně spokojenost s institucionálním zařízením a umístění předškolního zařízení. Velmi zásadní je pro rodiče kritérium zaměření předškolního zařízení a na posledním místě jsou finanční možnosti. Pro respondenty s vyšším odborným vzděláním je nejdůležitější kritérium spokojenost s danou institucí 38 %stejně jako u respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou. Dalším důležitým kritériem pro výběr instituce je jeho umístění 36 %. Rodiče v 17 % uvedli, že by instituci vybírali podle zaměření. Pouhých 9% respondentů by se při výběru instituce zaměřilo na finanční možnosti. U vysokoškoláků je nejdůležitější kritérium pro výběr institucionálního zařízení spokojenost a umístění. Dále by jejich rozhodování ovlivnilo zaměření instituce a finanční možnosti, 3% vysokoškoláků by dalo na celkový dojem takového zařízení a výběr by volili podle toho, jak na ně daná instituce působí. I když se poměr kritérií jednotlivých skupin jeví podobně, tak při různé výšce dosaženého vzdělání rodičů se tato kritéria liší.

Pomoc státu v uzákonění možnosti dřívějšího nástupu dětí do předškolních zařízení, než je věk tří let, vnímají respondenti s různým vzděláním odlišně. Rodiče se základním vzděláním vnímají tuto možnost spíše negativně a 38 % z nich ji vnímá buď záporně, nebo neví. I 40 % rodičů se středoškolským vzděláním bez maturity je stejného názoru jako předešlá skupina. Naopak rodiče se středoškolským vzděláním s maturitou, vyšším odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním jsou více optimističtí a možnost takovéto změny zákona vnímají spíše pozitivně. Většina rodičů vnímá umístění dítěte do některé z předškolních institucí před dovršením tří let jako možnost k dřívějšímu návratu do zaměstnání. V dotazníku se však překvapivě často objevuje odpověď „nevím“. Závěrem lze tedy vyvodit, že spousta rodičů nemá v této věci jasno a nedokáže takto položenou otázku zodpovědět.

Respondenti uvedli, že nejsou spokojeni s délkou rodičovské dovolené a nejsou ani spokojeni s finanční podporou od státu v tomto období. Toto vyplynulo z výsledku odpovědí, kdy pouhých 12 % z celkového počtu dotazovaných respondentů je toho názoru, že je stát délkou a finančním hodnocením na rodičovské dovolené podporuje určitě dobře.

Při analýze našich výsledků jsme došli k těmto zásadním skutečnostem, které na závěr prezentujeme. Většina rodičů si přeje, aby se jejich děti stýkaly se svými vrstevníky. Do předškolního zařízení preferují umístit své dítě ve třech letech. Dávají přednost státním předškolním institucím s běžným vzdělávacím programem. Pro výchovu dětí do tří let upřednostňují domácí prostředí a pro tak malé dítě upřednostňují spíše pomoc rodinných příslušníků než předškolních institucí. Při výběru předškolní instituce preferují nejvíce spokojenost ostatních rodičů s předškolním zařízením a místo, kde se školka nachází. Informace o výchově a vzdělání svých dětí nejčastěji vyhledávají na internetu nebo v odborné literatuře. Důvody, které by je vedli k tomu, aby své dítě umístili do předškolního zařízení dříve, než ve třech letech je především návrat do zaměstnání a finanční důvody. Zákon o předškolním vzdělávání dětí mladší tří let hodnotí rodiče spíše pozitivně.

8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Cílem našeho práce bylo zjistit odpověď na otázku, jaký názor mají rodiče na institucionální péči o děti do tří let z hlediska výše dosaženého vzdělání. V rámci našeho šetření jsme se pokusili najít odpovědi na otázky, jaký postoj k této problematice rodiče zaujímají. Z analýzy a interpretace dat vyplynulo, že rodiče, kteří dosahují nižšího stupně vzdělání, preferují spíše pomoc rodinných příslušníků v péči o své děti. Naopak rodiče s vyšším stupněm dosaženého vzdělání dávají přednost státním předškolním zařízením. Na základě další analýzy získaných dat bylo zjištěno, že výše vzdělání neovlivňuje dobu, kdy jsou rodiče ochotni umístit své dítě do jakéhokoliv z nabízených předškolních zařízení. Většina rodičů by své dítě neumístila do předškolního zařízení dříve než ve věku tří let.

Na druhou stranu šetření prokázalo, že rodiče, kteří umístili své dítě před dovršením třetího věku do některého z předškolního zařízení, mají většinou pozitivní zkušenost. Je tedy otázkou, zda jsou rodiče dětí ve věku mladší tří let dostatečně informováni o možnosti umístit své děti do zařízení, která nabízejí možnost vzdělávání takto malých dětí.

Na základě těchto zjištění bychom proto doporučovali větší osvětu mezi rodiči, kteří plánují umístit své dítě mladší tří let do předškolního zařízení. Především formou podrobných informací o předškolních zařízeních v regionech, která nabízejí možnost umístit dítě mladší tří let do předškolního vzdělávání. Tyto informace by měly být poskytovány jednak v tištěné podobě př. v místních novinách nebo formou besed či přednášek v mateřských centrech. Školky by měly mít na svých webových stránkách informace týkající se možnosti zápisu takto malých dětí.

Doporučení:

- Využití této diplomové práce jako zdroje ucelených informací pro rodiče s dětmi do tří let
- Využití výzkumné části diplomové práce pro rozšíření služeb institucionální péče o děti do tří let
- Využití diplomové práce pro účely seminářů, projektů a osvěty, které by podpořily rychlejší návrat rodičů do zaměstnání

9 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaký názor mají rodiče na předškolní péči o děti do tří let v naší republice. Dále jsme zjišťovali, zda by rodiče takto malých dětí byli ochotni umístit své dítě do některého z nabízených zařízení. To vše jsme analyzovali na základě dosaženého vzdělání rodičů. K získání informací jsme použili kvantitativní dotazníkovou metodu.

Domníváme se, že naše stanovené cíle práce jsme naplnili. Z interpretace našich dat vyplynulo, že rodiče ve všech skupinách mají téměř jednotný názor na to, kdy by byli ochotni umístit své dítě do institucionální péče. Optimální variantou je pro ně dosažení věku tří let jejich dítěte. Zajímavý je také názor na uzákonění možnosti umístit již dvouleté dítě do mateřské školy. Rodiče s maturitním a vyšším odborným vzděláním vnímají tento zákon pozitivně, zatímco rodiče s nižším vzděláním spíše negativně. Analýza a interpretace dat ukázala, že rodiče, kteří umístiti své dítě do institucionální péče před dovršením třetího roku dítěte, hodnotili tuto péči kladně. Takových rodičů, kteří této možnosti využili, bylo však velmi málo. Z toho vyplývá, že tato diplomová práce se může stát podnětem k otevřené diskuzi mezi rodiči a institucemi pečující o děti do tří let. Pokud by instituce za podpory státu zaručily rodičům kvalitní péči, variabilitu vzdělávání a poukázaly na pozitivní dopad na dítě, počet rodičů, kteří by tuto možnost využili, by se mohl zvýšit.

Závěrem lze říci, že tématem současné sociální politiky by se měla stát i osvěta pro rodiče, kteří uvažují o preprimární péči dříve než ve třech letech věku dítěte. Umístění takto malých dětí do institucionální péče by se mohla stát jednou ze strategií, jak skloubit rodinný a pracovní život rodičů malých dětí. Je podstatné oslovit nejen rodiče, ale i jednotlivé instituce, které by do péče tyto malé děti přijímaly. Stát a jeho sociální politika by měl podporovat rodinu jako celek i tím, že umožní, aby více mateřských škol přijímalo děti od dvou let.

Dostatečná podpora rodin s malými dětmi v oblasti předškolní ho vzdělávání např. formou doplatků školného nebo doplácení nižší částky za sourozence navštěvujícího stejné předškolní zařízení by mohla podpořit rodiče k dřívějšímu návratu do zaměstnání a také k ochotě umístit dítě mladší tří let do mateřských škol či jiných k tomu určených institucí. Nemalou roli by v této oblasti mohli sehrát i zaměstnavatelé, kteří by svým zaměstnancům s takto malými dětmi umožňovali sladit rodinný a pracovní život př. flexibilní pracovní dobou nebo zkráceným úvazkem.

Rodina je i v dnešní moderní společnosti považována za základní jednotku státu. Jde především o rodinu zaměstnaných rodičů. Ti se snaží udržet určitou úroveň pro své děti tak, aby mohly rozvíjet své schopnosti, dovednosti a prožít harmonické dětství. Na rodiče jsou však kladeny stále větší nároky. Snaží se udržet si kvalifikaci a obstát tak na trhu práce. Podpora státu je pro rodiče z důvodu stále klesajícího demografického vývoje velmi důležitá.

Stát může podpořit rodiny s malými dětmi několika způsoby. První možnost podpory je úprava legislativy tak, aby upravovala podmínky pro různé flexibilní formy práce. Dalším podpůrným způsobem je úprava legislativy pro lepší ekonomické zabezpečení rodin. Poslední možností jak podpořit rodinu je právě to, čím se zabývala naše práce – institucionální péčí. Stát může zasahovat i do oblasti institucionální péče o děti do tří let tak, aby byla vytvořena taková nabídka, která by oslovila co největší počet rodičů.

Během několika posledních let sice došlo k malým změnám, ale jak ukazuje náš výzkum, důvěra k institucionální péči o děti do tří let není příliš velká a rodiče s ní mají velmi malé zkušenosti. Také různé formy péče o děti do tří let neustále naráží na nedostatečnou legislativu a alternativní formy péče o děti do tří let jsou mnohým rodinám nedostupné. Pokud by stát zajistil dostačující nabídku institucionální péče o děti do tří let, bylo by pro oba rodiče mnohem jednodušší optimální sladění rodinného a pracovního života.

Praktická část této diplomové práce se zabývá názory rodičů z hlediska jejich nejvyššího dosaženého vzdělání na institucionální péči o děti do tří let. Zde jsme se snažili získat takové informace, které by nám umožnily zjistit, jak vnímá každý jednotlivý rodič institucionální péči o děti do tří let. V průběhu našeho výzkumu se objevilo mnoho dalších otázek týkajících se této problematiky, které by se daly zkoumat a zjišťovat. Považujeme za pozitivní, že lze na náš výzkum navázat například tím, že bychom oslovili pedagogy v mateřských školách a zeptali se na jejich odborný názor na institucionální péči o děti do tří let. Tím bychom mohli získat pohled odborníků, kteří s dětmi pracují, a porovnat jejich názory s názory rodičů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ABBOTT, John a Rosemary RODGER, 1994. *Quality education in the early years*. Open University Press, 199 s. ISBN 0-335-19230-0.
- [2] Babyonline.cz: Soukromé japonské školství. [online] Praha, 2011, Dostupné z: <http://www.babyonline.cz/maminka/celebrity/tomio-okamura/4-cast>
- [3] BAHENSKÁ, Marie, 2005. *Počátky emancipace žen v Čechách*. Praha: Libri, 176 s. ISBN 80-86429-48-2.
- [4] BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ, 2014. Individuální péče o děti [online] Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Dostupné z:
- [5] Bystredeti.cz: Rané vzdělávání má v USA prioritu. [online] Praha, 2007, Dostupné z: <http://www.bystredeti.cz/barack-obama-rane-vzdelavani/>
- [6] ČSU, 1999, dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/2-vzdelavani/>
- [7] Eva Labusova.cz, [online] 2007, Dostupné z: <http://www.evalabusova.cz/ankety/hranice.php>
- [8] GAVORA, Petr, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [8] HAŠKOVÁ, Hana, 2014. *Vlastní cestou?: životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: Slon, 398 s. ISBN 978-80-7419-178-7.
- [9] HAŠKOVÁ, Hana, Steven SAXONBERG a Jiří MUDRÁK, 2012. *Péče o nejmenší: boření mýtů*. Praha: Slon, 199 s. ISBN 978-80-7419-114-5.
- [10] HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ, 2011. *Studie k předškolní pedagogice*. Brno: Masarykova univerzita, 121 s. ISBN 978-80-210-5467-7.
- [11] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 265 s. ISBN 978-80-247-136-4.
- [12] JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. *Dívčí a chlapecká identita*. Praha: Grada, 288 s. ISBN 978-80-247-2284-9.
- [13] Japonský akademický klub, Japonské školství, [online] 2007, Dostupné z: <http://www.japak.cz/drupal/?q=japonske-skolstvi>
- [14] KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST a kol. 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

- [15] KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ, 2008. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.
- [16] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- [17] MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER, 2011. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 399 s. ISBN: 978-80-246-1983-5.
- [18] Ministerstvo zahraničí České republiky, [online] Praha 2015, Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/slovensko
- [19] MONEY, John, 1995. *Hermaphroditism, gender and precocity in hyperadrenocorticism: psychological findings*. Baltimore: Bulletin of the John Hopkins.
- [20] MPSV, Tátové na mateřské, [online] Praha 2013, Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/16326>
- [21] MPSV, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015 – 2020, [online] Praha 2015, Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/nuv/strategicke/Dlouhodoby_zamer_CR_2015_2020.pdf
- [22] MPSV, Rodinná politika na úrovni krajů a obcí, [online] Praha 2008. ISBN 978-80-86878-82-9, Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf
- [23] NUV, Rozvoj vzdělávání, [online] Praha 2015, Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rv>
- [24] OAKLEY, Ann, 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 171 s. ISBN 80-7178-403-6.
- [25] RABUŠICOVÁ, Milada a Milan POL, 1996. *Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (I. část)*. Pedagogika, roč. 46, č. 1, s. 49-61. ISSN 1211 – 2720.
- [26] SYSLOVÁ, Zora, Irena BORKOVCOVÁ a Jan PRŮCHA, 2014. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwers, 216 s. ISBN 978-80-7478-354-8.
- [27] ŠULOVÁ, Lenka, 2010. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 247 s. ISBN 9788024618203.
- [28] TOBIN, Joseph Jay, Yeh HSUEH a Mayui KARASAWA, 2009. *Preschool in three cultures revisited: China, Japan and the United States*. Chicago: The University Of Chicago Press, 238 s. ISBN 978-0-226-80504-7.

- [29] Učit se učit, Norský způsob vzdělávání jako inspirace?, [online] Praha 2011, Dostupné z: <http://www.ucitseucit.cz/clanky/umeni-ucit/30-norsky-zpusob-vzdelavani-je-inspirativni-rozhovor-o-zahranicni-stazi-pro-studenty-ucitelstvi>
- [30] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie – dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 531 s. ISBN 9788024621531
- [31] Zpravodaj Gender studies, [online] Praha 2015, Dostupné z: <http://www.kultursportalbw.de/servlet/PB/menu/1213904/index.html?ROOT=1182956>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

a. č.	absolutní četnost
aj.	a jiné
a násl.	a následující
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
AV ČR	Akademie věd České republiky
cit.	citace
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSU	Český statistický úřad
ECEC	Early childhood education and care
EU	Evropská unie
H_0	nulová hypotéza
H_A	alternativní hypotéza
HDP	Hrubý domácí produkt
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	na příklad
NUV	Národní ústav pro vzdělávání
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
r.č.	<i>(Organisation for Economic Co-Operation and Development)</i>
resp.	Relativní četnost
RVP	respektive
s.	Rámcový vzdělávací program

Sb.	Strana
tj.	Sbírka
tzn.	to jest
tzv.	to znamená
USA	tak zvaně
PISA	Spojené státy americké Mezinárodní šetření
zák.	<i>(Programme for International Student Assesment)</i> zákon

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1: Schéma vzdělávací soustavy v ČR
- Obr. č. 2: Podíly dětí navštěvujících MŠ z dané věkové skupiny (2004/06 – 2014/15)
- Obr. č. 3: Srovnání výdajů na vzdělávání jako procento HDP podle studie OECD z roku 2014

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1a: Ochota umístit dítě do předškolního zařízení

Tabulka 1b: Ochota umístit dítě do předškolního zařízení

Tabulka 2a: S jak starými dětmi by se mělo vzdělávat dítě mladší tří let

Tabulka 2b: S jak starými dětmi by se mělo vzdělávat dítě mladší tří let

Tabulka 3a: Spolupráce s předškolní institucí

Tabulka 3b: Spolupráce s předškolní institucí

SEZNAM TABULEK

Graf 1: Pohlaví respondentů

Graf 2: Věk respondentů

Graf 3: Druh soužití respondentů

Graf 4: Dosažené vzdělání respondentů

Graf 5: Zaměstnání respondentů

Graf 6: Religiozita

Graf 7: Osobní zkušenost rodičů s předškolním zařízením

Graf 8: Pozitivní a negativní zkušenosti rodičů s předškolním vzděláváním

Graf 9: kontakt s dětmi stejného věku

Graf 10: Jaký kontakt s dětmi stejného věku rodiče upřednostňují

Graf 11: Převzetí výchovy a vzdělání dětí institucí

Graf 12: Věk dítěte při nástupu do předškolní instituce

SEZNAM PŘÍLOH

P1: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK**DOTAZNÍK**

Vážený rodiče,

vzhledem k tomu, že v současné době zpracovávám diplomovou práci na téma *Institucionální péče o děti do tří let z pohledu rodičů*, dovoluji si vás touto cestou požádat o anonymní vyplnění dotazníku, který mně zprostředkuje vaše názory.

Mnohokrát děkuji za vaše odpovědi.

Bc. Martina Bartošková
studentka sociální pedagogiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

vybranou odpověď zakřížkujte (*pokud není uvedeno jinak, vyberte jen jednu odpověď*).

INFORMACE O VÁS:

1. **Jste:**
 žena muž
  2. **Věk:**
 20 - 35 36 – 45 46 – 50
  3. **Rodinný stav:**
 manželství partnerství svobodná matka / otec
  4. **Nejvyšší dosažené vzdělání:**
 základní středoškolské bez maturity středoškolské s maturitou
 vyšší odborné vysokoškolské
  5. **Zaměstnání – v současné době jste:**
 zaměstnanec OSVČ na mateřské / rodičovské dovolené
 nezaměstnaný / á v domácnosti
  6. **Žijete:**
 krajské město okresní město běžné město
 vesnice nad 2000 obyvatel vesnice do 2000 obyvatel
-
7. **Máte osobní zkušenost s umístěním dítěte mladšího tří let do některého z předškolních zařízení?**
 ano ne
  8. **Pokud ANO, jaké jsou Vaše zkušenosti:**
 pozitivní negativní
  9. **Je pro Vás důležité, aby Vaše dítě bylo v kontaktu s dětmi stejného věku?**
 ano ne

10. Jaký kontakt s dětmi stejného věku upřednostňujete?

- jesle   firemní školky
 státní MŠ   mateřská centra s hlídací službou
 soukromé MŠ   univerzitní školky
- jiné.....

11. Jaký druh předškolního zařízení pro své dítě upřednostňujete?

- MŠ s běžným vzdělávacím programem   MŠ s jiným vzdělávacím programem

12. Pokud upřednostňujete MŠ s jiným vzdělávacím programem, uveďte s jakým?

(v jiném případě, prosím, nevyplňujte)

- lesní školka
 montesory školka
 jazyková školka
 logopedická školka
- jiná.....

13. Využil / a by-jste možnost dát dítě mladší tří let do předškolního zařízení?

- určitě ano   spíše ano   určitě ne   spíše ne   nevím

14. V jakém věku by-jste byl / a ochotna umístit své dítě do institucionálního (předškolního) zařízení?

- jeden rok   dva roky   tři roky   čtyři roky   pět a více let

15. Mělo by se Vaše dítě do dvou let vzdělávat v institucionálním zařízení s

- se čtyřletými a staršími dětmi   s tříletými
 ve vlastní třídě   jiný názor .....

16. Potřebuje dítě ve věku do tří let pro svůj vývoj celodenní péči rodičů?

- určitě ano   spíše ano   určitě ne   spíše ne   nevím

17. Jakou formu institucionální (předškolní) péče o děti do tří let upřednostňujete?

- jesle
 státní MŠ
 soukromou MŠ
 soukromou placenou péči (chůvy)
 firemní školku
 pomoc rodinných příslušníků (prarodiče, jiní příbuzní)
 sousedská výpomoc

18. Získáváte informace o tom, jak vychovávat a vzdělávat děti v předškolním věku? Pokud ano, kde? (možnost zvolit více odpovědí)

- v odborné literatuře
 v odborných časopisech
 v časopisech
 v médiích
 na internetu
 jinak .....

informace nevyhledávám

19. Jakou formu výchovy a vzdělávání byste upřednostnili u dítěte do tří let?

doma ve státní předškolní instituci v soukromé předškolní instituci

20. Co podle Vás u dítěte rozvíjí celodenní pobyt v institucionálním (předškolním) zařízení? (odpověď, prosím, rozepište co nejpodrobněji)

.....
.....

21. Jaký máte názor na kvalitu péče a vzdělávání v institucích pečujících o děti do tří let v ČR? (odpověď, prosím, rozepište co nejpodrobněji)

.....
.....

22. Je dítě, které zahájí docházku do některé z institucionálního (předškolní) zařízení před dovršením třetího roku lépe připraveno na vstup do základní školy než dítě, které zahájí docházku až po dovršení tří let? (odpověď, prosím, rozepište co nejpodrobněji)

.....
.....

23. Je zařazení dítěte mladšího tří do předškolního zařízení z hlediska jeho vývoje?

předčasné přiměřené nevím

24. Podle jakých kritérií, byste vybírali předškolní zařízení pro Vaše dítě? (možnost zvolit více odpovědí)

podle místa, kde se zařízení nachází
 podle finančních možností
 podle zaměření školky
 podle spokojenosti rodičů a dětí navštěvujících danou školku
 jiné.....

25. Jaké důvody považujete za důležité pro umístění Vašeho dítěte do dvou let do předškolní instituce? (možnost zvolit více odpovědí)

návrat do zaměstnání
 narození dalšího dítěte
 studium
 rozvod
 finanční důvody
 socializace dítěte
 jiné .....

26. Mělo by institucionální (předškolní) zařízení pečující o děti do tří let převzít veškerou výchovu a vzdělání Vašeho dítěte?

určitě ano spíše ano určitě ne spíše ne nevím

27. Jste ochotni spolupracovat s předškolní institucí, které Vaše dítě navštěvuje nebo navštěvovalo? Jste ochotni spolupracovat:

aktivně spíše aktivně spíše pasivně pasivně nevím

28. Je podpora státu v délce a finančním ohodnocení rodičovské dovolené dostačující?

- určitě ano   spíše ano   určitě ne   spíše ne   nevím

29. Jak vnímáte uzákonění možnosti umístit dítě mladší tři let do MŠ?

- kladně   spíše kladně   spíše záporně   záporně   nevím

30. Podpořil by tento zákon rodiče na RD k dřívějšímu návratu do zaměstnání?

(myšleno návrat do dvou let věku dítěte)

- určitě ano   spíše ano   určitě ne   spíše ne   nevím

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku